

1
19
DECALOGI

PIA IVXTA AC
erudita exegesis,

Vnâ cum assertione, de cultu,
inuocatione, ac reliquijs diuor
rum, & alijs plerisq;

AVTHORE ARNOL
do Vesaliensi,

COLONIAE,

Excudebat Petrus Horst.

1555

2 in 7

zwe

V 16

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

REFERENDO E

lohi Domino, D. Hen

de Placen, metropol

sa Colonia. Decano t

no & mecenati su

Arnoldus Vefaler

Facit tue gratie, po

Fluoris Decane, n

facit morum ca

tas vitæ-facit in De

eius pietas & reuer

niq. vehemens ard

semper altans, pu

intelligentiæ ex fac

de, vt neminem, q

eius doctrinæ famas

finis abire, quin loci

phæris, vel Euangeli

nis etiam epistolis si

deuotè, verū germa

sum interrogas: nulla

etū vana sermoneb.

A :

V. 16
 REVERENDO ET ILLU-
 lstri Domino, D. Henrico Reus
 de Plauuen, metropolitanae eccle-
 siae Colonien. Decano & c. Patro-
 no & meccenati suo gratioso
 Arnoldus Vesaliens. S. D.

Facit tuae gratiae, reuerende & il-
 lustris Decane, mira comitas:
 facit morum cador & integri-
 tas vitae: facit in Deum & sanctos
 eius pietas & reuerentia: facit de-
 niq; vehemens ardor & desiderium
 semper aestuans, purioris cuiusda
 intelligentiae ex sacris literis eruē-
 dae, vt neminem, qui vel medio-
 cris doctrinae famam habet, a te
 finas abire, quin loci, vel ex Pro-
 phetis, vel Euangelio, vel Pauli-
 nis etiam epistolis forte fortuna
 desumpti, verum germanumq; sen-
 sum interrogas: nullam coenam, tam
 etsi varijs sermonib. occupatam,
 A 2 nullum

EPISTOLA.

nullum conuiuium quamlibet di-
 uersis ferculis instructū peragas,
 quin de sacris literis à tua gratia
 interim honesta & salutaris fiat
 mentio, atq; passus Euangelij, aut
 Prophetarū abstrusior tectiorq;
 illustretur ac retegatur. Et (quod
 veræ probitatis pulcherrimū in-
 diciū est) interea conquiescant
 detractiones, repellantur oblo-
 quutionum conuiciorumq; tela,
 cessent inutiles fabule, concidant
 mordaces & aculeati sales, dum
 ea tractātur, quæ & eruditionem
 adiuuant, & auditorem cōtra no-
 ui impij; dogmatis verminatio-
 nes confirmant, redduntq; exerci-
 tiorē. Inter alia quæ planè mul-
 ta sunt & varia, vel illud præci-
 puū est, quod tua gratia crebrius
 interrogare solet. Quæ nam man-
 data adsertor noster Iesus Chi-
 stus accipiēda esse velit, cum ait:
 Si vis ad vitam ingredi, serua mā-
 data. Responsum est à me non se-
 mel,

EPISTOLA.

vel mandata diligendi, cum
 scriptum Dei. His enim di-
 legi & Prophetas non p-
 pu & cum qui diligunt p-
 legi adimpleuere. Quæ
 si, quemadmodum tua
 non omnino dispiciantur
 uerbo neq; penitus fatentur
 sit. Nam ex ea natura q-
 nem fiatim tua gratia p-
 Equid de proximo dilige-
 citum est: quid item de
 quod cum diceretur. Ho-
 ta anima, ex tota mentis
 viribus illum ut nospi-
 dum esse, subiecta tua p-
 lam dilectionem neq; ap-
 cere, nisi in vnum cor
 omnia mandata, pariter
 Mosaicam, Prophetas, et
 & Apostolorum epistolam
 gata. Respondi id appa-
 difficile, ne dicā impossibi-
 tū qd mandata hac lege
 nari, certo numero com-
 A 3

EPISTOLA.

21

mel, mandata diligendi, cum pro
 ximi, tum Dei. His enim duob.
 legem & Prophetas niti præce-
 ptis, & eum qui diligit proximū,
 legem adimpleuisse. Quæ respon-
 sio, quemadmodum tuæ gratiæ
 non omnino dispiciuisse, ita è di-
 uerso neq; penitus satisfecisse vi-
 sa est. Nam ex ea natam quæstio-
 nem statim tua gratia proposuit:
 Ecquid de proximo diligendo man-
 datum est: quid item de Deo? Ad
 quod cum diceretur: Hunc ex to-
 ta anima, ex tota mente, ex totis
 viribus: illum vt nos ipsos dilige-
 dum esse, subiicit tua gratia: Il-
 lam dilectionem ne utiquam elu-
 cere, nisi in vnum corrogentur
 omnia mandata, sparsim per legē
 Mosaicam, Prophetas, Euangelia
 & Apostolorum epistolas diuul-
 gata. Respondi id oppido quā
 difficile, ne dicā impossibile fore,
 tū qd mandata hac lege discrimi-
 nata, certo numero comprehen-

A 3 di ne

EPISTOLA.

di nequeant, tum quòd mandatis
 quandoq; adeo finitima, vicinaq;
 sunt consilia, vt nullū aut saltem
 perquam exiguū appareat diuor-
 tium: esse præterea nonnulla con-
 silia, quæ intercedente voto, aut
 similis obligationis sacramento,
 in præceptorum ordinem conce-
 dant. Quanquam isthæc vera esse
 tua gratia agnosceret, non desti-
 tit tamen crebro me vrgere, ne-
 dum præsens, sed absens quoq; li-
 teris, vel ad me, vel ad dominum
 Nicolaū datis, vt quæ mihi de mā
 datis passim per Biblia sparsis vi-
 derentur, in vnum libellum con-
 gererem, consarcinaremq;. Nō po-
 tui pertinacibus tuæ gratiæ iussis
 quidquam denegare: quippe cui
 quidquid in me viriū est, siue cor-
 poris, siue ingenij, quin ipsam e-
 tiam præsentem salutem & vitam
 debeo. Quocirca malui cum stu-
 diorum meorum iactura, & vani
 fortassis & inanis conatus infeli-
 ci con-

EPISTOLA

ciū tantum laborem fa-
 ciat tuæ gratiæ petitiōem
 subleuare: malui in re-
 bus meis impari, vixit me
 scilicet, quam tenui tua
 expectatiō & desideria. Ad
 tuum ad decalogum præ-
 cepta reuocari posse, si
 memora sint, & præcepta
 particularia magis & lon-
 ge confinia sint & aliud
 subiecta & includant. Ig-
 nit ad hunc scopum me
 nre visum est, ex toto
 corpore coagmentatum
 logi ordinem & solum
 sperans, si quid horum
 reor) omisium fuerit, a
 tiam mediocri eruditi-
 mine in eundem ordinem
 geri posse. A sanctiorum
 & eorum qui sacra scriptura
 lustrant, testimoniis con-
 pui. Nam illorum aut

EPISTOLA.

22

ei exitu, tantum laborem subire,
quàm tuæ gratiæ petitionem &
iussa detractare: malui in re cona-
tibus meis impari, vires meas pe-
riclitari, quàm reniti tuæ gratiæ
expectatiōi & desiderio. Arbitra-
tus sum ad decalogum vniuersa
præcepta reuocari posse, siue com-
muniora sint, & præcedant, siue
particularia magis & sequantur,
siue confinia sint & alludant, siue
subiecta & includant. Igitur quid
quid ad hunc scopum mihi perti-
nere visum est, ex toto Bibliorū
corpore coagmentatum, in deca-
logi ordinem & sulcos digefsi,
sperans, si quid fortassis (vt ve-
reor) omissum fuerit, à quouis e-
tiam mediocris eruditionis ho-
mine in eundem ordinem rele-
gari posse. A sanctorum patrum,
& eorum qui sacrā scripturam il-
lustrarunt, testimonijs cōsulto tē-
peravi. Nam illorum autoritatē

A 4 quan

EPISTOLA.

(quanquam id citra Dei & Diuo-
rū iniuriam non fiat) huic seculo
obforduisse animaduerti: atque
nihil esse, quod æquè quempiam
moueat, ac sacrarū literarū vali-
da roborā. Si quid postremum in
hoc libello negligentius oscitan-
tiusq; tractetur q̄parest, meminif-
se debet tua gratiam annalis (vt
vocat) residentia pistrino adli-
gatum, atq; adeo tā chori quā Ca-
pituli curis negocijsq; distractū,
vix tantundē temporis suffurari
potuisse, quanto mihi opus fuerit
ad isthec qualiacunq; sint, scriben-
da, ne dicā comportanda. Quod si
olim (vt spero) liberior vitæ con-
ditio, & literarū sedulior cura mi-
hi illuxerint, præstantiora nimi-
rum, elaboratioraq; , Deo opti-
mo max. annuente, & Musis bene
fauentibus, à me gratia tua expe-
ctabit. Interim bene valeat, & suo
Arnoldo q̄dvis oneris imponat.
Ex casa nostra apud S. Seuerinū,
octauo Idus Iulij.

LIBELLVS

DE PRÆCEPTIS

liberis ad verbum Domini

ut ad vitam ingre-

us mandata.

Cap. I.

Monet Seruus
fiter Christi
vitam ingre-
mus, seruen-
data. Quæ

illa mandata, solent non
interrogare. Quod si procor-
logi intellexerimus, ad de-
mus haud inuira de diu-
proximi & Dei, in decalogo
expresse addubitatum
de blasphemis, de uolub-
gibus, de concubitoribus
rum, de scortatoribus, de
pauoribus, de raptoribus

A 5

LIBELLVS

DE PRAECEPTIS, AL

*ludens ad uerbum Domini: Si
uis ad uitam ingredi, ser-
ua mandata.*

Cap. I.

Monet Seruator no-
ster Christus, vt si
vitam ingredi veli-
mus, seruemus man-
data. Quenam sint
illa mandata, solent nonnulli in-
terrogare. Quod si precepta decal-
logi intellexerimus, addubitabi-
mus haud iniuria de dilectione
proximi & Dei, in decalogo non
expressa: addubitabimus quoque
de blasphemis, de ariolis, de au-
guribus, de cōiectoris somnio-
rum, de scortatoribus, de calum-
niatoribus, de raptoribus, & id

A 5 genus

ARNOL. VESALI.

genus alijs hominibus, quorum
abominanda scelera decalogo cō
tundi castigariq; non videntur.

Cap. 2.

Constat Seruatorem nostrum
Christum idcirco ad manda-
torum obseruantiam nos re
uocasse, vt per illa spiritualem vi
tam amplecteremur, coniunge-
remurq; Deo. Sed quæ nam vnio
esse potest absq; charitate? quæ fi-
ne dilectione cōiunctio? Qui ma-
net in charitate (ait Ioannes) in
Deo manet, & Deus in eo.

I. Ioã. 4.

Quocirca dilectionis præceptū
& principium & finis est eorum,
quæ in decalogo enumerantur: id
quod Christus non obscure indi-
cavit apud Matth. quando maxi-
mum & primum mandatum esse
dixit: Diliges dominum Deum tu-
um ex toto corde tuo, in tota ani-
ma tua, & in tota mente tua. De-
inde secundū huic simile: Diliges
proximum tuum sicut teipsum.

Mat. 22

Huic

DIX. PRAEC. LI

Virgine est, quod Paulus
Philippenses in charitate
riti laudari. Alibi testatur
fidem legis esse dilectio-
nem in finem præcepti charitatis
et corde puro, conuictum
et sic non ficta. Ad
item cum fundamentum
sumationem præcepti
declarauit, vt non in
dicere: Qui proximum
gem adimpleuit. Hoc
datum habemus à Deo
ligit Deum, diligat
suum.

Cap. 3.

LEx humana gratia
communiter ciuili
ro Angelice, tam
futura vita. Communi-
lem conseruat iusticia-
cam, virtutum vna uerit-
conque enim totam le-
uauerit, offendat ante
no, factus est ille omni-
A 6

DE X. PRAEC. LIB.

24

Huic ad fine est, quod Paulus vult
 Phil. 3.
 Philippenses in charitate radica- Rom. 13.
 ri & fundari. Alibi testatur, pleni I. Tim. 1.
 tudinem legis esse dilectione: ali-
 bi finem præcepti charitatem esse
 de corde puro, conscientia bona,
 & fide non ficta. Adeo enim chari-
 tatem cum fundamentum, tū con-
 summationem præceptorum esse
 declarauit, vt non sit reueritus
 dicere: Qui proximum diligit, le- Rom. 13.
 gem adimpleuit. Hoc enim man-
 datum habemus à Deo, vt qui di-
 ligit Deum, diligat & fratrem
 suum.

Cap. 3.

LEx humana aptat hominem
 communitati ciuili: diuina ve-
 rò Angelicæ, tam in hac, quā
 futura vita. Communitatem ciuī-
 lem conseruat iusticia: Angeli-
 cam, virtutum vniuersitas. Qui- Iaco. 1.
 cunque enim totam legem ser-
 uauerit, offendat autem in v-
 no, factus est ille omnium reus.

A 6 Præ-

ARNOL. VESAL.

Præcepit igitur lex humana actus
iustitiæ, & earum virtutum, quæ
famulantur iustitiæ.

Diuina verò lex, omnium vir-
tutum ambitu distēditur. Ea, quo-
rum rationem nemo nō facile in-
telligit, in decalogum sunt dige-
sta, ad actus iustitiæ potissimum
spectantia. Sed quorum secretior
est ratio, sapientib. solum perspe-
cta, ea decalogo superinducta esse
non est vt ambigamus.

Siquidem dixerimus dilectio-
nis mandatum in decalogo perin-
de ac principium in præmissis cō-
tineri: quī fiet, vt hæc accessoria
præcepta, decalogum quoq; com-
plecti inficiemur? quādo haud a-
liter ex decalogi præceptis edu-
cantur, atq; conclusiones ex præ-
missis. Quod vt dilucidius cōtue-
amur, per singula præcepta pro-
gressi, quid ad fine, quid contra-
rium, quid expressum, quid obte-
ctum, quid simile, quid dissimile
fit,

IX. PRAEC. II
fit, ad sacra scriptura
complanamus.

Cap. 4.

Mōles vicinis morti, v
Ma se Israēlita, aut
dit vobis dominus
sum, quod præceptu
A dēt verba quæ scriptu
bus tabulis lapideis. Reg
que propheta monet, vt
no decem choridarum
cem præceptorum ob
expōitore B. Augusti
mus deo.

Inter hæc præcepta
nus ministerio Moī, a
posuit, tria ad angelica
nitatis principem resp
quidem in eam commu
scribi voluerimus, pen
tet, vt principi fideles h
de, vt exhibeamus reue
strenum, vt diligenter
mur.

De primo præcepto.

DE X. PRAEC. LIB.
fit, ex alijs sacrae scripturae locis
corrogabimus.

Cap. 4.

Moses vicinus morti, vocatis Deut. 4.
ad se Israëlitis, dixit: Osten-
dit vobis dominus pactum
suum, quod precepit vt faceretis,
& decē verba quae scripsit in dua-
bus tabulis lapideis. Regius quo- Psal. 32.
que propheta monet, vt in Psalte-
rio decem chordarum, hoc est, de-
cem praecceptorum obseruantia,
expositore B. Augustino, psalla-
mus deo.

Inter haec praeccepta, quae domi Exo: 20.
nus ministerio Mofi, populo ex-
posuit, tria ad angelicae commu-
nitatis principem respiciunt. Si
quidem in eam communitate ad-
scribi voluerimus, primū oportet,
vt principi fideles simus: dein
de, vt exhibeamus reuerentiā: po-
stremum, vt diligenter famule-
mur.

De primo praeccepto. Cap. 5.
A 7 Fide-

ESAL.
humana actus
irtutum, quae
omnium vir-
ditur. Ea, quo
o nō facile in
am sunt dige-
e potissimum
um secretior
olum perspe-
rinducta esse
as.
us dilectio-
alogo perin
ramissis cō
ec accessoria
quoq; com-
ido haud a-
reptis edu-
es ex pra-
dius cōtue
epta pro-
d contra-
uid obte-
dissimile
fit,

ARNOL. VESAL.

Exo. 20. **F**idelitatis nos admonet primū
præceptum: Non habebis, in-
quit, Deos alienos coram me.
Non facies tibi sculptile, neq; om-
nem similitudinem, quæ est in cœ-
lo desuper, & quæ in terra deor-
sum, nec eorum quæ sunt in aquis
sub terra. Non adorabis ea, neque
coles.

Ab hoc nimirum præcepto Ion-
gius aberrāt, qui solem & lunam
cæterosq; planetas adorant. Au-
diamus Moſen: Ne eleuatis oculis
ad cœlum, videas solem & lunam
& omnia astra cœli, & errore de-
ceptus adores ea & colas: quæ cre-
auit dominus Deus tuus in mini-
ſterium cunctis gentibus, quæ sub
cœlo sunt. Cui adſine eſt, qd alibi
Deut. 17 dicitur: Qui transgrediuntur pa-
ctum domini, vt vadant, & ſerui-
ant Dijs alienis, & adorent eos, ſo-
lem & lunam, & omnem militiã
cœli, quæ non præcepi: & hoc ti-
bi nunciatum fuerit, audiens que
inquĩ

IX. PRAEC. LI
magis diligenter, &
et impererit, & ab omni
Eod in Israel: reuocet vi-
miderem, qui rem hanc
perpetrarunt, ad portam
in tra, & lapidibus obrui
Ab hoc deficiit, qui
ſpiritum, aut creatum ad
id genus alias creaturas
bitrantur. Sapiens v
Vani ſunt omnes homi-
ignem, aut ſpiritum, &
aërem, aut gyrum ſitel
nimiam aquam, aut ſi-
nam, rectores orbis n-
os putauerunt. Quon-
cie delectari, Deo p-
ſciant quanto hu domi-
rum ſpectioſior eſt.
Quid de his dicimus
Ios, qui augures, qui ma-
incantatores, qui homi-
tiores, qui diuinos, q-
ta, qui magos collati-
inquirant, vt ſecreta c-

DE X. PRAEC. LIB.

inquisieris diligenter, & verum esse compereris, & abominatio facta est in Israel: reduces virum & mulierem, qui rem sceleratissimā perpetrarunt, ad portam ciuitatis tuæ, & lapidibus obruentur.

Ab hoc deficiūt, qui ignem, aut spiritum, aut citatum aërem, aut id genus alias creaturas Deos arbitrantur. Sapiētis verbum est: Vani sunt omnes homines, q̄ aut ignem, aut spiritum, aut citatum aërem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem aut lunam, rectores orbis terrarum deos putauerunt. Quorum etsi specie delectati, Deos putauerunt: sciant quanto his dominator eorum speciosior est.

Quid de ijs dicemus, qui arolos, qui augures, qui maleficos & incantatores, qui somniorum cōiectores, qui diuinos, qui pythonas, qui magos cōsulunt, vt noua inquirant, vt secreta rimentur,

vt

ARNOL. VESAL.

vt futura præfagiant, vt perdita recuperent. Nonne hoc præceptū transgrediūtur? haud dubie. Quoties enim in Leuitico, quoties in Deuter. quoties alibi horum partim impietas & superstitio, partim temeritas & peruicacia reprehenduntur explodūturq;.

- Deut. 18. ter. dicitur: Non inueniatur in te qui ariolos sciscitetur, qui obseruet somnia atq; auguria, ne sit maleficus, nec incantator, nec qui pythonas consulat, aut diuinos. In Leui. 20. Leuitico legimus: Anima quæ declinauerit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.

Istis finitimi sunt, qui huius præcepti immemores, Calend. & tempora obseruant, qui in legitimis gentium deambulant, qui à mortuis veritatem scitātur, qui filios lustrant, qui portentosis preculis nefan-

DI. X. PRAEC. LI
Vt in carnibus ab omni
diabolo ignotis charact
magis signis & figuris
quibus ad greca, manibus
lex iusta deprecari, aut
uicigare, & futura pollice
tur. Omnis Paulus contra
tas, quod scilicet conu
tu ad infirma, & egna
quod dies obseruarent,
& tempora, & annos. In
dominus tubet: Nolite
in legitimis nationum
expulsus sum ante te
teronomio. Non inue
qui iustret filium suum
suam dicens per ignem
quærat à mortuis verit
Quid de illis tandem
mas, quia nimia cupiditas
cui, auaritiam sectantur
pate illecei, carnis que
tu: aut deniq; nimio in
mécetes, Dei orationem
abunt. An non huius

DE X. PRAEC. LIB.

27

nefandis carminibus, abominan-
dis ritibus, ignotis characteribus
multijugis signis & figuris, rem
quālibet adgredi, morbos depel-
lere, fausta deprecari, abstrusa per
uestigare, & futura polliceri conā
tur. Diuus Paulus corripit Gala. 4.
thas, quod scilicet conuerterentur
ad infirma, & egena elemēta,
quod dies obseruarent, & menses
& tempora, & annos. In Leuitico Leui. 26
dominus iubet: Nolite ambulare
in legitimis nationum, quas ego
expulsurus sum ante vos. In Deu- Deut. 13.
teronomio: Non inueniatur in te
qui iustret filium suum, aut filiam
suam ducens per ignem. Item: nec
quærat à mortuis veritatem.

Quid de illis tandem censebi-
mus, quia nimia cupiditate distra-
cti, auaritiam sectantur: aut volu-
ptate illecti, carnis querunt deli-
tias: aut deniq; nimio fastu intum-
mescentes, Dei ordinem & nomē
ambiunt. An non huius præcepti
trans-

ARNOL. VESAL.

transgressores putabimus? Si beati Pauli cēsuram audituri sumus, in hunc ordinem relegabuntur.

- Colof. 3. Ad Colossenses testatur: Avaritiam esse simulachrorum servitutem. Ad Philippen. Quosdam esse quorum finis interitus, & venter deus est. Ad principem Tyri dominus per Prophetam ait: Eleutum est cor tuum, & dixisti: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris, quia sis homo, & non deus, & dedisti cor tuum quasi cor Dei.

De secundo præcepto. Cap. 6.

Secundum præceptum ad reverentiam Deo exhibendam nos inuitat. Non adsumes, inquit, nomen domini dei tui in vanum. Nec enim habebit in fontē dominus eum, qui adsumpserit nomen domini dei sui frustra. Adsumimus nomen dñi, vt eo sanctificemur iusti-

DE X. PRAEC. LI
inimicus q. Beatus Paulus
nos debitos, sanctificatos
caus esse in nomine d
Iesu Christi, & Spiritu Dei
Adsumimus nomen Dei
vt, vt laudem, vt propi
Ad quod Regius propi
tur: Confitemini domini
vocate nomen eius, qui
inter gentes gloriam
nimus nomen domini
opem imploremus. Sa
eit: Turris fortissima
mini, ad eam contig
salvabitur. Prophe
rum invocatum est
ne derelinquas. Ad
stremo nomen domini
fra nostra muniamur
Hierem. Vultu domini
te, & in iudicio, & in
Huius itaq; præcepti
sore quis non videt
nis qui sacramenta E
pnt, qui sacramenta

DE X. PRAEC. LIB.

Iustificemurq; . Beatus Paulus ait
nos ablutos, sanctificatos, iustifi 1. Cor. 6.

catosq; esse in nomine domini
Iesu Christi, & spiritu Dei nostri.

Adsumimus nomen Dei, ut cōfite
amur, ut laudem. vt prædicemus.

Ad quod Regius propheta hortat Psa. 104
tur: Confitemini domino, & in-

uocate nomen eius, annunciate
inter gentes gloriam eius. Adsu-

minimus nomen domini, ut diuinā
opem imploremus. Sapien. uerbū

est: Turris fortissima nomen do- Pro. 18.
mini, ad eam confugiet iustus, &

saluabitur. Prophet. vero: Nomen
tuum inuocatum est super nos,

ne derelinquas. Adsumimus po-
stremo nomen domini, vt illo di-

cta nostra muniamus. Iurabis, vt
Hierem. Viuit dominus in verita Hierem. 4

te, & in iudicio, & in iustitia.

Huius itaq; præcepti transgreſſ
fores quis non videt esse in pri-
mis qui sacramenta Ecclesiæ de-

rident, qui sacramēta scienter in
pecca-

VESAL.
abimus: Si be
dituri sumus,
relegabuntur.
atur: Avari-
orum seruitu-
Quosdam esse
tus, & venter
em Tyri do-
mair: Eleua-
fixisti: Deus
dra Dei sedi
sis homo, &
r tuum qua

o. Cap. 6.

in ad reue-
ndam nos
es, inquit,
n vanum.
tē domi-
it nomen
suming
ificemur
iusti-

ARNOL. VESALI.

Sapi. 2.

peccato mortali contrectant, quī
euertere nituntur, In quos Sapi-
ens dicit: Excæcauit illos ma-
litia eorum, & nescierunt sacra-
menta Dei, neq; mercedem spera-
uerunt iusticiæ, nec iudicauerūt
honorem animarum sanctarum.

Leui. 24.

Deinde eos, qui blasphemaue-
rint nomen domini, quos morte
mori, per Mosen iubet, qui diuini
insultauerint, negauerintq; san-
ctos venerandos esse: in quib. vt
dominū laudemus, propheta hor-
taf: quos pater honorificat, qui
in cœlis est: in quorum nomine
porrectus aquæ frigidæ calix,
mercedem suam habet.

Mat. 10.

Item qui sacrā scripturam falsis
enarratiōibus aut interpretatio-
nibus maculauerint, qui diuinas
litteras ad impiam opinionē tu-
endam detorserint, qui rudes a-
nimas nouis & à fidei præscriptis
alienis dogmatibus imbuerint,
qui sanctorum patrum sacro san-

ctā

DIX. PRÆC. LI

tra omnia & statuta contrectant, nisi illi patres in spiritibus congregati, in fide multo-
tatis, non acceperint hanc
à Deo postulatam, quā p-
ter non suggererit illis
neq; omnia docuerit vicia
quā deniq; illorum men-
apererit Christus, vt in
rent scripturas.

Huius etiam præcepti
tes esse videntur, qui
ad quas peragendas ob-
tur, vniū illicitisq; co-
bus sponte cōquisitis
interturbant, aduersus
pheta ait: Populus hic
honorat, cor autem contum-
et à me.

Postrimo, hoc præcep-
tant, quicunq; Deum omni-
miquis iuramentis, vel in-
tu, quando scilicet iustitia
pa que illicita sunt, cum
cepi loquens baptizati q;

DE X. PRAEC. LIB.

29

Et confilia & statuta contempserint, quasi illi patres in spiritu sancto congregati, in fide nihil haesitantes, non acceperint sapientiam Iaco. I.
 à Deo postulatam, quasi paraclitus non suggererit illis omnia, Ioan. 14
 neque omnia docuerit unctio ipsa, I. Ioan. 2
 quasi denique illorum mentes non aperuerit Christus, ut intelligerent scripturas. Lucæ. vi.

Huius etiam præcepti negligentes esse videntur, qui orationes, ad quas peragendas obstringuntur, vanis illicitisque cogitationibus sponte cõquisitis accersitisque, interturbant, aduersus quos propheta ait: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Isaia. 29

Postremo, hoc præceptum violant, quicumque Deum onerant vel iniquis iuramentis, vel stolidis votis, quando scilicet aut falsa iurant, aut quæ illicita sunt, cum Herode Mat. 24
 caput Ioannis baptistæ puellæ sal-
 tatrici

SALI.
 treant, qui
 quos Sapi-
 illos ma-
 runt sacra-
 dem spera-
 idicauerit
 anctarum.
 phemaue-
 nos morte
 qui diuis
 int; san-
 quib. vt
 heta hor-
 icat, qui
 nomine
 e calix,
 m falsis
 retatio
 iuinas
 nē tu-
 des a-
 riptis
 rint,
 o san-
 cta

ARNOL. VESAL.

Iudic. II. tatrici ex iuramento reddent, aut temerè vouent cum lepte, vnicā filiam ex voto mactante, aut iuramenta profundūt effutiuntq̄, nulla interim neq̄ alliciente vtilitate, neq̄ cogente necessitate. dominici uerbi immemores: Sit sermo tuus, Est, Est, Non, Non: q̄d **Matth. 5** amplius est, à malo est.

De tertio præcepto Cap. 7.

AD famulatum Deo præstandum tertio præcepto inuitamur: Memento, inquit, vt diem sabbati sanctifices. Hic, quod ad cæremonias pertinet, abolitū **Exo. 20.** est: quod ad mores, perpetuò manet. Iubemur tantundem temporis suffurari nostris laboribus & negocijs, vt interim etiam diuinis rebus vacemus: quod planè tempus Ecclesia & sancti patres in dominicos, & alios dies festos equissima ratione distribuerunt. Sanctificabimus itaq̄ sabbatum, hoc est, diem diuinæ uacationi
affi-

DEX. PRÆC. LI

affligit, si abstinuerimus
uili ore, si cauerimus à
lis peccati culpa, si ludos, si
meliones, ebrietates, ois
genalia vicia fugerimus
Idemq̄ obtulerimus
crucium, obtulerimus
tam Cor enim contritum
militum Deus non despicit
sacrificium Deo spiritus
bulatus, nempe per No
nus ait: Sabbatum requi
et & adfigetis animas
Igitur perpetua. Obtul
crucium laudis in omni
tia, docentes & cōmone
mer ipsos in psalmis & in
canticis spiritibus, in
cantantes in cordibus no
Nun per Prophetam au
nus sacrificium laudis ha
bit me. Obtulerimus ca
brietate expeditū & alac
tu Paulus per misericordie
obicit Romanos, vt ca

DE X. PRAEC. LIB.

assignatū, si abstinuerimus à feruili opere, si cauerimus à mortalis peccati culpa, si ludos, si commestationes, ebrietates, ocia & id genus alia vicia fugerimus.

Si deniq; obtulerimus Deo sacrificium, obtulerimus cor contritum. Cor enim contritum & humiliatum Deus non despiciet. Et sacrificium Deo spiritus contribulatus, nempe per Mosen dominus ait: Sabbatum requietionis est & adfligetis animas vestras religionē perpetua. Obtulerimus sacrificium laudis in omni sapientia, docentes & cōmonentes nosmetipsos in psalmis & in hymnis & canticis spiritualib., in gratia, cantantes in cordib. nostris Deo, Nam per Prophetam ait dominus: Sacrificium laudis honorificabit me. Obtulerimus corpus sobrietate expeditū & alacre. Beatus Paulus per misericordiā Dei obsecrat Romanos, vt exhibeāt cor-

Psal. 50.

Leuit. 16

Collo. 3.

Psal. 49

Rom. 12

cor-

ESAL.
reddent, aut
septe, vnici
nte, aut iu-
effrituntq;
liciente vti
necessitate.
emores: Sit
on, Non: qd

Cap. 7.
o prætan-
pro inuita-
quit, vt di
Hic, quod
et, abolitū
perpetuō ma-
tem tempo-
poribus &
tam diui-
od planē
ti patres
tes festos
auerunt.
batum,
acationi
alli-

ARNOL. VESAL.

2. Cor. 4. pora sua hostiam viuentem, sanctam, Deo placētem. Corinthios: vt semper mortificationem Iesu Christi in corpore suo circumferant. Galatis vero scribit: Qui autem Christi sunt, carnē suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Colloff. etiam: Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram. Si postremo pauperi & egeno viscera misericordiæ recluserimus, memores eius, quod monet dominus per prophetam: Misericordiam & miserationes facite, vnusquisq; cum fratre suo. Per 1. Pet. 3. Apostolum: Estote cōpatientes, fraternitatis amantes, misericordes. Per semetipsum: Discite, quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium.
- Huius igitur præcepti violatores in primis illi sunt, qui citra necessitatem & causam rectę rationi consentaneam, manualibus (vt vocant) operibus festo die indulgent

DE X. PRAEC. L.
geni propheta ait: Casto
maritibus, & nolite porci
deri in die sabbati, nec in
per portas Hierusalem: &
eire onera de domibus
in die sabbati, & omne op
faciet. Eum hominem q
collegerat in die sabbati.
Nol. Aaron, & vnuerſa
cini, dominus suisit lap
rui extra castra.

Deinde hoc præcept
sunt, quicunque mort
cāt. In Luitico dicitur
pus seruire non faciet
to: ceterum qui peccat
ſti testimonio, seruus e
Quod si quis in die festo
is nimirum duo præcept
alterum, quo prohibetur
alterum, quo sanctificat
dicitur.

Quid de his dicemus, &
ctibus saginantur ocio
trilloq; temporis mole

DE X. PRAEC. LIB.

gent. Propheta ait: Custodite ani Hier. 17.
mas vestras, & nolite portare pō-
dera in die sabbati, nec inferatis
per portas Hierusalem: & nolite
eijcere onera de domibus vestris
in die sabbati, & omne opus non
facietis. Eum hominem, qui ligna
collegerat in die sabbati, oblatū
Mosi, Aaron, & vniuersæ multitu Num. 25
dini, dominus iussit lapidib. ob-
rui extra castra.

Deinde hoc præceptum transsi-
liunt, quicumque mortaliter pec-
cāt. In Liuitico dicitur: Omne o-
pus seruile non facietis in sabbato: cæterum qui peccat, vel Chri-
sti testimonio, seruus est peccati. **Leuit. 23**
Quod si quis in die festo furetur, **Ioan. 8.**
is nimirum duo præcepta violat,
alterum, quo prohibetur furtum,
alterum, quo sanctificatio diei in-
dicitur.

Quid de ijs dicemus, qui festis
diebus saginantur ocio? qui alea
fritilloq; temporis molestiam fal-
lunt?

B

lunt?

ARNOL. VESAL.

- lunt: qui potatiunculis ebriosiſſeq;
 conuiujs licentijs ſolito indul-
 gent: negligunt haud dubie hoc
 Ephe. 3. præceptum. Monet Paulus Ephe-
 ſios, quomodo caute ambulent,
 non quaſi inſipientes, ſed vt ſapi-
 entes, redimentes tempus. Corri-
 pit Chriſtſ illos, qui tota die ſta-
 Mat. 20. bant ocioſi. Hieremias dicit: Ma-
 Hier 48. Mich. 6. ledictus, qui opus dei facit negli-
 genter. Micheę verò: Indicabo ti-
 bi o homo, quid ſit bonum, ſolli-
 citum te ambulare corã Deo tue.
 Prou. 19 Nunquid igitur torpore & deſi-
 dia emarcebimus? nunquid cum
 pigris manum ſub aſcella abſcon-
 demus? uel tum maximè, cū uacã
 dum eſt diuinæ contemplationi,
 cū inſiſtendum orationi, cū
 deuotioni inuigilandū eſt. Paul.
 Hebræ. ſcribit: Sequimini pacem
 Heb. 12. & ſanctimoniam cum omnibus,
 ſine qua nemo videbit Deū. Quæ
 nam in ludo pax, quæ ſanctimo-
 nia eſſe poteſt, ybi iurgia, minæ,
 exe-

DE X. PRÆC. L.
 executiones, conuicia, per-
 impoſitæ, cupiditates, pu-
 ſtiones, inter dum etia
 deridit? Cum male dicit
 hoc quidem ſumere Paul
 rari permiſit.

Qui feſtos dies trauſi-
 lucens, deſiderijs, vana
 concitationibus, potati-
 ebrietatibus, & illicitis
 cultibus, huſ tertian
 comminatio: Vah, qui
 tis mane ad ebrietatē
 & potandum uſq; ad
 vt vino altuerts. Ter
 Apoſto. verbum. Neq;
 que maledici, neq; rapa
 Dei poſſidebunt.

Quo etiam modo hui
 pu tandem non obliu
 ſitate ſuo neceſſitate
 te uicera ſua claudat? Q
 den dominus per Neem
 erum iubet, ut mittamus
 hi, qui nō præparauerūt
 B

DE X. PRAEC. LIB.

32

execrationes, conuitia, periuria,
imposturae, cupiditates, pugnae, cō-
flictationes, interdum etiam cæ-
des adsunt? Cum maledico ne ci-
bum quidem sumere Paulus Co-
rinth. permisit. I. Cor. 5.

Qui festos dies transigunt in
luxurijs, desiderijs, vinolentijs, I. Pet. 4.

cōmessationibus, potationibus,
ebrietatibus, & illicitis laborum
cultibus, hos terreat Prophetae
comminatio: Væh, qui confurgi-
tis mane ad ebrietatē sectādam, I. Sa. 5.

& potandum usq; ad vesperam,
vt vino æstuetis. Terreat quoq;
Aposto. verbum: Neq; ebrioli, ne
que maledici, neq; rapaces regnū
Dei possidebunt. I. Cor. 6

Quo etiam modo huius præce-
pti tandem non obliuiscitur, qui
à fratre suo necessitatem patien-
te viscera sua claudit? Quādoquī
dem dominus per Neemiā & Es-
dras iubet, ut mittamus partem
ijs, qui nō præparauerūt pingua

B 2 &

ARNOL. VESAL.

& mulsam, quia sanctus dies domini est.

De quarto præcepto. Cap. 8.

Exo. 20. **T**ribus prioribus præceptis, & ijs quidem primæ tabulæ, ordinamur ad Deum. Septē posterioribus, & illis secundæ tabulæ, ad proximum. inter quæ nō immerito primum est, quod de honore parentibus tribuēdo constituitur: Honora, inquit, patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longæuus super terram, quam dominus Deus tuus dabit tibi.

Eccle. 7. Pater tuus est, qui te genuit, q tibi præsidet, atq; annis antestat, cui famularis, qui tibi sacramēta ministrat. Quod sapiēs ait: Honora patrem tuum, & gemitum matris tuæ ne obliuiscaris: de genitore procul dubio accipiēdū est.

Deut. 31. Quod verò Moses: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi: de præside & senio confecto. Famuli etiam

DE I. PRAECEPTO.
etiam Naman principis,
numquam appellatur pa-
ter suum, si grandem
tibi propheta, facere de-
bit patrem honorabi-
liter, & quasi dicitur
necesse, & quasi dicitur
si qui te genuerunt, in i-
sermone, & in omni par-
obediens, disciplinam pa-
paterendo, & legem m-
dimitte. Si benevol-
necio prosequeris, v-
mat tibi benedictio a-
nus, tolerabis & solici-
patri tui, & non con-
in vita illius. Deum
præcepto, si parentes
ges, si ri de bis, si durus
abiges, si subleuabis, si
bit. Audi Sapiens: Quae
trem, & fugat matrem,
olus erit & indigne. Item
lecti patri suo & mat-
getur lumen eius in
nora item: Oculum q-

ESAL.
ctus dies do

to. Cap. 8.
s præceptis,
mæ tabulæ,
eum. Septē
secundæ ta
nter que nō
st, quod de
ibuedo con
uit, patrem
a, vt sis lon
quam domi
tibi.
e genuit, q
is antestat,
sacramēta
ait: Hono
nitum ma
de geni
iēdū est.
roga pa
bit tibi:
tibi: de
Famuli
etiam

DE X. PRAECEPT. LIB.

etiam Naaman principis, domi-
num suum appellarunt patrē: Pa-
ter inquit, si grandem dixisset
tibi rē propheta, facere debuisses.

4. Re. 5.

Itaq; patrem honorabis, si re-
uereberis, & quasi dōinis seruiēs
ihs, qui te genuerunt, in opere, in
sermone, & in omni patientia. Si
obedies, disciplinam patris am-
plectendo, & legem matris non
dimittedo. Si beneuolētia & be-
neficio prosequeris, vt. s. superue-
niat tibi benedictio à Deo. Si de-
niq; tolerabis & suscipies senectā
patris tui, & non contristabis eū
in vita illius. Deerrabis ab hoc
præcepto, si parentes tuos adfi-
ges, si ridebis, si duris à te verbis
abiges, si subsannabis, si verbera-
bis. Audi Sapient. Qui adfligit pa-
trem, & fugat matrem, ignomini-
osus erit & infœlix. Item: Qui ma-
ledicit patri suo & matri, extin-
guetur lumen eius in medijs te-
nebris. Item: Oculum qui subsan-

Eccle. 3.

Prou. 2.

Eccle. 3.

i b idem

Prou. 19

o. 2 .orP

Prou. 30

B 3 nat

ARNOL. VESAL.

nat patrem, qui despicit partum
matris suæ, suffodiant eum corui
de torrentibus, & comedant eum
filij aquilæ.

Egredieris huius præcepti ter
minos, si regē & eos qui tibi præ
sunt, dominanturq; honorare cō
temperis, & illuseris seni. Filius
enim honorat patrē, ait prophe
ta, & seruus dominū suum. Non
i. Pet. 2. ne D. Petrus ait. Deum tūmete, re
Leui. 19. gem honorificate. Nonne domi
nus per Mosen iubet. Coram ca
no capite cōsurge, & honora per
sonam senis.

Quid si inobediens fueris: tran
silies nimirum septa huius man
dati. Beatus Paulus ait de fi
liorum obedientia: Filij obedite
parentibus in domino. Item: Fi
lij obedite parētibus per omnia,
hoc em̄ placitum est in domino.
De famulorū subditorumq; obe
dientia audi Petrum: Serui subdī
ti estote in omni timore dōis, nō
tan

DE X. PRAEC. I

trā bonis & modestis, sed
dicitur Audi Paul. Serui
trā omnis carnalibus cō
dremore, in simplicitate
viri, sicut Christo non
imseruientes, quia ho
placentes, sed vt serui
centes voluntatem Do
mo cum bona voluntate
tes sicut domino & non
bus Item alibi: Serui
minis carnalibus per
ad oculū seruientes, e
nō placentes, sed in
corda timentes dom
Hebraeos: Obedite pa
tris, & subiacete eu
Quid si parentib; si p
nevolentia & benedicti
nis in ministerium, si Eccl
fis decimas, & alia tr
quia subtraxeris? Negi
ficio hoc mandatum
aud Martham cum euan
gu & Pharisaeos coort

DE X. PRAEC. LIB.

tum bonis & inodestis, sed etiam discipulis, Audi Paul. Serui obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed ut serui Christi, facientes voluntatem Dei, ex animo cum bona voluntate seruientes sicut domino & non hominibus. Item alibi: Serui obedite dominis carnalibus per omnia, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes dominum. Item ad Hebraeos: Obedite praepositis vestris, & subiacete eis.

Ephe. 6.

Col. 3

Heb. 13

Quid si parentibus, si praelatis beneuolentiam & beneficia, si dominis ministerium, si Ecclesiae ministris decimas, & alia talia obsequia subtraxeris? Negliges profecto hoc mandatum. Christus apud Matthaeum euangelist. Scribas & Phariseos corripit: Item tu

Math. 13

B 4 feci-

ESAL.
 picit partum
 r eum corui
 medant eum
 praepcepti ter
 qui tibi pra
 honorare co
 seni. Filius
 ait propheta
 suum. Non
 m timete, re
 onne domi
 Coram ca
 honora per
 fueris: tran
 uis man
 ait de si
 obedite
 Item: Fi
 r omnia,
 domino.
 m q; obe
 rui subdi
 do is, no
 tan

ARNOL. VESAL.

- Marc. 7.** fecistis mandatū Dei propter traditionem vestram. Vos enim dicitis, quicumque dixerit patri vel matri, munus quodcumque ex me tibi proderit, & non honorificabit patrem suum aut matrem suā. Scribit B. Paulus Tito: Admone illos, principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blasphemare, non litigiosos esse: sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Scribit Timotheo: Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro regibus, & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, ut tranquillam & quietam vitam agamus in omni pietate & castitate. Scribit Rom. Reddite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Nemini quicquam

DE X. PRAEC. I
quam debetis, nisi ut im
Igeat. Scribit Corin. Si n
bispiritualia feminatum
gessit, si nos carnalia ve
trans. Profecto ne quap
cum qui spiritualium pi
fieri sunt (vt alibi dicitur)
& carnalia ministrare. Et
no deseruunt, cum ali
ceperit. Non alligabu
nus, os bouis triturant
Non denegabis pri
cerdoti pro te labora
subsidium, decimas, &
& id genus aliis eleem
prehensum. Decimas
tuas, non rar dabis offi
do precipitur. Item in
mitas frugum terra n
in domum Dei tui. In il
citur: Omnes decime re
pomis arborum, sive de
domini sunt. In Numer
scribitur: Omnia quae ob
decimas, & in donaria d
B 5

quam debeat, nisi vt inuicem diligatis. Scribit Corin. Si nos vobis spiritualia seminauimus, magnū est, si nos carnalia vestra metamus. Profecto nequaquam. Illi enim qui spiritualium participes facti sunt (vt alibi dicit) debent & carnalia ministrare. Et qui altario deseruiunt, cum altario participant. Non alligabis, ait dominus, os bouis triturantis.

Non denegabis praelato & sacerdoti pro te laboranti carnale subsidium, decimis, oblatiōibus, & id genus alijs elemosynis comprehensum. Decimas & primitias tuas, non tardabis offerre, in Exodo precipitur. Item in eodem: Primitias frugum terrae tuae deferes in domum Dei tui. In Leuitico dicitur: Omnes decimae terrae, siue de pomis arborum, siue de frugibus, domini sunt. In Numeris denique scribitur: Omnia quae offeretis ex decimis, & in donaria domini se-

I. Cor. 9

I. Cor. 9

Deu. 26.

Exo. 22.

Exod. 23

Leui. 27

Num. 18.

B s para-

ARNOL. VESAL.

parabitis, optima & electa erunt cuncta.

Quid tandem si parentes for-
tasse (vt fit) morosos fastidiueris?
si in prælatos, presbyteros, domi-
nos, & similes euomueris morda-
ces iocos, amarulentaq; scommata?

Eccles. 3.

Videberis plane immemor hu-
ius præcepti. Audi sapientē: Si pa-
ter tuus defecerit sensu, veniā da,
& ne spernas eum in virtute tua.

1. Tim. 5.

Itē: Maledictus est à deo, q exaspe-
rat matrē. B. Paulus eos qui bene
præsent presbyteros, duplici ho-
nore dignos esse putat: tm̄ abest,
vt subsannandi exhibilandiq; sint.

Sed quid de patribus dice-
mus? Nonne hoc ipso præcepto
damnabuntur, si paterni muneris
fuerint, oblitī? Quemadmodum
hoc mandatum violant filij, si pa-
rētes: famuli & serui, si dominos:
subditi, si præfides & prælatos: a-
dolescentuli, si seniores nō hono-
rauerit: ita quoq; è diuerso huius
manda

DE X. PRAEC.

transgressionibus
sunt & in iura parentum
domini, si famulus prelati
sublegitima cura nō imp-

Debent in primis pa-
trulere, quod si renuerit
usantur mandatum. I-

et, quod decreta sancti
tum definiunt. Si quis
proprios filios, & con-

quod pietatis est, necesse
buert, sub occasione
eos negligendos put-

thema sit. Ad hoc et
pertinere potest, et
Paulus ait: Non des-

rentibus thesaurizan-
tes filijs.

Debent & domini
præfides subiectis et
& vite necessitatem pe-
lterer providere, ne vi-

lari, viduari, & ad gene-
liti personarū inedia
interatq; Id B. Petrus
B 6

DE X. PRAEC. LIB.

36

mandati transgressorib. cōpares sunt & finitimi parentes, si filius domini, si famulis: p̄lati, si subiectis legitimā curā nō impēderint.

Debent in primis parentes filios alere, quod si renuerint, praeuaricantur mandatum. Id nimirū est, quod decreta sanctorum patrum definiunt: Si quis reliquerit proprios filios, & eos nō aluerit, & q̄d pietatis est, necessaria nō prae-
buerit, sub occasione continentie eos negligendos putauerit, anathema fit. Ad hoc etiam fortassis pertinere potest, quod Beatus Paulus ait: Non debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs. 2. Co. 12.

Debent & domini famulis, & praesides subiectis ea quae ad victū & vitę necessitatem pertinent, solerter prouidere, ne vulgus pupillorū, viduarū, & id genus miserabiliū personarū inedia discrucietur. Id B. Petrus non obscure in-

B 6   rē in-

ARNOL. VESAL.

1. Pet. 5. rē innuit, cūm diceret: Pascite q̄
in vobis est gregem Dei, prouidē
tes, neq; coactē, sed spontaneē se-
cundūm Deum: neq; turpis lucrī
gratia, sed voluntariē: neq; vt do-
minantes in cleris, sed forma fa-
cti gregis ex animo. Hoc est etiā

Gal. 2.
Iob. 29. quod B. Iacobus, Cephaz, & Ioan-
nes monuerunt, cūm dexteras so-
cietatis darent Páulo & Barnabē,
vt scilicet pauperum memores ef-
sens. Illud quoq; se fecisse Iob glo-
riatur, quando se fuisse dicit libe-
ratorem pupilli, patrem paupe-
rum, merentium consolatorem,
oculum cæco, pedem claudō.

Ab hoc igitur præcepto q̄ pro-
cul is abest, qui dominatur, nō vt
pascat, sed vt mañet: qui præfidet,
non vt foueat, sed vt deglubat.

Debent quoque parentes filios
suos erudire, & salutarib. doctri-
nis exornare. Quod si vel per in-
scitiam neglexerint, vel per so-
cordiam omiserint, vel per mali-
tiam

DE X. PRAEC. I
tiam mactauerint, effici
dubiter huius præcepti
Totus docuit filium suum
fieri timere deum, & a
ab omni peccato. Non
Ius scribit Hebraeus: Pat
notre habuimus erudit
ne Sapiens ait: Filii tibi
dillos, & curua illos i
eorum. Filia tibi sunt
pus illarum, non oite
faciem tuam ad illas.
Quid de prælati d
dicemus? Mandauit
vt Eldras imperitos
re. Inbet Dominus p
Clama, ne cesses, qua
ta vocem tuam, & ante
lo meo scelera eorum.
nus per Hieremiā: Ecu
ba mea in ore tuo, & i
super gentes, vt euellat
at & edifies, & plantat
B Paulus Timoth. Atte
u. exhortationi, & doct

DE X. PRAEC. LIB.

tiam recusauerint, efficiuntur nō
dubiū, rei huius præcepti. Nōne
Tobias docuit filium suum ab in-
fantia timere deum, & abstinere
ab omni peccato. Nōne B. Paulus
scribit Hebræis: Patres carnis
nostræ habuimus eruditores. Nō
ne Sapiens ait: Filij tibi sunt, eru-
di illos, & curua illos à pueritia
eorum. Filiæ tibi sunt, serua cor-
pus illarum, non ostendas hilarē
faciem tuam ad illas.

Tob. I.

Heb. 12.

Eccle. 7.

Quid de prælatis & præsulibus
dicemus? Mandauit Artaxerxes,
vt Esdras imperitos doceret libe-
rè. Iubet Dominus per Prophetā:
Clama, ne cesses, quasi tuba exal-
ta vocem tuam, & annūcia popu-
lo meo scelera eorum. Dicit domi-
nus per Hieremiā: Ecce dedi ver-
ba mea in ore tuo, & constitui te
super gentes, vt euellas, & destru-
as, & ædifices, & plantes. Scribit
B. Paulus Timoth. Attende lectio-
ni, exhortationi, & doctrinæ. Itē:
B 7 Atten

Esd. 7.

Isa. 52.

Hiere. I.

I. Tim. 4.

ARNOL. VESAL.

Attende tibi & doctrinæ, insta in illis, hoc enim faciens, & te ipsum saluū facies, & eos qui te audiunt.

2 Tim. 4 Item in altera epistola: Prædica verbum, insta opportune, argue, obsecra, increpa in omnipotētia,

2 Tim. 4 & doctrina. Item: Tu vigila, in omnibus labora, opus fac Euangeliste, ministerium tuum imple. An non hoc ipsum quoq; seruator no-

Mat. 4.2 ster Christus significare voluit, quādo fidelem & prudentem seruum esse pronunciauit, quem constituit dominus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore. Item: Quando post resurrectionem primis prælatis, hoc est Apostolis dixit: Euntes docete oēs gentes, docentes, inq̄, eos seruare omnia quæcunq; mandauī vobis.

Debent præterea parentes filios, domini famulos, præsidēs subiectos delinquētes corripere, peccantes castigare, cuius rei si obliuiscatur, huius quoq; præcepti vī debun

DE X. PRÆC. I
debetur obliu. Sapiens
per virga odit filium.
disputantiter erudit
strahere à puero dicit
cum percussus cum vi
manetur. Tu virga per
animam eius ab in
bi Ecclesiasticus inquit
get filium suū, p̄sidiat
la, vt latetur in nocent
non palpet proximo
Curua ceruicem filii
& tunde latera eius d
ne forte induret, &
bi, sicut tibi dolor a
Ephelis scribit: Pat
uocare ad iracundiam
fros, sed educare illi
na & correptione dom
Sed quid de prælati
tens: Nonne Azarias
cum eo sacerdotes sept
fuerunt Oziæ regi an
fic. Non est tui officii C
oleu incensum & omnia

DE X. PRAEC. LIB.

38

debuntur obliti. Sapiens ait: Qui Prou. 13.

parcit virgæ odit filium, qui autē
diligit, instanter erudit. Itē: Noli Prou. 23

subtrahere à puero disciplinā, si
enim percusseris eum virga, non
moriatur. Tu virga percuties eū,
& animam eius ab inferno libera
bis. Ecclesiasticus inquit: Qui dili Eccle. 30

git filium suū, assiduat illi flagel-
la, vt lætetur in nouissimo suo, &
non palpet proximorū ostia. Itē: Eccle. 30

Curua ceruicem filij in iuuetute,
& tunde latera eius dū infans est,
ne fortē induret, & nō credat ti-
bi, & erit tibi dolor animæ. B Pau.

Ephesijs scribit: Patres, nolite p- Ephe. 6.
uocare ad iracundiam filios ve-
stros, sed educate illos in discipli-
na & correptione domini.

Sed quid de prælatis & presby 2. Pa. 26
teris? Nonne Azarias sacerdos &
cū eo sacerdotes septuaginta re-
stiterunt Ozix regi atque dixe-
rūt: Non est tui officij Ozia, vt a-
doleas incensum domino, sed sa-
cerdo

ARNOL. VESAL.

cerdotum, hoc est, filiorum Aarō,
qui sunt cōsecrati ad huiuscemo-
di ministerium. Nōne Beatus

I. Tim. 5. Paulus Timotheo scribit: Peccan-
tes coram omnibus argue, vt &

Actu. 12. cæteri timorem habeant. Nōne
quod Timotheum docuit ipse q̄-
que compleuit, quando Elymam
magum acriter reprehendit di-
cens: O plene omni dolo & omni
fallacia, fili diaboli, inimice om-
nis iustitiæ, non deseris subuerte

I. Cori. I re vias domini rectas? Quando

I. Cori. 5 Corinthios corripuit, qđ sectas

I. Cor. 9 alerent, quod fornicatorem fer-

I. Cor. II rent, quod ad tribunal infidelium

I. Cor. 15 se inuicē accusarent, quod domi-
nica cœna abuterentur, quod de
resurrectione mortuorum hēsita-
rent.

Sed quid de domino (vt vo-
Rom. 13 cant) temporalis? Beatum Paulū
audi: Non sine causa gladium por-
tat. Dei enim minister est, vin-
dex in iram ei qui malum agit.

Quod

DE X. PRAEC. I

Quod minister sui mo-

neri dicitur est huius p-

Episcopatum, quod v-

ni parentes atq; praziani

bitos, magistratus, gra-

uatores, confessores l-

modi conditionis homin-

um oportebit, vt calice

berate & sanctimoniam,

tegitate, & conuersati-

tate & modestia filio-

rum exemplo, atq; ad v-

scdum calcar adhiber-

entur Beatus Petr 9

admonet, vt comu-

nitram inter gentes

bonam, vt in eo quod

de nobis tanquam de

ribus, ex bonis operib-

stiterantes, glorificen-

te visitationis. Hoc di-

to demandauit: in omni

sum prae exemplum i-

operum, in doctrina, im-

te q; grauitate, vt is qui

DE X. PRAEC. LIB.

39

Quod si ministerij sui non memi-
nerit, desertor est huius præcepti.

Et postremum, quod vel in pri-
mis parentes atq; prælatos, pres-
byteros, magistratus, præfides, cõ-
cionatores, confessores & huius-
modi conditionis homines obser-
uare oportebit, vt scilicet vitæ p-
bitate & sanctimonia, morum in-
tegritate, & conuersationis facili-
tate & modestia filijs subiectisq;
sint exemplo, atq; ad virtutis per-
fectum calcar adhibeant. Hoc ni-

I. Petri 2

mirum Beatus Petrus voluit cum
admoneret, vt conuersationem
nostram inter gentes haberemus
bonam, vt in eo quod detractant
de nobis tanquam de male facto-
ribus, ex bonis operibus nos con-
siderantes, glorificent Deum in
die visitationis. Hoc & Paulus Ti-

Tit. 2.

to demandauit: In omnibus teip-
sum præbe exemplum bonorum
operum, in doctrina, in integrita-
te, in grauitate, vt is qui ex aduer-

so est,

ARNOL. VESAL.

Mat. 5. so est, vereatur, nihil habens ma-
lum dicere de nobis. Hoc deniq;
Christus voluit, cum Apostolos
eorumq; successores & munera o-
beuntes, lucem mundi & salē ter-
rę appellaret, iuberetq; eorum lu-
cem sic coram hominibus lucere,
vt viderent opera eorum bona,
& glorificarent patrem qui in cœ-
lis est.

De quinto præcepto.

Cap. 9.

Inter præcepta negativa, quę nul-
lo non tempore quamlibet pro-
ximi læsionem prohibēt, illud
æpto ordine, vel primum fore qd
non viderit, quo maximē lædi-
tur proximus, in propria scilicet
persona. Ait dominus: Non occi-
des.

Nunquid ergo à mastrandis bo-
bus & pecudibus abstinendum?
Nunquid malefactores, vt pergāt
malè agere, tolerandi sunt? Ne-
qua-

DEI PRÆCEP. I
Cognoscit B. Paulus: C
quod in macello, ma
te permitit, vt carnea
colluctanda, edentur
quos animantibus non
Audi Dominum p
Omnes pisces ma
reddite tradidi, & om
merur & viat, ent vi
bon, quasi olera virentu
nois omnia. Audi itera
num per Moſen dicente
hos non patieris viuere
ctur: Videte quod ego
& non sit alius Deus p
ego occidam & ego via
per me (ait Sapiens) rege
legum conditores nu
me, per me principes m
loentes decernunt m
leson principes & lego
tores, fontes morte a
tut.
non occides igitur boi
tui, hoc alio qpra, vt:

DE X. PRAECEPT. LIB.

40

quaquam. Audi B. Paulum: Omne I. Co. 10.

quod venit in macello, manduca
te. Qui permisit, vt carnes in ma-

cello diuenditæ, ederentur, ab iu-
gulandis animantibus non deter-

ruit. Audi Dominum per Mosen Gen. 9

dicentem: Omnes pisces maris ma-
nui vestræ tradidi, & omne quod

mouetur & viuit, erit vobis in ci-
bum, quasi olera virentia tradidi

vobis omnia. Audi iterum domi- Exo. 22.

num per Mosen dicentem: Male-
ficos non patieris viuere. Alibi di-

citur: Videte quod ego sim solus, Deut. 33

& non sit alius Deus præter me.
Ego occidam & ego viuere faciã.

Per me (ait Sapiens) reges regnãt: Pro. 8.

& legum conditores iustia decer-
nunt, per me principes imperant,

& potentes decernunt iusticiam.
An non principes & legum con-

ditores, fontes morte condem-
nant?

Non occides igitur hoïem, siue

te ipsũ, siue aliũ, ppria (vt ait) au-
thori-

thori-

ARNOL. VESAL.

thoritate, hoc est, nisi iusta lex,
aut iusticie fons & origo Deus ius
ferit occidi. Iubet dominus: Qui-
cunq; effuderit humanum sangui-
nem, fundetur sanguis illius. Itē:

Leui. 24. Qui percusserit & occiderit ho-
minem, morte moriatur.

Occiditur homo multifariam.
Principio deliberatione & volū-
tate. Hic quisquis in proximū aut
odio deflagras, aut inuidia conta-
bescis, aut ira subferues, huius pre-
cepti mihi planē videberis obli-

I. Ioan. 3. tus. Audi Ioannem: Omnis qui o-
dit fratrem suū, homicida est. Au-
di Sapiētem: Neq; vitam, neque
nuptias mundas iam custodiunt,
sed alius alium per inuidiam occi-
dit. Audi Christum: Dictum est
antiquis: Non occides, qui autem

Math. 5. occiderit, reus erit iudicio. Ego
autē dico vobis, qui irascitur fra-
tri suo, reus erit iudicio & dāna-
tione. Huius rei gratia iubet do-

Leui. 19. minus: Ne oderis fratrem tuum

DEX. PRÆC. I.
in ceteros, sed publice a
ne habet super illo peccat
be sapens: Ne comedat
miserando, & ne deficiat
bonis. Iubet Paulus: Sol-
citur super iracundiam v-
Iam. Omnis amaritudo,
ignatio, & clamor, &
na tollatur à vobis.

Secundo committitur
dum ore. Itaq; si imper-
lio, si persuasione, si im-
simulatione, aut quou-
morte hominis vni-
seris, huius præcepti i-
tiaris. Occiderūt nam
Christum succlamante
ge, crucifige eum. An n-
quod in Deuter. dicitur
cū qui clam percussit
suum. Nonne hoc quous
posset, quod Sapiens ait
& gladius & sagitta acut-
qui loquitur contra pro-
fallum testimonium. Et

DE X. PRAEC. LIB.

41

in corde tuo, sed publicè argue eū
ne habeas supet illo peccatum. Iu
bet Sapiens: Ne comedas cum ho
mine inuido, & ne desideres ci
bos eius. Iubet Paulus: Sol non oc
cidat super iracundiam vestram.
Item: Omnis amaritudo, & ira, &
indignatio, & clamor, & blasphe
mia tollatur à vobis.

Pro. 28.

Ephe. 4.

Secundo committitur homici
dium ore. Itaq; si imperio, si confi
lio, si persuasione, si impulsu, si dis
simulatione, aut quouis modo in
mortē hominis vnquam consen
seris, huius præcepti metas expa
tiaris. Occiderūt nimirum ludæi
Christum succlamantes: Crucifi
ge, crucifige eum. An non hoc est,
quod in Deuter. dicitur: Maledi
ctus qui clam percutit proximū
suum. Nonne huc quoque referri
potest, quod Sapiens ait: Iaculum
& gladius & sagitta acuta, homo
qui loquitur contra proximū suū
falsum testimoniū. Et quod Re
gius

Deut. 17

Prou. 25

ARNOL. VESAL.

Psal. 63. gius Propheta cecinit: Exacuerūt
vt gladium linguas suas, vt sagit
tent in occultis immaculatum.

Exod. 21 Deinde enecatur homo manu,
vel quolibet instrumento, de quo
dicitur: Qui percusserit hominē
volens eum occidere, morte mo-

Ibidem. riatur. Item si quis per industriā
occiderit proximum suum, & per
insidias, ab altari meo auelles
eum, vt morte moriatur. Huius
ergo præcepti haud dubiè trans-
gressores sunt, qui seipsos aut cra-
pula strangulant, aut ebrietate cō-

Eccl 37. ficiunt. Sapientis verbum est: In
multis escis erit infirmitas, & au-
ditas appropinquabit ad chole-
ram. Item: Propter crapulam mul-
ti obierunt, qui aut abstinens est,
Luce. 21. adiciet vitā. **Christ. ait:** Attendi
te aut vobis, ne forte grauenē cor
da vestra crapula & ebrietate, &
curis huius vitę, & superueniat in
vos repentina dies illa.

Hiscē transgressoribus finitimi
sunt

DEX. PRAEC. I.

sunt, iuxta apparatusese
num legumem profum
ni quem vt suis officio
frēhu voluptatibus
cū ius, pro pudor, obli
tehat per singula loca
tūdicibus præceptis
nocecebitis iudicium
mā: & quodcumq; iudi
ti vos redundabit, sint
mini vobiscum & cum
cōtra facite.

Finitimi deinde fun-
ximum grauitate morti-
met caluitatis ardore
quiq; citra iuris ordin-
cia præscripta vindi-
tunt. Sapientis dicit, Ne
lect mishi, sic faciā ei, &
cūq; secundū opus suū
Qu vindicari vult, a de-
vomet vindictā. Audi e-
Mea est vitio, & ego re-
eum tempore. Item alie
tu vitionem, nec me

VESAL.

nit: Exacue
as suas, vt sag
mmaculatun
r homo man
umento, de qu
ufferit homin
ere, morte mo
is per indultu
um suum, & pe
meo auelles
riatur. Huius
id dubie tran
eipfos aut eis
t ebrietate co
rbum est: In
firmas, & au
bit ad chole
rapulam mul
abit inens est
air: Attendi
grauenē cor
ebrietate, &
beruenat in
la.
us finitimi
sunt

DE X. PRAEC. LIB.

sunt, iudices apparitoresq; huma
num sanguinem profundentes,
nō quidem vt suis officijs, sed ad
fectibus voluptatibusq; satisfac
ciāt. Eius, pro pudor, obliti, quod
Iosaphat per singula loca disposi
tis iudicibus precepit: Non homi
nis exercebitis iudicium, sed do
mini: & quodcumq; iudicaueritis,
in vos redundabit, sit timor do
mini vobiscum & cum diligentia
cuncta facite.

Finitimi deinde sunt, qui pro
ximum grauer mutilant, qui se
met castitatis ardore emasculat,
quiq; citra iuris ordinem & iusti
ciae praescripta vindictam expe
tunt. Sapiens dicit, Ne dicas, quō
fecit mihi, sic facta ei, & reddā vni
cuiq; secundū opus suū. Itē Eccles.
Qui vindicari vult, à domino in
ueniet vindictā. Audi dominum,
Mea est vltio, & ego retribuam
eis in tempore. Item alibi, Ne que
ras vltionem, nec memor eris
iniuriæ

33. que. e.
admone
re.
2. Pa. 19.
55.
si qs ab
sciderit.
Pro. 24.
Eccl. 28.
Deut. 23
Leui. 19.

ARNOL. VESAL.

iniurię ciuium tuorum. Audi Paulum: Nulli malum pro malo reddentes.

Postremo negligentia & omissione iugulatur homo, idę si insontem absq; discrimine nostro eripere, si ad mortem vsq; languę tibus mederi, si in extrema necessitate constitutis, nostra ope, quę tulacunq; est, succurrere poterimus, & cessauerimus ad eam rem, erimus non dubium huius præcepti violatores. Clamant decreta patrum: Mortem languentibus probatur infligere, qui hanc cum possit nõ excludit. Sapiens iubet:

Pro. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortę, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses Ecclesiasticus ait:

Eccl. 34. Panis egę tium, vita pauperis est, & quę defraudat illum, vir sanguinum est. Vulgare est Ambrosij verbũ: Pasce fame moriētę: quisq; enim hoĩem pascedo seruare poteris, si non paueris, fame occidisti.

De

VI. PRÆC. I

Delicti præcepto. G

anima planę iniurię

Non proximum fieri p

illius anima suo qu

nicho emigrare cogat

iniuriaria est, si corp

lę usq; pergatur, iaceret

curi & doli flagellus, q

sio fit per adulteriu

vel Christi testimoniu

cam coniuge non duo

ro. Quod si coniugen

dalterio commaculat

quosq; proximi fced

Itaq; secundum int

præceptum est. Nõ in

hoc est, Nullum Ven

mittes extra legitim

nifcedera. Hoc Tobia

cait: Attēde, inquit, ill

ni fornicatione, & præ

etiam nunquam partari

scire.

Vnius præcepti viol

atq; unum prius est, qui

G

DE X. PRAEC. LIB.

De sexto praeccepto. Cap. 10

43

Maxima plane iniuria est, quae
in proximum fieri potest, si
illius anima suo quidem do-
micilio emigrare cogatur. Proxi-
ma iniuria est, si corpus eius pro-
bris aspergatur, lacereturque insi-
diarum & doli flagellis, quod pro-
fecto fit per adulterium. Est enim,
vel Christi testimonio, quilibet **Matt. 19**
cum coniuge non duo, sed vna ca-
ro. Quod si coniugem proximi a-
dulterio commaculaueris, corpus
quod proximi foedè temerasti.

Itaque secundum inter negatiua
praecceptum est: Nō moechaberis,
hoc est, Nullum Veneris actum cō-
mittes extra legitimi matrimo-
nij foedera. Hoc Tobias filium do **Tob. 6**
cuit: Attēde, inquit, fili mi ab om-
ni fornicatione, & praeter vxorē
tuam nunquam patiaris crimen
scire.

Huius praeccepti violator is nō
mirum in primis est, qui in se ipse **I. Cor. 6**

C **Vene-**

ARNOL. VESAL.

Venerem exuscitat . Audi Paulū,
Hebr. 13. Neq; molles regnum Dei possi-
debunt.

Deinde qui alterius sexus & e-
iusdem speciei coniugio Venerē
experitur, sed extra honorabiles
nuptias, & thorum immaculatū.
In hunc ordinem relegantur me-
retrices, scortatores, qui simpilcē
(vt vocant) fornicationē, qui stu-
prum, qui incestum, qui sacrilegi-
um, qui raptum, qui adulterium

Deu. 23. patrarunt. In Deut. dicitur: Non
erit meretrix de filiabus Israel,
nec scortator de filijs Israel. Sapi-

Ecccl. 41. ens ait: Erubescite ab aspectu mu-
Eccle. 9. lieris fornicariæ. Itē: Ne des for-
nicarijs animam tuam in vlllo, ne
perdas te & hæreditatem tuam.

Ecccl. 19. Item: Qui se iūgit fornicarijs, ne-
quam erit: putredo & vermes
hæreditabūt eum. In Prouerb. le-

Pro. 2. gitur: Omnes enim qui ingredi-
untur ad fornicariam, non reuer-
tentur, nec apprehendent semi-
tas

DI. X. PRAEC. I
tas sup. Hiltus enim enu-
at, potius ardere facit,
malore eius egre durum
Idiortalsis praitabil
Palum super hac te fult
ad Corinth. Scrip. si vob
fiat ne commiseramus
ritatem. Si is qui frater
te inter vos, fornicat
auras, & cætera. cui
dine cibum sumet. U
te fornicationem, om-
cuiq; peccatū fecerit
corpus est, qui aut fo-
corpus sui peccat. A-
catio aut & omnis in-
aut avaritia, nec mo-
vobis. Item scitote in-
quod omnis fornicatio
mundus, aut avarus, qu-
lorum seruitus, non ha-
reditatem in regno les
& Dei. Ad Thesaloniace
voluntas Dei, sanctificat
Vobiscatis vos à for-

DE X. PRAEC. LIB.

44

tas vitę. Halitus enim eius, ut Iob Iob. 41.
ait, prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur.

Sed fortassis præstabit audire
Paulum super hac re fulminantē I. Cor. 5.
ad Corinth. Scripsi vobis in epi- I. Cor. 6
stola, ne commisceamini fornicarijs. Item: Si is qui frater nominatur inter vos, fornicator est aut avarus, & cætera. cum huiusmodi nec cibum sumetis. Item: Fugite fornicationem, omne enim quod cunq; peccatū fecerit homo extra corpus est, qui aut fornicator in corpore suo peccat. Ad Epe. Fornicatio aut & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis. Item scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum seruitus, non habebit hereditatem in regno Iesu Christi & Dei. Ad Thesalonicæ. Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra I. The. 4
vt abstineatis vos à fornicatione,

C 2 vt

ARNOL. VESAL.

vt sciat ynusquisq; vestrũ vas
suũ possidere in sanctificatiõẽ &
honore, non in possessione defi-
derij. Ad Hebræ. vero: Fornicato-
res & adulteros iudicabit Deus.

Hebr. 13.

Deut. 88

De stupro & incestu quid dice-
mus? In Deuter. legitur. Si puellã
virginem desponderit vir, & in-
uenerit eam aliquis in ciuitate,
& concubuerit cum ea, ambo eda-
cti lapidibus obruentur. Sin in a-
gro reppererit, & apprehendens
concubuerit cum ea, ipse morie-
tur solus. De virgine non despon-
sata, itidem multa in eo loco po-
teris legere. In Lewi. legitur: Om-
nis homo ad proximam sangui-
nis sui non accedat, vt reuelet
turpitudinẽ eius. Item: Qui dor-
mierit cum nouerca sua, & reuela-
uerit ignominia patris sui, mor-
te moriantur ambo. Item: Si quis
dormierit cum nuru sua, yterq;
moriatur. Item in Deute. dicitur:
Non accipiet homo uxorem pa-
tris

Leuit. 18

Leui. 20

Ibidem

Deut. 22

DE XPRAECE
trinq; reuelabit
trouat. Paulus deniq;
corripit, quod inter al-
tũ omnino audiatu-
rũ, qualis nec inter ge-
nem patris sui quis h-
Que de adulterio
posen, notiora sunt q-
lumam nostrũ deam
adposuisse sufficiat,
ait. Mulier omnis ri-
rum suam, & itarue-
tem ex alieno matr-
mo, in lege altissim-
fuit. Secundo, virum
quit. Tertio, in ada-
ta est, & ex alio viro
sibi. In Leuitico scri-
marchatus fuerit cu-
us & adulterij ppere-
inge proximi sui, mo-
sunt tertio, qui Ven-
tant, aut in eodem fin-
tant in hisce membris,
penitatura non aptau-
C

DE X. PRAECEPT. LIB.

45

tris sui, nec reuelabit operimentum eius. Paulus deniq; Corint. I. Cor. 5. corripit, quod inter illos scilicet talis omnino audiatur fornicatio, qualis nec inter gētes, ut vxorem patris sui quis habeat.

Quæ de adulterio congerere possem, notiora sunt quam vt calamum nostrū defatigent. Illud adposuisse sufficiat, quod Sapiēs ait: Mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hæreditatem ex alieno matrimonio. Primò, in lege altissimi incredibilis fuit. Secundo, virum suum dereliquit. Tertio, in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi. In Leuitico scribitur: Si quis mœchatus fuerit cū vxore alterius & adulteriū ppetrauerit cū cōiuge proximi sui, morte moriatur. Eccl. 23.
Leuit. 20

Sunt tertio, qui Venerē explorant, aut in eodem similiq; sexu: aut in hisce membris, quæ huic operi natura non aptauit destina-

C 3 uitq;

ARNOL. VESAL.

- uitq;. Hi cū primis huius præcepti violatores sunt nefandissimi
- Leuit. 18 In Leuiti. dicitur: Cum masculo non cōmiscaris coitu fœmineo,
- Leuit. 20 quia abominatio est. Item: Qui dormierit cum masculo coitu fœmineo, yterq; operatus est nefas, morte moriantur, & sanguis eorum sit super eos. Paul. ait: Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in inmunditiam, vt contumelijs adficiant corpora sua in semetipsis. Item: Tradidit in passionēs ignominiaē. Nam fœminæ eorum matauerunt naturalem vsum, in eum qui est contra naturam. Similiter & masculi, relicto naturali vsu fœminæ, exarserunt in desiderijs suis inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes. De quibus alibi dicit: Neque masculorum concubitores regnum Dei possidebunt.
- I. Cor. 6.

Sunt postremo, qui extra speciē humanam errantes, Venerem in

br

DE I. PRAEC.
brutus animaribus rimi
non hanc dubie peti
filiis. Atq; eo magis
et ille dicebat, ex
sibi proprius brutus ap
quibus in Leuitico. Ca
ore nō coibis. Item: C
tum tumento, aut per
moriatur, pecus quo
In Exo. dicitur: Qui
tumento, morte mor

De septimo pr
Caput

Vt inter negati
tertium, ita u
septimum est.
cies: Nō te id moue
liri spoliauerunt he
auris argenteis. Illi
Anguitinus ait) non
runt furtum, sed Deo
pleuerunt ministerium
sunt angar, quod Sa
gitur. Non est grana
et qui furatus fuerit.

C

DE X. PRAEC. LIB.

46

brutis animātibz rimantur, om
 nium haud dubiè pessimi peruer
 sissimiq;. Atq; eò magis ab homi Demo
 ne (vt ille dicebat) exiliētes, quo' critus a
 sese propriùs brutis applicāt. De pud Pli
 quibus in Leuitico: Cum omni pe nium.
 core nō coibis. Item: Qui coierit Leuit. 18
 cum iumento, aut pecore, morte Leui. 20
 moriatur, pecus quoq; occidite. Exo. 22.
 In Exo. dicitur: Qui coierit cum
 iumento, morte moriatur.

De septimo præcepto.

Caput II.

VT inter negativa præcepta
 tertium, ita inter vniuersa
 septimum est, Nō furtum fa- Exo. 20.
 cies: Nō te id moueat, quod Israe
 liti spoliauerint Aegyptum vasis Leui. 19.
 aureis argēteisq;. Illi enim (quod
 Augustinus ait) non commise
 runt furtum, sed Deo iubente im
 pleuerunt ministerium. Neq; rur 14. quæ.
 sum te angat, quod Sapientia le 5. c. dix.
 gitur. Non est grandis culpa, Pro. 6.
 cū quis furatus fuerit. Loquitur

C 4 enim

ARNOL. VESALI.

enim de excusabili necessitate, q
planè vel minuit vel tollit culpã.
Quandoquidem mox subdit Sa-
piens: Furatur vt esurientem im-
pleat animam.

Pro. 6.

Extra necessitatem, qua quis le-
gitimè excusari potest, & citra mã
datum domini, cuius est orbis ter-
rarum, & omnis plenitudo eius,
quisquis alienam rē fraudulèter
cõtrectat vsurpatq; inuito domi-

Zach. 5.

no, grauitè peccat. Ait dominus
per Prophetam: Hæc maledictio,
quæ egreditur super faciè omnis
terre, quia omnis fur, sicut ibi scri-
ptum est, iudicabitur. Quare To-
bias etiam furti suspicionem abo-
minabatur: Videte, ait, ne fortè
furtiuus sit hædus. Reddite eum
dominis suis, quia non licet no-
bis aut edere ex furto aliqd, aut
contingere.

Tob. 2.

Huius itaq; præcepti violato-
res sunt, qui rem alienam occulta
fraude diripiunt, manifesto dolo
auctu-

DE X. PRAEC.
accipitur rapina occu-
lata dirahunt, vti
trifurtolegio amplecti
quæ in terra prauisq;
gestantur.

fraudem & dolo
quæ iniquo pondere &
sua emptorem cura
quæ pro bonis praua
pro vegetis effrata si
veris fucata adorna
tis corrupta suppon
putida diuendunt
obla commenda
amara distribunt,
sapaucis cõplectar
expositas, alieno
circumuestrunt, vt
cipiant. In Dent scri
betis in facculo dicit
maius & minus. In L
facere iniqui aliquis
in regula, pòdere & m
alenti enim, vt Prop
la pòstima sunt. Ipse c
C

DE X. PRAEC. LIB.

47

occupantur, rapina occupant, calumnia diffrahunt, vsura venantur, sacrilegio amplectuntur, iniqua sententia prauoq; iudicio adgrediuntur.

Fraudem & dolum cōmittunt, qui iniquo pondere & fallaci mēfura emptorem circumueniunt, qui pro bonis praua obtrudunt, pro vegetis effocta subiiciūt, pro veris fucata adornant, pro synceris corrupta supponūt, pro castis putida diuendunt, pro integris oblāsa commendant, pro dulcibus amara distribuunt, & (vt vniuersa paucis cōplectar) qui res venū expofitas, alieno fūco & colore circumueftiunt, vt proximum decipiant. In Deut. fcribitur: Nō habebis in facculo diuerfa pondera, maius & minus. In Leuit. Nolite facere iniquū aliquid in iudicio, in regula, pōdere & mēfura. Fraudulenti enim, vt Propheta ait, vasa pessima funt. Ipse cogitationes

Deut. 25

Leui. 19.

Esa. 32.

C 5 concin

ARNOL. VESALL

concinabit ad perdendos mites
in sermone mendacij. Audiamus
Amos. 8. alium Prophetã: Audite, inquit,
qui conteritis pauperem, & defi-
cere facitis egenos terrã, dicen-
tes: Quando trãfubit messis, & ve-
nũdabimus merces: sabbatum, &
aperiemus frumentum, vt immi-
nuamus mẽsuram & augeamus fi-
clum, & supponamus stateras do-
losas: vt possideamus in argento
egenos & pauperes pro calciamẽ-
tis, & quisquiliã frumenti venda-
mus. Mox subditur: Iuravit do-
minus, si oblitus fuero vsq; in fi-
nem omnia opera eorum.

His haud dubium finitimi sunt
& hoc præceptum præuaricantur,
qui operariorum mercedem, aut
salutationis mora, aut mutatiõẽ
defraudant: In Liuitico scribitur:
Leuit. 19 Non morabitur opus mercenarij
tui apud te vsq; mane. Ad id etiã
hortatur nos parabola Euangeli-
ca, quando dominus dicit vineã
sua

DEI. PRAEC.
sua proccuratori. Voca op
& recede illis mercedem
quoq; iacobus ait: Ecce n
peritum, qui mellifertu
nerveitas, quã fraudat
bãclamat contra vos.
Rapiam agunt latro
lites, dñ grassantur in t
cyes & populi gubem
iniquos leges condun
fra bella tractant, dñ
pida ementito hone
expugnant & diripu
ditos illicitis exacti
Etiglibus expilat. J
de huiusmodi succi
num pupillorum ab
fulerint pro pignus
duz. Subuerterunt p
tam, & oppreserunt
fuetos terrã, vigilia
dam præparant pan
sagun non suum de
viam eius, quam ve
refurunt, vindemia

DE X. PRAEC. LIB.

48

suæ procuratori: Voca operarios, Mat. 19.
 & redde illis mercedem. Beatus Iaco. 5
 quoq; Iacobus ait: Ecce merces o-
 perarium, qui messuerunt regio-
 nes vestras, quæ fraudata est à vo-
 bis, clamat contra vos.

Rapinam agunt latrones & mi-
 lites, dū grassantur in triuijs, prin-
 cipes & populi gubernatores, dū
 iniquos leges condunt, dum iniu-
 sta bella tractant, dū vrbes & op-
 pida ementito honestatis titulo
 expugnant & diripiūt, dumq; sub-
 ditos illicitis exactiōibus & ve-
 ctigalibus expilāt. Audiamus Iob
 de huiusmodi succlamantem: *Asi Iob. 24.*
 num pupillorum abegerūt, & ab-
 stulerunt pro pignore bouem vi-
 duæ. Subuerterint pauperum vi-
 tam, & oppresserunt pariter man-
 suetos terræ, vigilantes ad præ-
 dam præparant panem liberis,
 agrum non suum demetunt, &
 vineam eius, quam vineam vi op-
 presserunt, vindemiant, nudos

C 6 dimit

ARNOL. VESAL.

dimitunt homines, vestimenta
tollentes, quib. non est operimen-
tum in frigore, quos imbres mon-
tium rigant, non habentes vela-
men, amplexantur lapides. Vim fe-
cerunt depradantes pupillos, &
vulgum pauperem dispoliaue-
runt, esurientibus tulerunt spicas,
de ciuitatibus fecerunt vires ge-
mere, & anima vulneratorum cla-
mauit, & Deus inultum abire non
patitur. Audiamus Esaiam: Vae vobis
qui condunt leges iniquas, & scri-
bentes iniustitias scripserunt, vt
opprimerent in iudicio pauperes
& vim facerent causae humilium
populi mei, vt essent viduae pra-
da eorum, & pupillos diriperent.

Audiamus Hieremiam: Quid nite-
ris bonam ostendere viam tuam?
In alis tuis inuentus est sanguis
animarum pauperum & innocen-
tum. Audiamus Ezechi. Principes
eius in medio illius quasi lupi ra-
pientes praedam, ad effundendum
sanguis-

Isa. 10

Hiere. 2.

Ezec. 22

DE X. PRAEC.
Sanguinem, & ad perre-
tina, & mare lectando
sequitur: Effundis super
genentem meam, & i-
mea consumpsi eos. Au-
dem Qui in sanguine
oculos vestros tenui
manditas vestras, &
sanctis, nunquid tu
dirate possidebitis.
Illum Prophetam: P-
ripietis pauperes
electam tollebatis
quadro lapide eduit
habitabit in eis:
bitis amantissima
vinum earum. At
Concupierunt ego
tulerunt & rapuerunt
luminabantur viri
eius, virum & heres
Mox sequitur: Hec dicit
Ecce ego cogito super
vultum malum, vnde n-
culla vestra. Audiamus
C

DE X. PRAEC. LIB.

49

sanguinem, & ad perdendas animas, & avarè sectando lucra. Mox sequitur: Effundi super eos indignationem meam, & in igne iræ meæ consumpsi eos. Audiamus eundem: Qui in sanguine comeditis, **Ezec. 33.**

& oculos vestros levatis ad immunditias vestras, & sanguinem funditis, nunquid terram hæreditate possidebitis? Audiamus alium Prophetam: Pro eo quod di **Amos. 5.**

ripietis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo, domos quadro lapide edificabitis & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantissimas, & non bibetis vinum earum. Audiamus Mich. **Mich. 2.**

Concupierunt agos, & violenter tulerunt & rapuerunt domos, calumniabantur virum & domum eius, virum & hæreditatem eius. Mox sequit: Hæc dicit dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum, unde non auferetis colla vestra. Audiamus tandem

C 7 Abac.

ARNOL. VESAL.

Aba. 2. Abac. Væ qui ædificat ciuitatem
in sanguinibus, & præparauit vr-
bem in iniquitate. Nunquid non
hæc sunt à domino exercituum?
Laborabunt em̄ populi in multo
igni, & gētes in vacuū, & deficiēt.

Quisquis ergo huius præcepti
amans fueris, noli sperare in ini-
quitate, & rapinas noli concupi-
fcere. Obuerfetur animo tuo sen-
tentia David regis, de illo diuite,

Pfa. 61

2. Re. 12.

I. Cor. 6

qui vicino pauperi ouem abstule-
rat. Viuit dominus, quia mortis fi-
lius est vir qui fecit hoc. Memor
esto verbi q̄d Paulus scribit Co-
rinth. Rapaces regnum Dei non
possidebunt.

Quid de calumnia dicemus? Ne-
mo planè inficiari poterit, eos q̄-
que huius præcepti immemores
esse, qui fraudulentis litibus pro-
ximum ad extremam aliquando
inopiam pertrahūt: qui nouis sub
inde commentis iustæ sententiæ
progressum remorantur: qui pau-
perem

DE X. PRÆC.
perem non sine medio
aut liti dilatione, aut
interuocatione cono-
stumpellunt. In Lea-
ter: Non facias calum-
niam tuo. In Proverb
natur pauperem, vt i-
tus, dabit ipse dicitur
Ecclesiastes ait: Si vi-
mus egenorum, & v-
cia, & labuerit iusti-
uincia, ne mireris, &
cellior est alius. Et
quit: A tribus tin-
delaturam ciuita-
populi & calumni-
super mortē om-
Elaias: Sperastis in
multu & in iuxta erit
pererea erit vobis in-
cut interruptio cad-
ta in muro excelso. I-
aduenz, & pupillo, &
fueritis calumniam
Vobiscum. Etzechiel

DE X. PRAEC. LIB.

50

perem non sine mediocri damno,
aut litis dilatione, aut appellatio-
nis renouatione concordiam ini-
re compellunt. In Leuitico scribi-
tur: Non facias calumniam pro-
ximo tuo. In Prouerb. Qui calum-
niatur pauperem, vt augeat diui-
tias, dabit ipse ditiori, & egebit.
Ecclesiastes ait: Si videris calum-
nias egenorum, & violenta iudicia,
& subuerti iusticiam in pro-
uincia, ne mireris, quia excelso ex-
celsior est alius. Ecclesiasticus in-
quit: A tribus timuit cor meum, Eccl. 26.
delaturam ciuitatis, collectionē
populi & calumniam mendacem,
super mortē omnia grauiā. Ait
Esaia: Speraſtis in calumnia & tu Esa. 30
multu & innixi estis super eo, pro-
pterea erit vobis iniquitas hęc, si
cut interruptio cadens, & requisi-
ta in muro excelso. Hieremias: Si Hier. 7.
aduenā, & pupillo, & viduā non
feceritis calumniam, habitabo
vobiscum. Ezechiel: Populi terrā Ezec. 22
calum-

ARNOL. VESAL.

- calumniabatur calumniam, & rapiebant violenter, egenum & pauperem adfixerunt, & aduenam opprimebant calumnia absque iudicio & effudi super eos indignationem meam. Zacha. Viduam, & pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari, & malum viri fratri suo non cogitet in corde suo Malach. Accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis, & adulteris, & periuris, & qui calumniantur mercedem mercenarii, & humiliant viduas & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit dominus exercituum. Postremo Ioannes Prophetarum & Euangelii limes respondit militibus. Neminem conculcatis, neque calumniam faciat.
- Zach. 7.
- Mala. 3.
- Luca. 3.

De usura quid attinet multa dicere? Nempe quam lex Mosaica, Prophetae & Euangelium dant, Exo. 22. explodunt, abominantur. In Exo do

DE X. PRAEC.
do scribitur: Si pecunia
cedat populo meo pa
vigilum cum quali exacti
suis opprimes.

In Leuitico: Pecuniam
non dabis ad usuram
quam superabundantia
gerit. In Deuteronomio. Non
fratri tuo pecuniam
me fruges, nec quam
suum. Item: Fratri tuo
id quo indiget com
chiel ait: Vir si fuerit
cecit iudicium &
usuram non comm
amplius non accepe
ait dominus Deus
rit filium ad usuram
plius accipientem,
uet non viuet.

Idem alibi Proph
suram & superabundantiam
exipi, & anare proxi
luniazaris, meiq
cit dominus Deus. Et

DE X. PRAEC. LIB.

51

do scribitur: Si pecuniam mutuā dederis populo meo pauperi, nō vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes.

In Leuitico: Pecuniam tuam Leui. 25. non dabis ad vsuram, & frugum superabundantiam non exiges. In Deuteron. Non scenerabis Deu. 23. fratri tuo pecuniam ad vsuram, nec fruges, nec quamlibet rem aliam. Item: Fratri tuo absq; vsura id quo indiget commodabis. Eze Ibidem. chiel ait: Vir si fuerit iustus, & fecerit iudicium & iusticiam, si ad vsuram non commodauerint, & amplius nō acceperit, vita viuet, ait dominus Deus. Quod si genuerit filium ad vsuram dantē & amplius accipientem, nunquid is viuet: non viuet.

Idem alibi Propheta dicit: V- Ezec. 22 suram & superabundantiam accepisti, & auare proximos tuos calumniabaris, meiq; oblita es, dicit dominus Deus. Ecce complossi manus

ARNOL. VESAL.

manus meas super auaritiã tuam.

Sequitur : Et dispergam te in nationes, & ventilabo te in terras.

Psal. 14. Regius Propheta illum in monte domini adsc̄surum testatur, qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, & munera super innocentes non accepit.

Lucæ. 6. Sed quod nam Christi testimonio, tum grauius, tum verius esse potest? Is apud Lucam ait : Si mutuum dederitis his, à quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? nam & non peccatores peccatoribus fœnerantur vt recipiant equalia. Veruntamen mutuum date nihil inde sperãtes, & erit merces vestra multa, & eritis filij altissimi.

Lucæ. 19. Moneat te, quisquis huius criminis mole degrauaris, Zachæi verbum, quo Christum hospitem & conuiuam in domum suam excepit. Et si quid, inquit, aliquem defraudauit, reddo quadruplum.

Ad sacrilegium venimus. Sed quid

DE PRAECEPTIS

quidam huius vocabatur
accipimus. Nemp̄ vt
p̄cipue furtum est
fœnerare, sacrilegi
inḡ precepti reum est
Illum putabimus,
necia Ecclesiastica no
sẽ aliunde irrepit. Q
ie, non ad quod int
set ad sua lucra dispo
cerdotiũ quouis mo
gitur, vel adipiscit
prophanat, qui fact
dit, qui templa dim
taria temere euer
moniales & mon
lis extrudit, & ab
Ecclesiæ distrabit,
donaria & suppelle
qui clerici annuos o
& interuertit, qui d
teros Dei sacerdotes
Deo consecratum est
diuolat.

Terreat illam, qui

DE X. PRAECEPT. LIB.

quid nam huius vocabuli ambitu accipiemus? Nempe vt amico quod-
 piam rapere furtum est: ita Eccle- 12. q. 2.
 siam fraudare, sacrilegium. Huius gloria.
 itaq; precepti reum esse mehercu-
 les illum putabimus, qui ad be-
 neficia Ecclesiastica non per ostiū
 sed aliunde irrepit. Qui res Eccle-
 siae, non ad quod institutae sunt,
 sed ad sua lucra dispensat. Qui sa-
 cerdotiū quouis munere vel lar-
 gitur, vel adipiscitur. Qui sacra
 prophanat, qui sacramenta diuen-
 dit, qui templa dimolitur, qui al-
 taria temerè euertit, qui sancti-
 moniales & monachos domici-
 lijs extrudit, & abigit, qui praedia
 Ecclesiae distrahit, qui templorū
 donaria & suppellectilem diripit
 qui cleri annuos census distinet
 & interuertit, qui denique mini-
 stros Dei sacerdotes, & quicquid
 Deo consecratum est, quoquo mo-
 do violat.

Terreat illum, qui per simoniam
 bene

ARNOL. VESAL.

- beneficia aucupatur, vox Christi:
Ioan. 10. Qui aliunde adscendit, fur est &
latro. Terreat spiritualis benefi-
cij prætextu lucris tēporarijs in-
4. Re. 5. hiantem, lepra, quæ Naaman adē-
pta, Gitzī adhæsit, eo quod acce-
pisset argentum & vestes. Terreat
3. Reg. 13 beneficiorum venditorem id quod
Hieroboam accidit. Quicumque enim
volebat, implebat manum eius,
& fiebat sacerdos excelsorum. Et
propter hanc causam peccauit do-
mus Hieroboam, & euersa est, &
deleta de superficie terræ. Terreat
A. 8. 3. emptorem vox Petri: Pecunia
tua sit tecum in perditionē, quo-
niam existimasti possideri donū
Dei pecunia. Terreat eam, qui Sa-
cramentorum administrationem
2. Cor. II quæstuosam reddit, vox Pauli:
Ibid. Gratis Euangelium Dei euangeli-
Mat. 10. zauī vobis. Itē: Cūm essem apud
vos & egerem, nulli onerosus fui.
Terreat quoque verbum Christi:
Gratis accepistis, gratis date. Ter-
reat

DEX PRÆC.
reat templorum & alta-
ritatem Propheta. Q
meo deserta est, & vos
vniuersis in domum
per hoc lupus vos pro-
cedere darent rorem
habita est, ne daret ger-
Et vocauī siccitatem
& super montes, & su-
& super vinum, & su-
equecūq; profert h
homines, & super in-
per omnem labores
reat monachorum
abigeos. Hierem.
spelunca latronū t
ista, in qua inuocat
meum in oculis vob
sum, ego vidi dicit.
Poluerunt offensio-
mo in qua inuocatu
meum, vt polluerent
tu: Et erit morticini-
vni cibos volucris
super terra, & non erit

DE X. PRAEC. LIB.

53

reat templorum & altarium eua-
statorum Propheta: Quia domus Aggei. 1.

mea deserta est, & vos festinaftis
vnusquisq; in domum suam, pro-
pter hoc super vos prohibiti sunt
caeli, ne darent rorem, & terra p-
hibita est, ne daret germen suum.

Et vocaui siccitatem super terrā,
& super montes, & super triticum
& super vinum, & super oleum, &
quæcunq; profert humus, & super
homines, & super iumenta, & su-
per omnem laborem manuū. Ter-
reat monachorum & nonnarum

Hier. 7.

abigeos. Hierem. Nunquid ergo
spelunca latronū facta est domus
ista, in qua inuocatum est nomen
meum in oculis vestris? Ego ego
sum, ego vidi dicit dominus. Itē:
Posuerunt offendicula sua in do-
mo in qua inuocatum est nomen
meum, vt polluerent eam. Sequi-
tur: Et erit morticinū populi hu-
ius in cibos volucris caeli & be-
stias terræ, & non erit qui abigat.

Ibidem.

Ter-

ARNOL. VESAL.

2. Mac. 2 Terreat illos, qui supellestem & bona Ecclesie diripiunt, Heliodorus, qui templum Hierosolymis despoliaturus, subito cecidit in terram, & multa caligine obrutus, e templo in sella gestatoria eiectus est. Terreat Antiochus, quem templum expoliare tentantem, apprehendit, dolor dirus viscerum, & amara interiorum tormenta, ita ut de corpore impij vermes scaturirent, ac viuentes in doloribus. carnes eius effluerent, odore etiam illius & fetore exercitus grauaretur. Terreat demum cleri violatores Dauid ad Abisai loquens: Quis extendens manum suam in Christum domini, innocens erit? Idem in Psalmo ait: Nolite tangere christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.

Sunt etiam huius precepti haudquaquam memores, qui res alienas aucupantur, iniqua sententia fraudulento ludo, turpi lucro & id

DEX. PRAEC.

id generalis modis. In tentant, quam iudex pmore percussus, amore & accensis cupiditate, iradio fignans, stimulatuz quous adfectu, ppe & vitatis amorem, li veltiam crassa inficit. Id quod non oblitere uimatur: Non sequentur, turbam ad facier nos, in iudicio pluri queleces sententia, vites: pauperis quoque beris in iudicio. It Non facies quod ini inulte iudicabis. No perionam pauperis, vultum potentis iustim tuo. Item in Desum est iudicate, siue sue peregrinus, nulla e tra personarum. Ita pau tu vi magnum, nec acci iusq; personam, quia det

DE X. PRAEC. LIB.

54

id genus alijs modis. Iniqua sententia est, quam iudex profert, timore perculsus, amore obcecatus accensus cupiditate, ira tortus, odio flagrans, stimulatus inuidia, aut quouis adfectu, præter iustitiæ & veritatis amorem, læguescens, vel etiam crassa inscitia obrutus. Id quod non obscure in Exod. de liniatur: Non sequeris, ait dominus, turbam ad faciendum malū, neq; in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ, vt à verò deuius: pauperis quoq; non miseraberis in iudicio. Item in Leuiti. Non facies quod iniquum est, nec iniuste iudicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Iuste iudica proximo tuo. Item in Deut. Quod iustum est iudicate, siue ciuis sit ille siue peregrinus, nulla erit distantia personarum. Ita paruū audietis vt magnum, nec accipietis cuiusquā personā, quia dei iudicium est

Exo. 23.

Leui. 19.

Deut. 2.

ARNOL. VESAL.

Eccle. 7. est. Idcirco monet Sap. Noli qua-
rere fieri iudex, nisi valeas virtu-
te irrumperere iniquitates, ne for-
tè extimescas faciem potentis, &
ponas scandalum in iniquitate
tua.

Est & huius præcepti ille reus,
cuius consilio, persuasione, impe-
rio, irritatione, coniuuentia, aut
quouis id genus alio modo, fur-
tum, rapina, vsura, sacrilegium,
calumnia, damnum, simonia, &c.
Eccle. 8. peraguntur. Non abs re monuit
Sap. Cum fatuis consilium non
habeas, non enim poterunt dili-
gere nisi quæ eis placent. Item: A

Eccle. 37 consiliario serua animam tuam,
prius scito, quæ sit illius necessi-
tas, & quid ipse in animo suo cogi-
tabit, ne fortè mittat sudè in ter-
ram, & dicat tibi, bona est via tua
& stet è contrario videre, quid ti-
bi eueniat. Scribit Beatus Paulus

Roma. I Romanis: Digni sunt morte non
solum qui faciunt, sed etiam qui

COM.

DE V. PRAEC.
constant facientibus
matura eos sine qua
suaione aut consilio sui
piu, vel quodlibet dam-
ficium non esset, non si-
cere mortaliter, sed eti-
irritationem obtrungi.
Quid si quis rem alie
nito quidem nomine
acomodati, heredit-
iulcemodi occupatan-
mino retineat: Non
dati septa transilit: e-
to Paulo, transilit, au-
dite omnibus debita
Nemini quicquã deb-
inucem diligatis. Qu-
nunt, filium quoad
suscipit, ea debere
pater per furtum colu-
cilegium, vsuram, con-
lis qui hoc præcepti
videntur esse propinqui
si beneficia & sacerdoti-
tut conferant. Clerici,
D

DE X. PRAEC. LIB.

55

consentiant facientibus. Decer. I. quest. i
nunt iura eos sine quorum per- notum
suasione aut consilio furtum, ra- in sine
pina, uel quodlibet damnum, per
fectum non esset, non solum pec
care mortaliter, sed etiam ad re-
stitutionem obstringi.

Quid si quis rem alienam, ho-
nesto quidem nomine, depositi,
accomodati, hæreditatis vel hu
iuscemodi occupatam, inuito do
mino retineat? Non ne huius mā
dati septa transfilit? censore bea-
to Paulo, transfilit, ait enim: Red Rom. 15
dite omnibus debita. & iterum: Ibidem.
Nemini quicquā debeatis, nisi vt Extra de
inuicem diligatis. Quin iura desu usu. c. Mā
niunt, filium quo ad hæreditas chael.
suffecerit, ea debere restituere, q̄
pater per furtum columniam, sa-
crilegium, vsuram, corrasit.

lis qui hoc præceptū negligūt,
videntur esse propinqui Prælati,
si beneficia & sacerdotia indig-
nis conferant. Clerici, si patri-
moniu

D

moniu

ARNOL. VESAL.

monium CHRISTI & Ecclesie
cum scortis & potatoribus abli-
guriant & decoquant. Tutores si
bona pupillorum dissipent. Presi-
des xenodochiorū, si peregrinos
& infirmos negligant. Urbū op-
pidorumq; prefecti, si publica mu-
nera fraudulenter administrent.
Diuites, si egenis & pauperibus
debitam eleemosynā subtrahāt.
Monachi si ea quę quotidiano vi-
ctui supersunt, non legitimē di-
stribuant. Demum omnes qui of-
ficijs vel artificijs qbuslibet præ-
sident, si ea quę sui sunt muneris,
dolosē & negligenter exequan-
tur & dispensent. Etenim Paulus

I. Cor. 4 à Cerinthijs exigit: Inter dispen-
satores vt fidelis qs inueniat. In
dispensandis spolijs captæ Hieri-
cho, mandatum Iosue & Dei, A-
chan transgressus, vniuersi popu-
li lapidibus obruitur. Væ igitur
Iosue 7. ijs (vt cum propheta concluda-
mus) qui congregant non sua, us-

que

DE X. PRAEC. I
quoaddegrauant contri-
bitum.

De octauo præ-
pto. Cap. 12.

Thomo homini ini-
si bona illius tempo-
cupet, disineat, tra-
merat: ita quocumque
fallum contra eum t-
ommunicatur & effut-
inter negatiua præcep-
inter vniuersa octauo
loqueris aduersum pri-
m fallum testimoniu
Non iunges manum tu-
meo dicas fallum te-
ludum enim & gladiu
nata, homo qui loquitur
proximum suum fallum
nam. Vnde testis fallus t-
inquitus, & qui menda-
quit, non effugiet. Ite-
mentus peribit.

D 2

quequo adgrauant contra se de-
sum lutum.

Abac. 2.

De octauo praec-
pto. Cap. 12.

VT homo homini iniurius est,
 si bona illius temporaria oc-
 cupet, distineat, fraudet, in-
 teruertat: ita quoque iniurius erit,
 si falsum contra eum testimoniū
 comminiscatur & effutiat. Itaque
 inter negatiua praeccepta quartū,
 inter vniuersa octauum est: Non
 loqueris aduersum proximum tu-
 um falsum testimonium. Item:
 Non iunges manum tuam ut pro
 impio dicas falsum testimoniū.
 Iaculum enim & gladius, sagitta
 acuta, homo qui loquitur contra
 proximum suum falsum testimo-
 nium. Vnde testis falsus non erit
 impunitus, & qui mendacium lo-
 quitur, non effugiet. Item testis
 mendax peribit.

Exo. 20.
Exod. 13

Pro. 15.

Prou. 19

D 2 Sunt

ARNOL. VESAL.

Sunt in primis huius præcepti
haud dubie rei testes, si testimo-
nium, iudices, si sententiam, ad-
uocati, si patrociniū, procurato-
res, si adminiculum, notarij, si mi-
nisterium, & id genus alij homi-
nes in forensi iudicio circumstre-
pentes, si qualecunq; præsidium,
contra veritatem & iustitiā, con-
tra proprię conscientię dictamē,
& contra rectę rationis suffragi-
um, quoquo modo tulerint dede-

Prou. 6.

rintq;. Sapiens ait: Sex sunt quę
odit dominus, & septimum dete-
statur anima eius: testem nempe
fallacem, & eum qui inter fratres
seminat discordiam. Item: Testis
iniquus deridet iudiciū, & os im-
piorum deuorat iniquitatem. Pa-
rata sunt derisoribus iudicia, &
mallei percutientes stultorū cor-
poribus, In Deut. scribitur: Cūm
diligentissimē perscrutantes in-
uenerint falsum testem dixisse
contra fratrem suum mendaciū,
reddent

Pro. 10.

Deut. 19

DEX. PRAECEPT.

reddent ei sicut fratri su-
coipuit. Adsertor notu
Christus apud Mattheu
De corde exeunt falla-
cia, & hæc coinquinant
animam.

Quid de iniqua se-
quid de acceptance tu-
rum quam per sonarum
Inclamat Propheta: Va-
ficatis impium pro m-
& iusticiam iusti aucte
Iob detonat. Ignis
tabernacula eorum, q-
munera accipiunt. Sa-
gitur: Conturbat dom-
qui seclatur auaritia:
autem odit munera, ut
Munera de sinu impio-
ut peruertat semitas in-
tem: Victoriam & hono-
quet, qui dat munera, a-
autem accipientium aucte
clisanti verbum est: Ne
donatitacant oculos in
D

DE X. PRAECEPT. LIB.

reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit. Adsertor noster Iesus Christus apud Matthæum. ait. **Matt. 15**
De corde exeunt falsa testimonia, & hæc coinquinant hominem.

Quid de iniqua sententia, quid de acceptione tam munerum quam personarum dicemus? Inclamat Propheta: Væ qui iustificatis impium pro muneribus, & iusticiam iusti aufertis ab eo. **Esaia. 5.**
Iob detonat. Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui libenter munera accipiunt. Sapientiæ legitur: Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiã: quicumque autem odit munera, viuet. **Iob 15. Prou. 11.**
Munera de sinu impius accipit, vt peruertat semitas iudicij. Item: Victoriã & honorem acquiret, qui dat munera, animum autem accipientium auferet. **Ecclesiastici** verbum est: Xenia & dona excæcant oculos iudicum, **Ecccl. 20.**

ARNOL. VESAL.

- Exod. 33 & quasi mutus in ore auertunt
 correctiones. Igitur in Exodo ha-
 betur: Non accipies munera quæ
 excæcant prudentes, & subuertunt
 verba iustorum. In Numer.
 legitur. Non accipietis precium
 ab eo, qui reus est sanguinis. In
 Deu. 27. Deuterono. Maledictus qui accipit
 munera, vt percutiat animã
 sanguinis innocentis. Quod Ioel
 1. Reg. 8. & Abia filios Samuelis fecisse li-
 ber Regum testatur, qui declina-
 uerunt post auaritiam, acceperunt
 q; munera, & peruerterunt
 iudicium. Cæterum qui excutit
 manus suas ab omni munere, iste
 (vt Propheta ait) in excelsis ha-
 bitabit.

De persona non respicienda,
 Deute. 2 edocemur à lege, à Sapientibus,
 à Prophetis, ab Apostol. ab ipso
 denique Christo. In Deuterono.
 dicitur: Nulla erit distantia per-
 sonarum, ita paruum audietis vt
 magnum, nec accipietis cuiusquã
 per-

DE X. PRAEC.
 personam, quia Dei iudicium
 loquitur iudicib. dicitur
 apud dominum Deum
 iniquitas, nec persona
 propter cupidum munere
 erit. Accipere personam
 in iudicio, non est bonum
 frâ. Inquit: Nolite despicere
 minem iustum pauperem
 te magnificare virtutem
 rem diuitem. Item: Non
 personam vt delinquentur
 queritur. Lacerata est
 peruenit vsque ad finem
 quia impius preualet
 sum, propterea egressum
 cium peruersum. Amo-
 Nescierunt facere iudicium
 thesaurizantes iniquitatem
 pinam in diebus suis. La-
 bit: Fratres nolite in pre-
 ceptione habere fidem
 nolite lesa Christi. Item: Non
 accipietis, peccatum est
 ni, & redarguimini à leg-

personam, quia Dei iudicium est.
 Iosophat Iudicib. dixit. Non est I. Par. 19
 apud dominum Deum nostrum
 iniquitas, nec personarum acce-
 ptio, nec cupido munerum. Sapi-
 ens ait: Accipere personam impij
 in iudicio, non est bonum. Eccle Prou. 18
 siast. inquit: Nolite desplicere ho- Eccle. 10
 minem iustum pauperem, & noli Eccl. 42
 te magnificare virum peccato-
 rem diuitem. Item: Non accipias
 personam vt delinquas. Abacuc
 queritur: Lacerata est lex, & non
 peruenit vsque ad finem iudiciũ,
 quia impius preualet aduersus iu-
 stum, propterea egredietur iudi-
 cium peruersum. Amos quoq; ait:
 Nescierũt facere iudicium rectũ, Amos 3.
 thesaurizantes iniquitatem & ra-
 pinam in diebus suis. Iacob. scri-
 bit: Fratres nolite in personarũ Iacobi 2
 acceptione habere fidem domini
 nostri Iesu Christi. Item: Si perso- Ibid.
 nam accipitis, peccatum operami-
 ni, & redarguimini à lege, quasi

ARNOL. VESAL.

1. Petr. 1. quasi transgressores. Petrus ait:
Rom. 2. Deus sine personarum acceptioe
iudicat. Paulus: Non est exceptio
personarum apud Deum. Item:
Gala. 2. Deus personam hominis non ac-
cipit. In Actis Apost. Petrus dicit.
Act. 10
Ioan. 7 In veritate cōperi, q̄ nō est p̄sona
rū acceptor Deus. Postremo Chri-
stus apud Ioan. Iudæis respondit:
Nolite iudicare secundū faciē, sed
iustum iudicium iudicate.

Secundo ab hoc præcepto defi-
ciunt, qui proximo qualibet de-
tractatione iniuriantur. Vt enim
falsus testis probis moribus infi-
diatur, & vitam bene actam car-
pit in iudicio: ita detractor in cō-
uiujs, secretis colloquijs, in publi-
cis etiam congressibus, non qui-
dem à fronte, sed à tergo. Item in

- Leui. 13. Leuiti. scribitur: Non maledices
furdo, nec coram cæco pones of-
fendiculum. In Nume. Omnes qui
Num. 14 detraxerunt terrę quod esset ma-
la, mortui sunt, & percussi in con-
spe-

DE X. PRAEC.
Specto domini In Deum
cuius qui clam percunt
sunt. Sapienter ait: Detra-
hant procul à te, & a
estram Ite abomin
detractor. Item: Detra-
commiscearis, quoniam
centiget perditio illi
inuit: Si mordeat te
tio, nihil eo minus tu
cultre detrahit. Reg
verbum est: Detrah
to proximo suo, hu-
bat. Hierem. vero: Si
rans, lingua eorum
cobus scribit: Noli
alterutrum fratres
detrahit fratri, detra-
lus Roma. scribens, et
tractores Deo odibile
ro corripient, ait: Si im-
detis & comeditis, vi-
uicem consummami.
Detractorem illum
nus, qui aduersus fratri
D s

DE X. PRAEC. LIB.

59

spectu domini. In Deute. Maledi- Deu. 27.
 ctus qui clam percutit proximum
 suum. Sapiens ait: Detrahentia la Pro. 4
 bia sint procul à te, & remoue à te
 os prauum. Itē: abominatio hoīm Pro. 24.
 detractor. Item: Detractorib. ne Ibidem.
 commiscearis, quoniam repente Eccle. 10
 consurget perditio illorū. Eccle.
 inquit: Si mordeat serpens in filē
 tio, nihil eō minus habet, qui oc-
 cultē detrahit. Regij Prophetæ
 verbum est: Detrahentem secre- Psal. 63.
 to proximo suo, hunc perseque-
 bar. Hierem. verò: Sagitta vulne- Hier. 9
 rans, lingua eorum dolum est. Ia- Iaco. 4
 cobus scribit: Nolite detrahere
 alterutrum fratres mei, qui enim
 detrahit fratri, detrahit legi. Pau-
 lus Roma. scribens, enunciat de- Rom. 1.
 tractores Deo odibiles. Galat. ve Gal. 5.
 rō corriprens, ait: Si inuicem mor-
 detis & comeditis, videte ne ab
 inuicem consumamini.

Detractorem illum esse puta-
 mus, qui aduersus fratrem id quod

D s non

ARNOL. VESAL.

non est, comminiscitur & fingit:
 qui quod est atrocius magisq; fla-
 gitiosum suis verbis reddit: qui
 quod secretum est & obscurum,
 ex malevolentia reteggit diuul-
 gatq;: qui quod bonum est beneq;
 fit, perperam malaq; intentione
 fieri criminatur: qui quod pium,
 optabile & laude dignum est, vel
 in proximo inueniri pernegat,
 vel inuentum eleuat silentio, fri-
 gidaq; confirmatione, qui deniq;
 famam sauciat aut mordacibus e-
 pigrammatis & carminibus, aut
 libellis famosis, aut amarulentis
 iocis. Atq; adeo hoc postremū ex-
 ecrantur iura tam summorum Pō-
 tificum q̄ Imperatorū, vt illa son-
 tem flagellis, hæc capitali senten-
 tiæ subiugandum decernant.

DetraCTORIBUS finitimi sunt,
 qui detractationib. faciles aures
 accommodant & susurrone: atq;
 adeo vt huius quoq; præcepti im-
 memores esse videatur, dicere so-
 lebat

I. quest. I
 capite I.
 C. de fa.
 lib. L. Si
 quis

DE X. PRAEC
 letur non minus y
 moni quam eruditio
 re venerandus suspicie
 trahere vel detrahent
 eorum damnabili
 scilicet dixerim. Ob
 loquantes tuas ipi
 nequā noli audire, &
 trostia, & seras vni
 mor asinum aut boui
 occiderit in via sub
 mam proximi nostri
 ne periclitari sinem
 uitro auditori libet
 si reculerimus au
 bit nō dubium syco
 ledicentia. Ait enim
 Aquilo dissipat plu
 tritis linguam detra
 Detretis quoq; Pon
 tur, non solum reum
 malum profert, sed et
 tem criminibus cito p
 Quid si fortassis a
 detraCTORū sūbila, & s
 D 6

DE X. PRAEC. LIB.

lebat vir non minus vitæ sancti-
 monia quàm eruditionis clarita-
 te venerandus suspiciendusq;. De
 trahere vel detrahentem audire,
 quid horum damnabilius sit, non
 facile dixerim. Ob id dixit Sap. Eccle. 18
 Sepi anres tuas spinis, & linguam
 nequã noli audire, & ori tuo faci-
 to ostia, & seras aurib. tuis. Deut. 22
 mur asinum aut bouë fratris, qui
 occiderit in via subleuare, & fa-
 mam proximi nostra auscultatio-
 ne periclitari sinemus. Nemo in- 6. que. 1.
 uito auditori libëter refert, quod ex meri-
 si recusauerimus audire, tempera to
 bit nõ dubium sycophanta à ma-
 ledicentia. Ait enim Sapi. Ventus
 Aquilo dissipat pluuias, & facies Prou. 25
 tristis linguam detrahentem. In
 Decretis quoq; Pontificum scribi to. que. 3
 tur, non solum reum esse qui alio non so-
 malum profert, sed etiam qui au- lum. 1.
 rem criminibus citò præbet.

Quod si fortassis adiuerimus
 detractorũ sibila, & sycophatãrũ

D 6 toni-

ESAL.
 tur & fingit
 magisq; sit
 reddit: qu
 obscurum
 regit diuul
 est bened
 intentione
 quod pium
 num est, vel
 pernegat
 silentio, tri
 e, qui denig
 ordacibus e
 rinibus, aut
 amarulentu
 ostremũ ex
 mmorum Põ
 i, vt illa son
 vitali senten
 ernant.
 itimifunt,
 ciles aures
 rones: atq;
 rcepti im
 dicere so
 lebat

ARNOL. VESAL.

Eccle. 19. tonitrua, conuenit planè Sapien-
tis consilio parère. Audisti, inquit
verbum aduersus proximum tuū,
commoriatur in te fidens, quoni-
am te non dirumpet.

Eccle. 28 Nunc de susurronibus. Susurro
nem cum Eccle. finiemus virū pec-
catorem, qui cōturbat amicos, &
in medio pacem habentium im-
mittit inimiciā. Quis ergo non
videt, hoc execrabiliorē esse su-
surronem, quod amicitia quam vi-
olat, est gratior, concordia quam
dissipat, est iucundior, & pax, q̄
rumpit, est delegibilior & magis
necessaria. In Prouerbijs dicitur:

Prou. 16 Verba susurronis quasi simplicia,
& ipsa perueniunt ad intima cor-
dis. Item susurrone subtracto, iur-
gia cōquiescunt. Ideo præcipitur

Leui. 19. in Liuit. Non eris criminator, &
susurro in populis. Ait Sap. Ne ap-
Eccle. 5. pelleris susurro in vita tua, & lin-
gua tua, ne capiaris & confunda-
ris. Susurro enim coinquinabit a-

nimam

DE X. PRAEC.
nimam, & in omni
tur. Item Susurro & bil
lectio erit, multos en
tut pacem habentes. De
tiam susurronem lui
ri simulant, qui enim
fraternitatis aliqua cu
se commaculant, De
Tertio extra limite
diti profiliunt, quicu
tur, siue ioco, vt oble
ficio, vt profint, siue
piam aut malicia, vt i
falsis verbis, siue sim
bus. Os enim quod m
dit animam & Per d
loquitur mendacium
loquitur mendacia. p
uter & circūspēte vn
ptura detestatur & ex
daciū: semper enim p
nam quid verbum, mi
nū noncius. Quod si ve
enunciet, aliud mēs cog
nec vnus suo officio

DE X. PRAEC. LIB.

animam suam, & in omnibus odie-
tur. Item: Sufurro & bilinguis ma-
ledictus erit, multos enim turba-
uit pacem habentes. Decreta Pon-
tificum susurronem Iudæ prodito-
ri adsimulant, qui enim societate
fraternitatis aliqua discordiæ pe-
ste commaculant, Deum prodūt. II. quæ. 3.

Tertio extra limites huius mā-
abijt.
dati prosiliunt, quicunq; mentiū-
tur, siue ioco, vt oblectent, siue of-
ficio, vt profint, siue pernicie qua-
piam aut malicia, vt noceant, siue
falsis verbis, siue simulatis operi-
bus. Os enim quod mentitur, occi-
dit animam. & Perdes omnes qui
loquuntur mēdaciū. Item: Qui
loquitur mendacia, peribit. Gna-
uiter & circūspecte vniuersa scri-
ptura detestatur & explodit men-
daciū: semper enim peccatū est,
nam quid verbū, nisi cogitatio-
nis nunciū? Quod si verbū aliud
enunciet, aliud mēs cogitet, non-
ne vtrunq; suo officio perperam

Eccle. 21
Eccle. 28

Sapi. 1.
Psal. 5.
Prou. 19

22. quæ.
2. mihi.

D 7 defun

ESAL.
lanē Sapien-
didisti, inquit
ximum tuū
ens, quoni-
us. Sufurro
us virū pec-
t amicos, &
entium im-
is ergo non
rem esse su-
a quam vi-
ordia quam
, & pax, q̄
or & magis
bñs dicitur:
si simplicita,
intima cor-
tracto, tur
picipitur
inator, &
Sap. Ne ap-
tua, & lin-
onfunda-
inabit a-
nimam

ARNOL. VESAL.

- defungitur, verbum legatiōis, & mens imperij. Scribitur in Exod.
- Exod. 23 Non suscipies vocē mendacij, nec iungas manum tuā vt pro impio dicas falsum testimonium. In Leui. 19. Non mentiemini, nec decipiat vnusquisque proximum suum. In Prou. 6. Prouerb. Sex sunt quæ odit dominus: Oculos sublimes, linguā mendacem, &c. Item: Abominatio est domino, labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei. Item: Verbum mendax iustus detestabitur. Item: Suavis est homini panis mendacij, & postea os eius implebitur calculo. Itē: Princeps qui libenter audit verba mendacij, oēs ministros habet impios. Eccle. 4. Ait Ecclesia. Ne contradicas verbo veritatis vllō modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere. Item: Noli velle mentiri omne mendacium, assiduitas enim Eccl. 10. illius non est bona. Item: Potior est fur, quā assiduitas viri mendacis

DE X. PRAEC.
 cis: perditionem autem
 recedunt Hieremias
 vorandis vobis in
 mendacij, qui non p
 vobis. Micheas: Hab
 calquebatur menda
 gatorum fraudolent
 rum. Et ego ergo capi
 reperditione super pe
 labius ait: Nolite gl
 daces esse aduersus ve
 lus scribit Epheseōs: I
 mendacium, loquim
 vnusquisque cum pri
 lossen. verō: Nolite m
 cen. In Apocalypsi
 bitur: Omnib. menda
 illorum est in stagno
 ti, & sulphure, quod
 cunda.
 Mendacibus finitim
 potitiz, vt em mendax
 bis enunciat, aliud mē
 tuita simulator ab ius
 & dicitur quæ factis

DE X. PRAEC. LIB.

62

cis: perditionem autem ambo hæ
 reditabunt Hieremias dicit: Ecce Hier. 7.
 vos confiditis vobis in sermoni-
 bus mendaciï, qui non proderunt
 vobis. Micheas: Habitantes in Mich. 6.
 ea loquebãtur mendacium, & lin-
 gua eorum fraudulenta in ore eo-
 rum. Et ego ergo cœpi percutere
 te perditione super peccatis tuis. Iaco. 3.
 Iacobus ait: Nolite gloriari & mē Ephe. 4
 daces esse aduersus veritatē. Pau-
 lus scribit Epheseos: Deponentes
 mendacium, loquimini veritatē,
 vnusquisque cum proximo. Co-
 lossen. vero: Nolite mentiri inui- Col. 3.
 cem. In Apocalypsi quoque scri-
 bitur: Omnib. mendacibus, pars Apoc. 22
 illorum est in stagno igne arden-
 ti, & sulphure, quod est mors se-
 cunda.

Mendacibus finitimi sunt hy-
 pocritæ, vt em̄ mendax aliud ver-
 bis enunciat, aliud mēte cōplecti-
 tur: ita simulator ab ijs alieng est
 & discordat quæ factis & operi-
 bus

ARNOL. VESAL.

- bus exprimit. Quisquis igitur e-
mentita opera & ficto labore im-
posturam meditatur, hypocrita
est, atq; simulator dissimulatorq;
ab huius præcepti terminis pro-
cul digrediens. Iob ait: Spes hypo-
critæ peribit, non ei placebit ve-
cordia sua, & sicut tela aranearū
fiducia eius. Item: Non veniet in
conspetu Dei omnis hypocrita.
Iob. 13. Item: Laus impiorum brevis est,
Iob. 20. & gaudium hypocritæ ad instar
Iob. 26. puncti. Item: Simulatores & calli-
Eccle. I. di prouocant iram Dei. Monet
Eccle. Ne fueris hypocrita in con-
spectu hominum, & ne scandalize-
I. Cor. II. ris in labijs tuis. Nonne Paulus
ait esse ministros Sathanę, q trā-
figurentur vt ministri iusticiæ, q-
rum finis erit secundum opera eo-
rum? Nonne Christus iubet: Ca-
Mat. 6. uete à fermento Phariseorum, qd
Luce. 12. est hypocrisis? Nonne inclamat:
Mat. 23. Væ vobis scribæ & pharisei hypo-
critæ, qui clauditis regnum cœ-
lorum

DE N. PRÆC.
lorum ante homines. Ite-
bis scribæ & pharisei hy-
pocritarum mentam
& conuicia, & relinquunt
vobis sunt legis. Item:
scribæ & pharisei hypo-
critarum quod de for-
ciis paropfidis, intus
regna & immunditia,
vobis scribæ & phari-
sæ, qui similes estis se-
albatis, quæ apparent
speciosa, intus vero
sibus mortuorum &
tia: sic & vos appare-
iusti, intus autem ei-
pocriti & iniquitate.
inquit: Vos estis q ius-
coram hominibus. De-
uit corda vestra, quia
nibus altum est, aboi-
apud Deum.
Accedit ad mendace-
con Phariseo illo Eua-
mularias: Gratias ag-

DE X. PRAEC. LIB.

63

Iorum ante homines. Item: Vē vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentam & anetū, & cyminū, & relinquitis quę grauiora sunt legis. Item: Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui mundatis quod de foris est calicis & paropfidis, intus estis pleni rapina & immunditia. Item: Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ apparent hominibus speciosa, intus vero sunt plena ossibus mortuorum & omni spurcitia: sic & vos apparetis hominibus iusti, intus autem estis pleni hypocrisis & iniquitate. Nonne alibi inquit: Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus, Deus autē nouit corda vestra, quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum.

Lucæ. 16

Accedit ad mendacem iactator cum Pharisæo illo Euangelico dimurmurās: Gratias ago quod nō sum

Lucę. 21.

sum

ARNOL. VESAL.

sum sicut cæteri homines, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicus. Iactator ea sibi arrogat quæ non habet, idque velut gloriam, vel lucrum aucupetur, quod fit, vt ab hoc præcepto delabatur.

Tob. 4. Tob. filium docuit: Superbiã nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas, ab ipsa enim sumpsit initium omnis perditio. Anna mater Samuelis dixit: Nolite multiplicare loqui sub

4. Re. 2. Eccle. 6. Pro. 27. Prou. 28

tuæ. Scribitur in Prouer. Laudate te alienus, & non os tuum, extraneas, & non labia tua. Item: Qui se iactat & dilatat, iurgia seminat. Regius Prophe. imprecatur: Disperdat dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Hieremias scribit: Hæc dicit dominus: Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, &

non

DE X. PRAECEPTIS
non gloriatur dives in
is: sed in hoc gloriatur
turare & nosse me. Q
terram Paulus repeti
tibi: Qui gloriatur,
gloriatur, non enim
commendat, ille proba
quam Deus commendat
Mendacibus etiam
fines, quos Ironia tu
scilicet, aut humile
forchidum de se eruit
tamen in se ipsi non
aut praeclarum aliq
um de se pernegant
in se ipsi perlentiscu
huius quoque præcep
tes esse non dubium
verb. dicitur: Qui su
cem suam, ne credide
am septem nequitias
de illius. In Ecclesi
tu: Est qui nequitie
bit, & interiora eius
dolo.

DE X. PRAECEPT. LIB.

64

non gloriatur diues in diuitijs suis: sed in hoc gloriatur qui gloria tur scire & nosse me. Quam sententiam Paulus repetit Corinthijs: Qui gloriatur, in domino 2. Co. 10 gloriatur, non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.

Mendacibus etiam illi sunt adfines, quos Ironia titillat. Qui scilicet, aut humile quiddam & sordidum de se enunciant, quod tamen in se ipsi non agnoscunt, aut praclarum aliquid & eximium de se pernegant, quod tamen in se ipsi persentiscunt. Quocirca huius quoque praeccepti immemores esse non dubium est. In Proverb. dicitur: Qui submiserit vocem suam, ne credideris ei, quoniam septem nequiriae sunt in corde illius. In Ecclesiastico dicitur: Est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo.

Pro. 26.

Eccle. 19

Ad

ARNOL. VESAL.

- Ad mendacium postremo sodalium pertinent rabulæ, loquaculi, stultiloqui, scurræ, vaniloqui, blaterones, & id genus alij, qui ea persequuntur, à quibus summo pere cauendum est. Dicitur in Prou.
- Prou. 10. In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua prudentissimus est. Item: Qui custodit os suum, custodit animam suam, qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Itē:
- Prou. 13. Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam. Eccl. Qui multis utitur verbis, ledit animam suam. Item: Verbis tuis facito stateram, frenos ori tuo, & attende, ne forte labaris in lingua tua. Regius Propheta inquit: Vir linguosus non dirigitur in terra. Proinde orat, Pone domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis.
- Psa. 106. Paulus scribit Ephes. Turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas
- Psa. 140. quæ

DE X PRÆ

quæ autem non per
minetur in vobis. Si
Propria & vanilia
malum enim profi
pientem. Quibus
colophonē addidit
sicut Christus apud
ceci. Dico autem v
ome verbum oculi
cui fuerint homi
tionem de eo in d
Postremo huius
uiscantur, qui ad
tus, prædes, tam
seculares diras ce
texant, funestos
tant, execranda m
dunt, & probro se
geminant. Muri
stratem Maria sou
pra percussa est. m
ralia & audierunt
numerati estis à vi
sua, & murmurati
non intrabit in t

DE X. PRAEC. LIB.

65

quæ ad rem non pertinet, nec no-
minetur in vobis. Scribit Timot.
Prophana & vaniloquia deuita, 2. Tim. 2
multum enim proficiunt ad im-
pietatem. Quibus omnibus quasi
colophonē addidit adfertor no-
ster Christus apud Mathæum, di-
cens: Dico autem vobis, quoniam
omne verbum ociosum quod lo-
cuti fuerint homines, reddent ra-
tionem de eo in die iudicij. Mat. 12.

Postremo huius præcepti obli-
uiscantur, qui aduersus magistra-
tus, præfides, tam Ecclesiasticos quàm
seculares diras conspirationes de-
texunt, funestos, tumultus exci-
tant, execranda murmura profun-
dunt, & probrosæ linguæ sibila in-
geminant. Murmurauit contra
fratrem Maria soror Moïsis, & le-
pra percussa est. murmurarunt Is-
raelitæ & audierunt: Omnes qui
numerati estis à viginti annis &
supra, & murmurastis contra me,
non intrabitis in terram, super
quam

Num. 12

Num. 14

ARNOL. VESAL.

- quam leuavi manum meam, vt habitare vos facerē. Iudith ad presbyteros ait: Qui impatientiā suā & improprium murmurationis suæ contra dominū protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore, & à serpentibus perierunt.
- Num. 12. Huius Paulus meminit ad Corin.
- I. Co. 10. Neq; murmuraueritis sicut quidā eorum murmurauerunt & ab exterminatore perierūt. Conuenit itaq; obtemperasse consilio Sapientis, paruisse mandato Pauli. Ait
- Sapientie. 2. Sapi. Tumultus murmurationum non abscondetur, custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest. Paul. Omnia facite sine murmurationibus & hēsitationibus, vt sitis sine quærela, & simplices filij Dei.

De nono præcepto.

Cap. 13.

- I. Re. 15. **L** Ex humana, oris & operis peccata cohibet. Legi diuinæ etiā cordis errata subduntur. Ait

DEX PRÆ
Ait dominus ad Samu-
nes videt quæ for-
Deum autem in uer-
ca opem facit ut
strem quæ de cor-
grates malæ & de-
manet. Idq; duob
Inimicæ hoc Vene-
ne, omni profu-
cupiscentia homin-
suapte natura e-
suapte natura ut il-
per se horribile &
miciidum: per se
inimica talitas. It-
tim ab opere pro-
hic sub opere veti-
scit cupiditas.
Tria sunt, si Ioan-
nics iudicamus, qu-
inde ac quibusdam
quetum distinet.
tra carnis, concupis-
rum, & superbia vita-
secundum carnis non

DE X. PRAEC. LIB.

66

Ait domins ad Samuelem: Homines vident quæ foris apparent: Deus autem intuetur cor. Quocirca operum sceleratib. euulsis, potestremum quæ de corde exeunt, cogitationes male & desideria reprimuntur. Idq; duobus præceptis, inter quæ hoc Veneris, illud alienæ rei, omni prorsus illicita concupiscentia homini interdixit. Mat. 15.

Suapte natura delectat Venus: suapte natura vtilis sunt diuitiæ: per se horribile & execrandum homicidium: per se aspernabilis & inimica falsitas. Itaq; illic separatim ab opere prohibet desiderium, hic sub opere vetito comprehensa est cupiditas.

Tria sunt, si Ioannem in Canonis audiamus, quæ mundum perinde ac quibusdam pedicis illaqueatum distinent: concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Concupiscentiam carnis nono præcepto I. Ioan. 3.

ARNOL. VESAL.

dominus retundit. Non concupisces, inquit, uxorem proximi tui.

Exo. 20. Vt sexto præcepto, ab omni Veneris cōmercio extra legitimi thori fœdera tentato, prorsus abstinere iubemur: ita istud mandatū ab omni illicitæ Veneris tum pro penso & flexili desiderio, tum præcipiti & lubrico consensu nos retrahit.

Cui sententiæ adstipulantur sapientes, subscribunt Prophetæ: Apostoli fauent, & tandem Christus ipse opitulatur. In Prouerb.

Prou. 6. scriptum est: Nō concupiscat pulchritudinem mulieris cor tuum,

Ibidem. Prou. 13. ne capiaris nutib. eius. Item, Mulier viri preciosam animā capit.

Insidiatur enim in via quasi latro & quos incautos inuenet, inter-

Eccles. 7. ficiet. Ait Eccl. Mulier laqueus venatorum est, & fagena cor illius,

vincula sunt manus illius, qui placet Deo, effugiet illam, qui autem

peccator est, capiatur ab illa. Ecc. di-

DEX. PRAE
dicitur. Superstes ante
cupitatem eius fa
diminuitis tuis. I
ne concipias, ne for
ri indecore illius.
faciam tuam à muli
ne concipias spec
Item Propter spec
multi perierunt: e
sentia quasi ignis
nō id est, quod Da
xit: Quem neque
esse venem? Spec
concupiscetia su
Nōne Paulus in
respiciens, ait: Nō
tum in mortali
vt obediat com
stris. Item: Mor
vestra quæ sunt su
nitionem, immo
dinem, concupisce
Item: Adolefcentio
vira cum enim luxu
in Quibus voluit m
E

DE X. PRAEC. LIB.

67

dicit: Si praestes animae tuae concupiscentiam eius faciet te in gaudium inimicis tuis. Item: Virgine ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. Item: Auerte faciem tuam a muliere compta & ne circumspicias speciem alienam. Item: Propter speciem mulierum multi perierunt: ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. An non id est, quod Daniel ad eum dixit: Quem nequitia non sinebat esse senem? Species decepit te, & concupiscentia subuertit cor tuum. Nonne Paulus in eodem scopum respiciens, ait: Non regnet peccatum in mortali corpore vestro, ut obediatis concupiscentiis vestris. Item: Mortificate membra vestra quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam. Item: Adolescentiores viduas deuita: cum enim luxuriatę fuerint, in Christo volūt nubere, Iac. ait:

Eccle. 18

Eccle. 9.

Ibidem.

Ibidem.

Dan. 2

Rom. 6.

Col. 3

i Tim. 5.

E Vnus

VESAL.
 fit. Non conc
 rem proximit
 to, ab omni Ve
 ra legitimi th
 o, prorsus ab
 ra istud manda
 Veneris tum p
 lefiderio, tum p
 consensu nos re
 aditipulantur
 bunt Prophete
 & tandem Ch
 tur. In Prouer
 concupiscat pu
 ulieris cor tuu
 s. eius. Item, M
 sam animā capi
 in via quasi lan
 inuenerit, int
 ulier laqueus
 gena cor illius
 as illius, qui p
 lam, qui aute
 tur ab illa. Ec

ARNOL. VESAL.

Iaco. I Vnusquisq; tentatur à concupiscētia sua: concupiscentia cūm conceperit, parit peccatum: peccatum cūm consummatum fuerit, generat mortem. Petrus ait: Nouit deus pios de tentatione eripere, in quos verò in diem iudicij referuare cruciandos: magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant.

Sed vt nullum æque vrgens & graue est testimonium ac Christi: ita quoq; nullum perinde illustre & apertum, atq; eiusdē apud Mathæum dicentis: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eā in corde suo.

Ab hoc igitur præcepto per deuos tramites abducuntur, qui vestitum superuacaneo, insolētisq; ornatu, qui lasciuis oculis, & obliqua tuentibus hircis, qui arroganti testudineoq; incessu, qui pedū composito gradu, qui crispantibus capillis, qui calamistro dirigētibus, atq;

DE V. PR. AR.

atque in modum co-
bus, qui p̄curato v-
pario obolis geni-
ta iam, qui manu u-
ne agnuculatiōe c-
nibus, q̄ clācular-
fidei feris, qui p̄-
cū odoramenti
caminum modul-
morum numeris,
disq; modalis, qu-
ribus, qui verbe-
qui iucundis sal-
facētis, qui diri-
pationibus, qui m-
mentitis, qui m-
dolis alloquīs,
tationibus, qui
qui exporreētis
stibilibus iocis, qu-
immoderato cac-
tum pulsu, qui sistri-
pauibombo, qui t-
tu, qui deniq; quos-
tu gētu, vocis atte-
E

VESAL.

DE X. PRAEC. LIB.

atque in modum contortis crinibus, qui picturato vultu, qui purpurifso oblitis genis, qui ceruffata facie, qui manuum gesticulatio ne, q geniculatiõe crurũ, q tacitis nutibus, q clãculariis symbolis, q fidei tesseriis, qui procorũ internũciis, q odoramentorũ fragrãtia, q carminum modulatione, qui rithmorum numeris, qui Phrygiis Lidiisq; modulis, qui mellitis sermonibus, qui verborum lenociniis, qui iucundis salibus, qui epidis facetiis, qui diris minis & increpationibus, qui adulationibus eumentitis, qui mendacibus & subdolis alloquiis, qui falsis pollicitationibus, qui indecoris basijs, qui exporreõtis osculis, qui plausibilibus iocis, qui blãdo risu, qui immoderato cachinno, qui fidium pulsu, qui fistri iactu, qui tympani bombo, qui tiliarum inflatu, qui deniq; quouis etiã corporis gestu, vocis attemperamento,

E 2 bene-

tur à concupiscentia cum conitum: peccatum fuerit, genitus ait: Nouit tione eripere, in iudicij referat; magis autem eoin concupiscentiam ambulant.
 nãque vrgens inium ac Christi perinde illustriusdẽ apud Mo
 Qui viderit mupiscendum eam si eã in corde fupracepto perducuntur, qui v eo, insolentiõ oculis, & oblitis, qui arrogatcessu, qui pedis qui crispantibistrop dirigitib
 atq;

ARNOL. VESAL.

beneficio naturæ, artis doliq; ministerio, cupidinis, illecebras venales circumferunt: Venerem iniquam sollicitant, castitatem profituunt, pudicitiam vendicant, voluptates licentur, carnis prurium exuscitant, libidinis facietatem mercantur.

- Ex innumeris fere testimonijs pauca quædam adduxisse sat erit.
- Deu. 22.** Scribitur in Deut. Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste fœminea. An non id ad reprimendam concupiscentiã demandatum esse putabimus? Quid Sapiens dicat audiamus: Ecce occurrit iuueni ocioso & vecordi per plateas transeunti mulier in ornatu meretricio, præparata ad decipiendas animas, apprehensũ deosculatur iuuenem, & procaci vultu blãditur, egressã sum in occursum tuum desiderans te videre, & reperi, intexui funibus lectulum meum, stravi tapetibus
- pi-

DE X. PRA
pictis asperis cubil
& alio & gynamon
emortuibus, &
tis complexibus: d
clis. Mox subdi
truncans, qual
vitiã, & quã
& ignorans, & ne
cuius stultus trahi
fert sagitta lect
Eliam: Pro co
filiz Syon, & an
to collo, & nut
& plaudebant,
posito gradu in
bit dominus
Syon: & dom
nudabit. Item:
re factor: pro za
crispanti crine
falciã pectorali
mus Sophoniam
mini visitabo su
induti sunt veste
bitabo super omni

DE X. PRAEC. LIB.

69

pictis: asperfi cubile meū myr rha
 & aloë & cynamomo: veni inebri
 emur vberibus, & fruamur cupi-
 tis amplexibus: donec illucescat
 dies. Mox subdit: Statim sequi-
 tur iuuenis, quasi bos ductus ad
 victimam, & quasi agnus lasciuēs
 & ignorans, & nescit, quod ad vin-
 cula stultus trahatur, donec trans-
 figat sagitta iecur eius. Audiamus
 Esaiam: Pro eo quod eleuatę sunt **Esaiæ. 3.**
 filiæ Syon, & ambulauerunt extē
 to collo, & nutib. oculorū ibant
 & plaudebant, & pedibus suis cō-
 posito gradu incedebant: decalua-
 bit dominus verticem filiarum
 Syon: & dominus crimen earum
 nudabit. Item: Erit pro suaui odo **Ibidem.**
 re fetor: pro zona funiculus: pro
 crispanti crine caluitium, & pro
 fascia pectorali, cilitium. Audia-
 mus Sophoniam: In die hostię do **Soph. I**
 mini visitabo super omnes, qui
 induti sunt veste peregrina, & vi-
 sitabo super omnem qui arrogan-

E 3 ter

ARNOL. VESALI.

1. Pet. 3. ter ingreditur super limen in die illa. Audiamus Petrū: Mulierum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumentorum vestimentorum cultus: sed qui absconditus est cordis homo in in corruptibilitate, quieti & modesti spiritus qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando & sanctæ mulieres ornabant se subiectæ proprijs viris, sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans. Audiamus & Paul. Mulieres, inquit, in habitu ornato cum verecundia & sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, veste preciosa, sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per bona opera.
- Mat. 6. Nonne postremum manet Christus, ne solliciti simus corpori nostro, quid induamur? Nonne capitibus nostri omnes etiam capillos numeratos esse testatur? & impudens erit, si peregrinis alijsq; orbe adar-

DI. X. PRA
adocin vestibus
eos oculos irretia
misticas, nōdi

De decimo
Cap.

Ultimo ma
P. concupiscent
dominus. No
mum proximi
non ancillam,
firum, nec om
Euellitur quo
Qua enim in
aut arroganti
in generis sple
rum stipatu, in
entia, in posses
ne.

Deficiunt igit
eto: Primam
opibus plus nō
coliti sapientis
hūmiquis, qua

70
DE X. PRAEC. LIB.
aduectis vestibus & pannis pudicos oculos irretiamus, proliciamus viduas, nūdinemur puellas?

De decimo præcepto.
Cap. 14.

Postremo mandato oculorum concupiscentia euellitur. Ait **Exo. 20.** dominus: Non cōcupisces domum proximi tui: non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt. Euellitur quoque superbia vitæ. Qua enim in re, aut procliuior, aut arrogantior est superbia, quā in generis splendore, in famulorum stipatu, in diuitiarum adfluentia, in possessionum amplitudine.

Deficiunt igitur ab hoc præcepto: Primum, qui corrogandis opibus plus nimio indulgent, obliui Sapiētis, qui dicit: **Nihil iniquius, quam amare pecuniam** **Eccle. 10**

E 4 **niam**

ARNOL. VESAL.

- Eccle. 5.** *niam. Itē: Qui aurū diligit, nō iustificatur. Itē: Qui amat diuitias, fructum non capiet ex ijs. obli*
- Esa. 5.** *Propheta: Vē qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis usq; ad terminum loci.*
- I. Tim. 6** *Nunquid habitabitis vos soli in medio terræ? obli* apostoli: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes, & in laqueos diaboli, & desideria multa inutilia, quę mergunt homines in interitum & perditionem. obli* denique Christi qui ait: *Non potestis Deo seruire & Mammonæ: qui etiam semen, hoc est, verbum Dei inter spinas collapsum, à sollicitudine bus & diuitijs suffocari, & non referre fructum apud Luc. testatur.*
- Lucę. 8**
- Deinde ab hoc mandato desistant, qui in congestas opes & suam spem collocant, & fiduciam obfirmant. Audiamus Sapientem, Qui confidit in diuitijs, corruet.*
- Pro. II.**
- Sapi. 5.** *Item: Quid profuit nobis superbia?*

DE I. PR
 bis aut diuitiar
 conuult nobis
 milla tanquam
 mus iacobum
 cum ardore, &
 d'his eius deci
 tuis deperit
 meribus suis
 mus Paulum. I
 cili præcipe n
 neq; sperare i
 rum, sed in D
 Proph. Argen
 eorum non pot
 die furoris &
 mus deniq; C
 vobis diuiti
 consolatione
 Marcum dici
 ficile est confi
 regnum Dei in
 camelum per
 transire, qu
 intrare
 num

DE X. PRAEC. LIB.

71

bia: aut diuitiarum iactantia quid
contulit nobis? transferunt om-
nia illa tanquam umbra Audia-
mus Iacobum: Exortus est sol Iaco. 1
cum ardore, & arefecit fœnum,
& flos eius decidit, & decor vul-
tus eius deperijt: ita & diues in
itineribus suis marcescet. Audia-
mus Paulum. Diuitibus huius se- 2. Tim. 6
culi præcipe non sublime sapere,
neq; sperare in incerto diuitia-
rum, sed in Deo uiuo. Audiamus
Proph. Argentum eorum & aurû Ezech. 7
eorû non poterit liberare eos in Sopho. 1
die furoris & iræ domini. Audia-
mus deniq; Christum qui ait: Væ Luc. 6
vobis diuitibus qui habetis hic
consolationem vestram. Apud
Marcum dicit: Filioli quàm dif- Marc. 10
ficile est confidentes In pecunijs
regnum Dei introire: facilius est Mat. 19.
camelum per foramen acus
transire, quàm diuitem
intrare in reg-
num Dei.

E 5 Huius

ARNOL. VESAL.

Huius etiam præcepti termini nos excedunt, qui operum misericordiae tam spiritualium quam corporalium, vt vocant obliuiscuntur. quando scilicet opem nostrã, proximi calamitas & miseria expectat, quam si negauerimus, fraternę charitatis non meminisse culpemur.

Ad huiusmodi enim opera nusquam non hortantur Sapientes, inuitant Prophetæ, exigunt Apostoli, allestat Christus. In Proverbijs dicitur: Qui miseretur pauperi, beatus erit. Item: Honorat dominum, qui miseretur pauperis. Item: Fæneratur domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinem reddet ei. Item Prou. 21 Qui obdurat aures suas ad clamorem pauperum, ipse clamabit & non exaudietur. Ecclesiasticus ait: propter mandatum adsume pauperem, & propter inopiam eius non dimittas eum vacuum.

pone

Prou. 14
Ibidem.

Pro. 19

Prou. 21

Ecccl. 29.

DE X. PR.
Pone thesaurum
tis altissimi, & p
ga quam aurum
munt: Miseric
nostrificium.
ferocidiam & u
te, vniuersisq; ce
tradit: Esto
fraternitatis a
cordes. Iacobus
ferocidiam ei, q
cordiam cum h
habuerit subst
di, & viderit f
firmitate habere,
sua ab eo, quo
manet in eo:
Estote inaiicel
des, donantes
scribit: Exerci
modicum vili
nia vtilis est: p
ber vitę. Itē. Si qu
me domesticorū
dignauit, & inf
E

pone thesaurum tuum in præcep-
 tis altissimi, & proderit tibi ma-
 gis quam aurum. In Osea domi- Osea. 6.
 nus ait: Misericordiam volui & Zacha. 7
 non sacrificium. In Zacharia: Mi-
 sericordiam & miserationes faci-
 te, vnusquisq; cum fratre suo. Pe-
 trus dicit: Estote compatibles, I. Pe. 3.
 fraternitatis amatores, miseri- Iaco. 2.
 cordes. Iacobus: Iudiciū sine mi-
 sericordia ei, qui nō facit miseri-
 cordiam cum fratre suo. Ioā. Qui I. Ioan. 3.
 habuerit substantiam huius mun-
 di, & viderit fratrem suum neces-
 sitatē habere, & clauerit visera
 sua ab eo, quomodo charitas Dei
 manet in eo? Paul. Ephe. scribit: Ephe. 4.
 Estote inuicē benigni, misericor-
 des, donantes inuicem. Timoth. I. Tim. 4.
 scribit: Exercitatio corporis ad
 modicum vtilis est: pietas ad om-
 nia vtilis est: promissionem ha- I. Tim. 5.
 bēs vitę. Itē: Si quis suorū & maxi-
 mē domesticorū curā nō habet fi-
 dē negauit, & infideli deteriore est

E 6

Hebrę

ARNOL. VESAL.

- is etiam scribit: Beneficentia & comunione nolite obliuisci, talibus enim hostijs promeret Deus.
- Mat. 6** Monet Christus, vt thesaurizans nobis thesauros in celo, vbi nec erugo, nec tinia demolitur, & vbi fures non effodiunt nec furantur.
- Mat. 5.** Pronuntiat Christus, beatos misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Hortatur Christus: Discite quid est misericordiam volo, & non sacrificium.
- Mat. 9** iuber tandem Christus: Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. Quod si fimbrias deducere, & huius rei inuolucra explicare libitum sit, videamus primum de elemosyna. In Deut.
- Deut. 15** scriptum est: Non obdurabis cor tuum, nec contrahas manum, sed
- Ibidem.** aperies eam inopi. Item non deerunt pauperes in terra habitatio nis tuae. Idcirco precipio tibi, vt aperias manum fratri tuo egeno, & pauperi qui tecum versatur in terra.

DE I. PR
terra Tobias ait
tua fac elemosy
tere tua ab
dum enim magi
mi do eleemo
entibus eam l
Quid pauper
qui despicit de
bit penuriam.
elemosyna pa
des, & oculos t
a paupere. Item
quasi sacculus
hominis quali
bit. Daniel ac
dixit: Peccata
dime, & iniqui
cordis pauper
cet Deus delict
Diuitib. huius
buere, commu
re sibi thesauru
rum: vt appreh
terram. Angeli
in huius Apolic

DE X. PRAEC. LIB.

73

terra. Tobias ait: Ex substantia Tob. 4
tua fac eleemosynam, & noli auer-
tere faciã tuã ab vlllo paupere, fi-
ducia enim magna erit coram sũ-
mo Deo eleemosyna omnibus fa-
cientibus eam. In Proue. dicitur:
Qui dat pauperi, non indigebit: Prou. 28
qui despicit deprecãtem, sustine-
bit penuriam. Ecclesi. iubet: Fili, Eccle. 4.
eleemosynã pauperis ne defraude-
des, & oculos tuos ne transuertas
à paupere, Item: Eleemosina viri Eccle. 17
quasi sacculus cum ipso & gratiã
hominis quasi pupillam cõserua-
bit. Daniel ad Nabuchodonosor Dan. 4
dixit: Peccata tua eleemosynis re-
dime, & iniquitates tuas miserĩ
cordĩs pauperum, forsitan ignos-
cet Deus delictis tuis. Paulus ait: I. Tim. 6
Diuitib. huius seculi præcipe tri-
buere, communicare, thesauriza-
re sibi thesaurum bonum in futu-
rum: vt apprehendant vitam æ-
ternam. Angelus ad Cornelium
in Actis Apostolorum dixit:

¶ 7 Ora-

ARNOL. VESAL.

Orationes tuæ & eleemosynę tuę
adscenderunt in memoriã in con-
spectu Dei. Christus ait: Quod su-
per est date eleemosynam, & ecce
omnia munda sunt vobis. Item:
Vendite quę possidetis & date e-
leemosynam: facite vobis saccu-
los qui non veterascunt; thesau-
rum non deficientem in cœlis.

Tob. 4
Pro. 29

Esa. 18
Ibidem.

Videamus deinde, quidnam
scriptura de eo dicat, qui vel siti-
bundum refoeillat, vel fame le-
uat esurientem. Tobias præcipit:
Panem tuum cum egenis & esuri-
entibus comede. Sapiens consu-
lit: Si esurierit inimicus tuus ci-
ba illum, si sitit, potũ illi da, pru-
nas enim congregabis super ca-
put eius. Esaias ait: Frange esuri-
enti panem tuum. Item: Cũ ef-
fuderis esurienti animam tuam,
& animam ad afflictam repleueris,
orietur in tenebris lux tua, & te-
nebrę tuę erunt sicut meridies.

Eze.

DE L. PR.
Ezechiel dicit: Qui
erit dedit, vi-
ad levanti tu
consilium super
tu respondit:
deron habent
Lucas ait: Cũ
vra pauperes,
ceros, & beatu
beat retribuere
antem tibi in i-
rum. Apud M
dedit uni ex
cem aquę frigi-
mine discipuli
non perdet m
De hospitali-
an non Loth a
ingressos orat
ad domum eius
notne illos aliq
tes compulsi op
vent ad eum: not
domum fecit cot
Rub metretix

DE X. PRAEC. LIB.

74

Ezechiel dicit: Qui panem esuri Ezech. 18.

enti dederit, vita viuet. Ioannis
ad se venienti turbæ, petentique Luc. 3.

consilium super agenda pœniten
tia, respondit: Qui habet escam Luc. 14.

det non habenti. Christus apud

Lucam ait: Cùm facis conuiuïũ,

voca pauperes, debiles, claudos &

cæcos, & beatus eris: quia non ha

bent retribuere tibi: retribuetur

autem tibi in resurrectione iusto

rum. Apud Matth. Qui potum Mat. 10.

dederit uni ex minimis istis cali

cem aquæ frigidæ tantum in no

mine discipuli, amen dico vobis,

non perdet mercedem suam.

De hospitalitate quid dicem? Gene. 19

an non Loth angelos Sodomam

ingressos orauit, vt declinarent

ad domum eius, ibiq; manerent?

nõne illos aliquantisper moran

tes compulit oppido, Vt diuerte

rent ad eum? nõne ingressis iam

domum fecit conuiuium? Nonne Iosua. 2.

Raab meretrix viros explorato

res in

ARNOL. VESAL.

- in domum excepit, exceptas abscondit & operuit stipula lini, oportos dimisit per funem de fenestra. Nonne virum Leuitā in platea ciuitatis sedentem cum vxore & puero, cui etiam petenti hospitium in vrbe denegatum erat, senex homo ex agro reuersus
- Iudi. 19. in domum suam excepit. Dominus per Prophetam iubet: Egenos vagoſq; induc in domum tuam. Petrus monet, vt hospitales inuicem ſimus, ſine murmuratione. Paul. Vt neceſſitatibus ſanctorum ſimus communicantes, & hospitalitatem ſectātes. Item alibi, vt hospitalitatem nolimus obliuiſci, per hanc quidam placuerūt Angelis hospitio receptis. Sed qd Chriſti verbo, aut verius, aut illuſtrius eſſe poteſt. Hic ait: Qui vos recipit, me recipit. Item, Qui ſuſceperit vnum talem paruulum in nomine meo, me ſuſcipit. Itē, Hoſpes eram & collegiſtis me, poſſidete

DE PR
de parum vol
ſtituere mand
Nocam quoq;
docuit nos Tob
ris inquit, tuis, n
bit illius, Cum
optatum & cari
ſperis. Docebi
dum operuit, vi
Ioannes Baptiſte
tomicas, det nor
bit tandem ipſi
Nudus eram, &
Infirmos etia
gebit, ſi Eccleſi
mus. Non te pi
ſitare infirmu
dilectione firm
bum eſt. Religi
culata eſt hęc,
& viduas in trib
Accedit quoq; Cl
firmus eram, & v
Dereſtimendo
taram & Chriſti

DE X. PRAEC. LIB.

75

de te paratum vobis regnum à cō
stitutione mundi.

Nudum quoq; vestiendum esse
docebit nos Tobias, De vestimen Tob. 4
tis, inquit, tuis, nudos tege. Doce
bit Esaias, Cūm videris nudum, Esa. 58
operi eum & carnem tuam ne de
spexeris. Docebit Ezechiel, Si nu Eze. 18.
dum operuit, vita viuet. Docebit
Ioannes Baptista, Qui habet duas Luca. 3
tunicas, det non habenti. Doce
bit tandem ipse Christus dicens: Mat. 25.
Nudus eram, & cooperuistis me.

Infirmos etiam reuifere nō pi
gebit, si Ecclesiasticum audiueri
mus. Non te pigeat, inquit ille, vi Eccle. 7.
sitare infirmum, ex hoc enim in
dilectione firmaberis. Iacobi ver
bum est, Religio munda & imma
culata est hęc, visitare pupillos,
& viduas in tribulatione eorum.
Accedit quoq; Christi calculus, In
firmus eram, & visitastis me.

De redimendo in fonte, Prophe
tarum & Christi testimonia, pro
duxit

ARNOL. VESAL.

- Esaia. 1.** Subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite & arguite me, dicit Dominus.
- Hiere. 21** Hieremias dicit: Eruite vi oppressos de manu calumniantis, ne forte egrediatur vt ignis, indignatio mea, & succendatur, & non fit qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum. Item: Liberate vi oppressum de manu calumniatoris: & aduenam, & pupillum, & viduam nolite cōtristare. Christi verbum est: In carcere eram, & venistis ad me, &c.

Sepulturæ beneficium non esse negligendum in primis testatur Dauid qui ad filios Iabes Galaad dixit: Benedicti vos à domino, qui fecistis misericordiam hæc cum domino vestro Saul, & sepelitis eum. Et nunc retribnet vobis quidem dominus misericordiam & veritatē. Accedit Tobias, qui mor-

Tob. 1. tuis atq; occisis sepulturam sollicitus

DE X. PRAE
citatio ab Ar
phala vocant: Qu
bas mortuos, & a
procurum tuum, &
fendebas per diem
& nocte sepeliebas
Inuisionem tuam
atq; Ecclesi. E
rum produci lach
dira passus, incipe
condum iudicium
pus illius, & ne de
ram illius.

Quid atinet et
misericordiam: spir
peripicuum est,
Christi documentu
quis horum negli
scribit Paulus Ga
praoccupatus fue
quo delicto, vos e
etia, instruite hui
tua lenitatis. Scrib
gamus vos fratres,
quoniam cōsolamini

citus exhibēs, ab Archangel^o Ra-
 phaēle audiuit: Quando sepelie-
 bas mortuos, & derelinquebas
 prandium tuum, & mortuos ab-
 scondebas per diem in domo tua
 & nocte sepeliebas eos, ego obtu-
 li orationem tuam domino. Mo-
 net quoq; Ecclesi. Fili mi, in mor-
 tum produc lachrymas, & quasi
 dira passus, incipe plorare. Et se-
 cundum iudicium contege cor-
 pus illius, & ne despicias sepultu-
 ram illius.

Tob. 12.

Eccle. 38

Quid attinet enumerare opera
 misericordiae spiritualia: quando
 perspicuum est, cum & Pauli &
 Christi documētis abhorrere, q̄s-
 quis horum negligentior fuerit.
 Scribit Paulus Galatis: Fratres si
 praecipuus fuerit homo in ali-
 quo delicto, vos qui spirituales
 estis, instruite huiusmodi in spi-
 ritu lenitatis. Scribit Thessal. Ro I. Thes. 5
 gamus vos fratres, corripite in-
 quietos, cōsolamini pusillanimes
 suscipi

Gal. 6.

Thes. 5

ARNOL. VESALI.

1. Thef. 3 suscipite infirmos, patientes esto
te ad omnes. Scribit eisdem, Si quis
non obedierit verbo nostro, noli
te hunc quasi inimicum existima
re, sed corripite ut fratrem. Chri
Mat. 18. stus ait, Si peccauerit in te frater
tuus, corripe eum inter te, & ipsum
solum.

Ab huius postremo mandati sco
po illi longius euagantur, qui fami
liae salarium, qui operariorum
mercedem, fraude, mora, aut quo
uis quaesito colore interuertunt,
qui inique parta, restituere tar
dant, qui praetextu distribuenda
eleemosynae, aedificandi templi,
instituendi sacerdotij, erigenda
sodalitatis, aut cuiuslibet pie fun
ctionis, alienis diuitijs inhiat, ex
traneas possessiones aucupantur,
& opes non suas congerunt, qui
denique mala cupiditate victi, cu
iusuis criminis aut flagitij laqueis
Aug. de irretiuntur. Nam bona est lex (in
cost. ca. quit ille) quae dum concupiscen
tiam

DE X PRAE
tiam prohibet, omne
hibet. Quandoquid
num malorum est cu
quidam appetentes
fidei, si interuertunt
multis.

PER ORA

Hic de praecipiti
tione congesti
munctae nari
dici hominib. fat
diocetis cum inge
onis populo, si m
rus est, blandiatu
suauissimus huma
his argumentum
dimilia & humili
tute Dei praepete
sublimitate sermo
tos sensus ad certa
sed parulis lac nos
bum ministrat. Nihil
galatum omnium fac

DE X. PRAEC. LIB. 77

tiam prohibet, omne malum pro Nā con-
hibet. Quandoquidem radix om cupiscē-
nium malorum est cupiditas, quā tiam.
quidam appetentes errauerunt à I. Tim. 6
fide, & inseruerunt se doloribus
multis.

PERORATIO.

Hic de præceptis libellus, ea ra-
tione congestus est, non vt e-
munctæ naris & acrioris iu-
dicij hominib. satisfaciat, sed me I. Cor. 2.
diocris cum ingenij, tum eruditi
onis populo, si modo vlli placitu
rus est, blandiatur. Non enim per
suasibilis humanæ sapientiæ ver-
bis argumentum pertractat, sed
dimissa & humili oratione, in vir-
tute Dei præcepta delineat. Neq; Col. 2
sublimitate sermonum exercita-
tos sensus ad certamen prolicit,
sed paruulis lac non solidum ci-
bum ministrat. Nihil est, quod ad Heb. 5.
palatum omniū faciat. Sunt, quos
verbo-

PERORAT.

verborum mundicies adeo alle-
ctat, vt nisi illa lectionem iam a-
dituris suboleat, mox contemnât
sententias quamlibet graues, re-
supuant orationem quâ tumlibet
eruditam, nauseant lucubratiões
alioqui non contemnendas. Sunt
quorum auribus, non tam verbo-
rum tinnitus applaudit, quã sen-
tentiârum maiestas, argumentor-
um splendor, authoris industria
& scriptoris acumen, tum in adse-
rendis ijs quæ congruunt, tum in
diluendis quæ refragantur. Sunt
demum qui vtrunq; anxie expe-
ctant, & elegâtium verborum de-
lectum, & præstantis argumenti
exactam simul & dilucidam enar-
rationē. Quod si oratio fortassis
(vt sit) suis membris aptè non co-
hæreat, si numeris diffluat si in æ-
quali dictionis procella ferat, nunc
plus æquo intumescat, nunc con-
cidat, nunc hiulca, nunc salebrosa
nunc cõcitior, nunc coactior sit.

Item

PERORA

Item Argumenti tri-
fuit, si uisus, si oblecta-
mentum, si uoluntatis
mutatio in doctum esse
indigentem, somno-
sis inuoluntatis, a firmo v-
lyran. Id illi cum lit-
tate, quod graculo
Habet hic libellus
non omnino sterile
quæ eiusmodi etiã
iudicium & acumen
eruditionem & cal-
re possit Hieronymi
la mundioris styli
menta, si nulli Rhe-
spectetur, si nulla
appareat theoremã
inque philosophor-
mata conspiciantur
le ueniam deprece-
peratus est: non, vt
aut doctæ posteritat-
petat, sed vt simul cu-
tus gratiam procedat.

PERORAT.

78

Item si argumentū tractetur pres-
 sius, si laxius, si obscurius, si per-
 plexius, si verbosius & par est, cla-
 mitant indoctum esse anthorem,
 indiligentem, somnolentum, mu-
 sis inuisum, asinum (vt dicitur) ad-
 lyram. Id illi cum literis esse com-
 mune, quod graculo cum fidibus.
 Habet hic libellus argumentum
 non omnino sterile & infœcundū
 quin eiusmodi etiam, quod cum
 iudicium & acumen Augustini, tū
 eruditionem & calamum fatiga-
 re posset Hieronymi. In quo si nul-
 la mundioris styli emicent linea-
 menta, si nulli Rhetorum colores
 spectētur, si nulla Theologorum
 appareāt theoremata, si nulla de-
 niq̄ philosophorum epichere-
 mata conspiciantur: est quo faci-
 lè veniam deprecetur libellus. Nè
 pe enatus est: non, vt diu supersit,
 aut doctæ posteritatis iudiciū ex-
 spectet, sed vt simul cum eo, in cu-
 ius gratiam prodijt, intermoriaf.
 Enatus

ARNOL. VESAL.

Enatus est, ut gratiæ illius, cui di-
 catus est, non cuiuslibet Gramma-
 ticuli expectatiōi arrideat. Illius
 gratiæ ea me hercule placent, quæ
 rudia, q̄ nuda, quæ aperta, q̄ cãdida
 q̄ solida, quæ nulli non obuia, quæ
 sincera, non quæ fucata, quæ sim-
 plici veritatis breuitate nitütur,
 non quæ longo argumentorum
 ambitu inuoluta sunt, quæ sacre
 scripturę munimentis vallantur,
 non quæ subtili humanę rationis
 artificio connexa sunt, quæ Pro-
 phetas spirant, Apostolos referüt
 Euangelistas attollunt, non quæ
 Chryssippos, Carneadas, Plato-
 nas, Aristoteles aut Demosthe-
 nes. Quod si ad illius stomachum
 faciat libellus, cuius gratiæ & or-
 tum, quod in lucem prodijt, & o-
 bitum debet, si mox intercidat,
 abunde suo munere perfunctus
 erit, etiam si non sit cui amplius
 placeat. Sunt pleraq; in abstruso
 tribus bibliorum angulis penitus
 recon-

PERORAT
 recondita precepta, q̄
 hunc libellum non e-
 fuerit calumniatus: r
 tur, illa ipsa facile a
 explicata sunt, citra
 genti libem, aut iudi-
 uocari. Quæ enim i
 & cognata, quæ ex v
 manant, quæ eade
 pullant & fouen
 videt vno eodemq̄
 adfirmari vel vera
 rogantia nihil, ni
 dictum sit, illic ad
 ad quartum præc
 tur. Præterea ni
 est, si idem ad diu
 legatum quisquan
 rit. Quandoquidẽ
 tiarum (vt vocant
 rationis discrimin
 tel, pro materiæ am
 tioru deniq; arbit
 huc, interim alteri
 gen videri potest ac

PERORATIO.

79

recondita præcepta, quæ si quis in hunc libellum non esse conuecta fuerit calumniatus: respondebitur, illa ipsa facile ad ea quæ hic explicata sunt, citra ullam aut ingenij labem, aut iudicij notam reuocari. Quæ enim finitima sunt & cognata, quæ ex vno fonte promanant, quæ eadem radice suppullulant & fouentur, quis non videt vno eodemq; præcepto vel adfirmari vel vetari? Ita si de arrogantia nihil, nihil de ieiunio dictum sit, illic ad iactantiam, hic ad quartum præceptum recurritur. Præterea nihil incommodum est, si idem ad diuersa præcepta relegendum quisquam animatuerte rit. Quandoquidē pro circumstantiarum (vt vocant) respectu, pro rationis discrimine, pro inodo rei, pro materiæ ambitu, pro auctoris deniq; arbitrato, interim huic, interim alteri præcepto idem videri potest adfines. Quis

F non

ARNOL. VESAL.

non videt mendacium secundo
 præcepto aduersari? An ob id à
 falso quoq; testimonio alienum
 est? Plura etiã testimonia ex am-
 plissimo scripturarum penu cor-
 rogari potuisse, ad ea validius
 munienda, quæ libellus comple-
 ctitur, in confesso est: cæterũ ea
 vt fastidium lecturienti, ita quo-
 que obscuritatis nubeculam lecti-
 oni obtendissent. Quem enim
 laboris perçesum, à lectione non
 auertent temerè congestarum au-
 thoritatum vehicula? aut quæ iu-
 cunda simul & dilucida lectio ef-
 fe potest, vbi cũ testimonijs per-
 tinacijs quàm cum ipso argumẽ-
 to velitandũ est? Postremo quod-
 dam dubitationũ difficultatũq;
 scrupos, qui superciliosis aculea-
 tisq; tum philosophis, tũ theolo-
 gis magnoperè placent, hic libel-
 lus consulto non diluit, ne scili-
 cet (vt plerunque fit) obiectio-
 num & replicarum labyrinthum
 ingres-

PERORATIO

ingressus & viarum sese
 implicatarum ambage-
 rus, ab errore in erroren-
 tatur, atque tacita alte-
 veritatem amittat. Au-
 tam huc seculo ea est
 ta, quæ sacrarum literarum
 amentis nituntur, qui
 amentorum t endicu-
 tionum pedicis, & o-
 rarum conquirit a sum-
 mæ lectionem admon-
 e mox animum dei
 uid præceptis adhibe-
 erit, cuius sese reu-
 didcirco martialis
 aqueis irretitum ve-
 rum pleraque eisdem
 rancinata, quorum
 gressus non mortem q-
 uentat, sed meretur ve-
 ran non explodit, se-
 non profigat charitat-
 iã perit. Mendacium q-
 nonnulli dñi præceptis e-
 F

PERORATIO.

80.

ingressus, & viarum sese penitus
 implicantium ambage remora-
 tus, ab errore in errorem deuol-
 uatur, atque tacita altercatione
 veritatem amittat. Aduertit e-
 tiam huic seculo ea esse gratio-
 ra, quæ sacrarum literarum fun-
 damentis nituntur, quam quæ ar-
 gumentorum tendiculis, obie-
 ctionum pedicis, & contis repli-
 carum conquifita sunt. Illius ta-
 men lectorem admonet libellus,
 ne mox animum despondeat, si
 quid præceptis adhibitum inue-
 nerit, cuius sese reum agnoscat,
 & idcirco martialis etiam noxæ
 laqueis irretitum vereatur. Sunt
 enim pleraque eisdem præceptis
 adfarcinata, quorum transgres-
 sibus non mortem quidem in-
 tentat, sed meretur veniam, gra-
 tiam non explodit, sed tolerat,
 Non profligat charitatem, sed so-
 ciã patit. Mendacium quidẽ cum
 nonnullis dn̄i præceptis depugnat,

F 2 sed

PERORATIO.

sed ioco, aut industria etiam ci-
tra vllius pernitiē effusum, quis
mortale peccatum arbitrabitur.
Itaque verbum adsertoris CHRI-
STI non minus verum quā su-
cinctum, neque minus salutare
quā breue: Si vis ad vitam in-
gredi serua mandata, hic libelus
vt paulo reddidit diductus, ita
quoque explanatius.

Diductio mandatorum suffraga-
tur multitudini, explanatio te-
stæ veritati. Id quicquid
est, pie candidèq; lector
boni consule.

Eiusdem

DE X. PRAECEPT. LI-
BRIS DE CIVI-
& oratione Divo-
rum adsertiones.

PROLOGVS.

Meruerunt quidam huius
scripti Euangelii & vmbra
fidei veritatis falsa dog-
matibus, conturbant
Christianum, tran-
sire Republicæ Christiana
et sinceritatem. Qui san-
cti nimis, ne dicam in-
fantis asseuerant, diuos, e-
tas, & Christi coheredes
venerandos & colendos
vultuorum opem & patri-
am illi faciunt, & quod in-
ueniunt, postremo reliqua
fidei & substantiant. At
vultu patre non reformi-
manti ecclesiae consuetudin-
tanti temporum intervallo
firmam, contra sanctorum

F 3

RATIO:
dustria etiam
ie effusum,
m arbitrabi
d alertoris C
terum quam
minus salu
vis ad vitam
data, hic lib
it diductius,
tius.
arorum suffra
l, explanatio
Id quicquid
didit, lector
consule.

81

DE X. PRAECEP. LIB.
EIVSDEM DE CVLTV
& veneratione Diuo-
rum adfertiones.

PROLOGVS.

EMerferunt quidam sub præ-
textu Euangelij & ymbracu-
lo veritatis falsa dogmata
disceminantes, conturbantesque
orbem Christianum, tranquilita-
tem Reipublicæ Christianæ, & fi-
dei sinceritatem. Qui sanè impu-
denter nimis, ne dicam impiè, in
primis asseuerant, diuos, cœli in-
colas, & Christi cohæredes, non
esse venerandos & colendos. De-
inde diuorum opem & patrocini-
um nihili faciunt, & quod conse-
quens est, postremo reliquias fa-
sfridiunt & subsannant. At hæc
quidem patrare non reformidât
contra Ecclesiæ consuetudinem,
tanto temporum interuallo con-
firmatam, contra sanctorum pa-
trum

F 3 trum

ARNOL. VESAL.

trum testimonia, contra sacra
scripturae genuinam & veram in-
telligentiam: Ego vt illorum
fraudentis & peruerfis conati-
bus obstitam, corrogavi aliquod
autoritates ex locupletissimo ge-
nu sacrarum literarum, quibus
obtectus, aduersariorum tela, par-
tim in ipsos hagiomastigas, hoc
est, diuorum calumniatores re-
torqueam, partim à Chri-
stiano grege, & ortho-
doxae fidei cultori-
bus propellam.

DE DIVORVM

Veneratione.

T Vne igitur (vt tecum con-
grediar, insane diuorum irri-
sor) illum esse venerandum
negabis, quem pater caelestis ho-
norat. Ad certor noster Chri-
stus apud Ioannem sic asserit: Si
nis mihi ministrauerit, honori-
ficabit eum pater meus. Diuos
qui Christum imitati sunt, qui

Chri-

DE IENE SANC

Christi ministrauerunt, qui
ma iano hoc mundo odo
vt in eam aeterna cultodi
parentis honorat, & e
decoras: Christus ma
sich horificatione pollis
dus tam cum Christo
negatos, ab honore & v
impellis: Animatuerte
can bene tibi conueni
tis Christi, cum Euan
mentis. Nonne Christi
sifamilias parabola, n
sifratu dicit, quos e
merit vigilantes: & tu
eterna beatitudine exi
miterium venerationi
gl. Audi Luca, cuius laus
plu. Beati serui illi, q
dominus, inuenerit vig
mi dico vobis, q
cinger
cibus discubere, & trā
tūm illis Discors plane
tūe pugnās sentētia iter
fidē hū Christū noie sic

F 4

DE VENE. SANC.

82

Christo ministrauerunt, qui animam suam in hoc mundo oderunt, ut in vitam æternam custodirent, pater cælestis honorat, & tu honore prius? Christus ministris suis honorificationem pollicetur, tu diuos iam cum Christo sine fine regnatos, ab honore & ueneratione repellis? Animatuerte queso, quam bene tibi conueniat cum promissis Christi, cum Euangelij documentis. Nonne Christus sub patris familiam parabolam, in se ministraturum dicit, quos est famulis inuenit vigilantes? & tu diuis in æterna beatitudine existentibus ministerium uenerationis denegas? Audi Lucam, cuius laus in Euangelio: Beati serui illi, quos cum uenerit dominus, inuenit vigilantes, amen dico uobis, quod percipiet se & faciet illos discubere, & transiens ministrabit illis. Discors plane & exdiamet. pugnans sententia inter Christum & eum qui Christiano nomine se iactat

Luca. 12

F 4 Illic

ARNOL. VESAL.

Illic enim humilis dominus sepe
cinget, vt sanctis & amicis suis fa-
muletur, hinc tu peruicax diuorū
contemptor, animum obfirma-
sti, vt sanctis & electis insultares.
Illic creator à se conditæ creatu-
ræ accubitum parat, hinc creatura
creatorem in sanctis suis mirabi-
lem aspernaris. Illic redemptor
transiens ministrabit, hinc vefanus
homuncio quos honorare redem-
ptor mandat, irrides.

Sed ais, sacræ scripturę testimo-
nia te secutum, isthęc opinari, scri-
ptum esse in Math. Dominum De-
um tuum adorabis, & illi soli ser-
uies. Item in Deu. Dominum Deū
tuum timebis, & illi soli seruias.
Item Paulum & Barnabam in Ly-
stris, honorē sibi à turba & sacer-
dote Iouis exhibitum refugisse.
Item, angelum Ioanni ante pedes
adorare volenti, dixisse: Vide ne
feceris, conseruus enim tuus sum,
& fratrum tuorum, Deum adora.

Rectē

Mat. 4.

Deut. 6,
& 10.

Actu. 14

Apoc. 19

DE I. PRAEC. I
Recte quidem hæc
veniat que citas, sed ve-
nitelligas. Deerrant
sacrarum literarum
erudiendo, quod
sanctis illotis, quod
prodeunt, nempe
interere ita solent, vt
gligant. Quod & tibi ac-
tibi commonstrabo. Ali-
solum Deum esse adora-
temur, sub certo intelli-
peramento. An non Ni-
nolox rex Danielem ad-
ditū Holofernem in C-
dentem? Natan Proph-
ngem? Iosue principem
mentem euaginatam
ltandem Abraham (vt
lohuam) angelos? Et
tinges, vt citra dicitur
tū veri intellectus con-
simpliciter admittat
Deum esse adorandum. a
tinguas, necesse est
F 5

DE X. PRAEC. LIB.

83

Rectè tu quidem hæc citas, & Solutio.

vera sunt quæ citas, sed vereor ne rectè intelligas. Deerrant sæpenu-
mero in sacrarum literarum ve-
ro sensu erudiendo, qui ad eas tra-
standas illotis (quod aiunt) mani-
bus prodeunt, nempe qui literæ
inhærerè ita solent, vt spiritū ne-
gligant. Quod & tibi accidisse fa-
cile comino nstrabo. Afferis enim
solum Deum esse adorandum, fa-
temur, sub certo intelligentiæ tē-
peramento. An non Nabuchodo-
nosor rex Danielem adorauit? Iu-
dith Holofernem in Conopeo se-
dentem? Natan Propheta Dauid
regem? Iosue principem exercitus
& tandem Abraham (vt aliquan-
do finiam) angelos? Et tu me ad-
stringes, vt citra distinctionem,
citra veri intellectus condimen-
tum simpliciter admittam solum
Deum esse adorandum? aut enim
hic distinguas, necesse est, aut sa-

Dan. 8.

Iudit. 10

Iosue. 5.

3. Reg. 1.

Gen. 18.

F s cram

ARNOL. VESAL.

eram scripturam à se dissidere, at
que secum pugnare confitearis o-
portet. At quid tam absurdum, tã
perniciosum esse potest nostræ re-
legioni, quàm sacrarum litera-
rum pugnantiam & discordiam
agnoscere?

Adhæc nõ discrepat, quod sub-
ditur, soli scilicet deo esse seruien-
dum. Paulus ad Timoth. Regi se-
culorum immortali inuisibili so-
li Deo honor & gloria in secula
seculorum. Ad Roma. vero: Glo-
ria & honor & pax omni operan-
ti bonum, Iudæo primum & Græ-
cõ. Viden hic eiusdem authoris
pugnantes sententias? elangue-
scet itaque vel Pauli autoritas,
vel ea quæ secum pugnare viden-
tur, distinctione mitiganda sunt,
& deuisione leuiganda.

Quod si adorationis, si honoris
distinctione opus sit, qui sit, vt sim-
pliciter pronũcies, quod varium
est & multijugum? Cur in vnum
sectio

DI VENER. SAN-
ctum membrum sic in
vratum reñcias penitus
mortaloramus Deum, v-
trem vt redemptorem, v-
nuncuẽ, colimus & ven-
ditur, tanquam diuina ex-
p quodammodo color e-
st, regius Propheta dicit
filios excelsi omnes. Q-
pacione Paulo, præditi-
tumes fieri imaginis. I-
Quos deniq; Christus
& Marcũ, fratres suos,
marres appellat. Illud
nis genus Chrysofom-
& sacrosancta doctorũ
siquẽ, hoc vero p-
sient, vt latram soli d-
musita duliam diuini & l-
muniter impartimus.
Victorasse nares con-
uito nouo quodam p-
renium vocabulorum
hæret, non esse ociosam
transiõnem, q̃ sancti-
86

DE VENER. SANC.

84

fectionis membrum sic inclinās,
 vt alterum reiicias penitus. Coli-
 mus & adoramus Deum, vt crea-
 torem, vt redemptorem, vt remu-
 neratorē, colimus & veneramur
 diuos, tanquam diuinæ excellen-
 tię quodammodo cōsotres. Quos
 sane regius Propheta deos vocat
 & filios excelsi omnes: Quos deus
 præcone Paulo, prædestinavit cō Roma. 2
 formes fieri imaginis filij sui. Mat. 12.
 Quos deniq; Christus per Math. Mar. 3.
 & Marcū, fratres suos, sorores &
 matres appellat. Illud adoratio-
 nis genus Chrysostomus, August.
 & sacrosancta doctorū turba λα-
 τείας, hoc verò ἱεραίας appellare
 solent, vt Iatriam soli deo tribu-
 mus: ita dulia diuis & sanctis cō-
 muniter impartimus.

Hic fortasse nares corrugabis,
 audito nouo quodam prodigio
 recentium vocabulorum. Sed in i
 hi crede, non esse ociosam vocula-
 rum inuentionem, q̄ sancti patres,

F 6 cum

ARNOL. VESAL.

cum ad sacrarum literarum tenebras illustrandas, tum ad placandas quorundam locorum discordias, salubriter & pie docuerint.

DE DIVORVM INVOCATIONE.

Secundo clamitas vesane masti Sga, sanctorum opē non esse implorandam, tuis, nescio an dei praesidijs confisus. Quod si tuis, iā

2. Cor. 3.

Paulum lapsum fateberis dicentem: Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Quod si dei, non est excludendum sanctorum patrociniū, quippe cum deus quoque nos per lob hortetur, vt vocemus & ad aliquem sanctorum conuertamur.

Iob. 15.

Quod vt planius intelligas, libuit hoc loco orationem futurā paulo laxius explicare. Tu ne tandem illotum opem exhibilaturus es aut reiecturus, quorum preces toties iræ Dei restiterunt. manū

DE I. PRAEC.

manū fulmina par
uerunt: toties deū ad v
acū placarūt. Nonne
cū ad Moīen: Dumit
peratam populū vltim
cū te in gentem magn
ne dominus dixit vt
libertat, si non Moīes e
ius restissent in contrā
pectu eig: Nonne fletu
placavit & cessauit q̄
Aaron arrepto thuris
genem arsurūq; popu
fletu, & Dei ira cessau
Iacobū audias, mult
precatio iusti assidua
ias orauit, vt non plu
terram, & non pluit au
nentes sex: Nonne ru
m: & caelum dedit plum
traxit fructum solum
p̄mnes, & Aaron opem
plū Iraliticus, & tu b
explodes: Hic He
cū, terris pluuia &

DE X. PRAEC. LIB.

85

manum iam fulmina parātem a- Exod. 23
 uerterunt: toties deū ad vindictā
 accinctū placarūt: Nōne dñs lo- Psal. 105
 quitur ad Mosen: Dimitte me vt
 percutiam populum istum, & fa- Psal. 108
 ciam te in gentem magnam: Nōn
 ne dominus dixit vt disperderet
 Israēlitas, si non Moses electus e- Num. 16
 ius stetit in confractiōe in cō
 spectu eig: Nōne stetit Phinees &
 placauit & cessauit q̄ssatio: Nōne
 Aaron arrepto thuribulo inter i- Iaco. 5.
 gnem arsurumq; populū medius
 stetit, & Dei ira cessauit: Nōne si
 Iacobum audias, multū valet de-
 precatio iusti assidua: Nōne He-
 lias orauit, vt non plueret super
 terram, & non pluit annos tres &
 menses sex: Nōne rursus ora-
 uit, & cœlum dedit pluuiā, & ter-
 ra dedit fructum suum: Hic Mofi,
 Phinees, & Aaron opem sensit po-
 pulus Israēliticus, & tu beatorum
 opem explodes: Hic Helia inter-
 sedente, terris pluuia & adempta

ARNOL. VESAL.

& restituta est, & tu sanctorum in
teruentum inanem esse putabis:

Obiect.

Dices fortassis cum Vigilatio,
uiuos mutuo pro se orare posse,
nullius autem demortui pro alio
exaudiendam esse orationem, at-
que ita diuorum opem, quam fu-
sa ad Deum pro uobis oratione
fieri optamus, expectandam non
esse. Hic tibi respondebit Hiero-
nymus: Si Apostoli & martyres

Contra
Vigilan.
respon.

adhuc in corpore constituti, pos-
sunt orare pro cæteris, quando p
se debent esse solliciti, quanto ma-
gis post coronas, victorias, & tri-
umphos. Siquidem Stephanus i-
mitator domini fuit & primus in

Act. 7.

Christo martyr, pro persecuto-
ribus uiuens veniam deprecatus
fit, nunquid postquam cum Chri-
sto esse cœperit, minus valebit.

Actu. 27

Paulus ducentas septuaginta sex
animas sibi adhuc uiuenti condo-
natas in naui testatur: at postquã
resolutus cum Christo regnat, nũ
quid

DEIUIO. INVI
quoniam ora clausurus est
morum iam periculi
tu mortui minus au
apposuit q̄ uiui poterat
torat (vt Machabæus
scribit) pro populo & i
sua ciuitate Hierem. 18
Dei Adscendisse fumum
ni de orationib. sanctor
tu angeli, corã deo. Ap
Rursum obmurmura
tari corda nostra, Deu
rum indignamus, pro
non esse, neq; nobis q
cessorib. qui vota me
ponant, neque Deo mi
quos exauditam esse e
nostram declarat. Cate
almodium Deus est qui
sine exaudire, qui oran
re potest. Dominus est,
tu & gloriam dabit: in
Dominus Deus interium
tu erant, neque exora
preparati intercedent

68 25a
DE DIVO. INVO.

quid iam ora clausurus est? Non finit diuorum iam perfecta charitas, vt mortui minus aut velint aut possint q̄ viui poterant. Multum orat (vt Machabæorum lib. 2. Ma. 12 scribitur) pro populo & vniuersa sancta ciuitate Hierem. Propheta Dei. Adscendisse fumum incensurū de orationib. sanctorū, de manu angeli, corā deo, Apo. testatur. Apoc. 8.

Rursum obmurmuras deū scrutari corda nostra, Deū nosse quorum indigeamus, proinde opus non esse, neq; nobis quidem intercessorib. qui vota nostra Deo exponant, neque Deo ministris, per quos exauditam esse orationem nostram declaret. Cæterum quæ admodum Deus est qui vota nostra exaudire, qui oratiōes iuple re potest. Dominus est, qui gratiam & gloriam dabit: ita quoque Dominus Deus interim neq; votis annuit, neque exorabilem se præstat, nisi intercedentib. diuis,
Nón-

ARNOL. VESAL.

Ezec. 22 Nonne apud Ezechiel. Dominus ait: Quæsiui de eis virum, qui interponeret maceriã, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam. Potuit utiq; dominus non dissipare terram, attamen virum quæsiuit, quo interpellante à dissipãdo remorãtur. Nõ-

Iob. 41. ne apud Iob dicit dominus: Iob seruus meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam, vt vobis nõ imputetur stulticia. Nonne in eodem quoq; cap. dicitur: Dominus conuersus est ad pœnitẽtiã Iob, cum ille oraret pro amicis. Orarunt haud dubiẽ amici Iob, & exauditi non sunt, orauit Iob p̄ amicis & cõuertit se dñs ad petitionẽ eius. Adeo efficax est iusti deprecatio assidua: adeo dulcis ante Deũ oratio, vt Chrysostomus ait, quã charitas fraternitatis commen-

22. de ci dat, adeoq; magna sunt, authore aut. Dei. Augutino, in terris per sanctos curationum solatia. Sed hæc mit

De

DE I. PRAEC. I
 tam ad tertium accide
 DE RELIQUIA
 Diuorum.

Præmo doles (vt ca
 Præmo loquar) mar
 terorum diuorum
 precioso operiri ve
 vel panis vel cilicio col
 precini in sterquilinum
 rogo recondiri sancti
 res offendunt, quos et
 que Deum ignorant
 minolum esse putant
 tenuis, quib. corpus
 tum fuit, domicilium
 tis gratiæ: quibus me
 ferunt templum spirit
 quibus olim diuina vi
 tibus, redintegrati e
 cum anima æternæ h
 particeps erit: Si am
 ole & corpus diuorum
 in sole reliquias. Qu
 nunc consecuta est, et
 prolabio adspicet

DE X. PRAEC. LIB.
tamus, ad tertium accidentes.
DE RELIQUIIS
Diuorum.

86

Postremo doles (vt cum Hiero
nymo loquar) martyrum & cæ
terorum diuorum reliquias
precioso operiri velamine, & nõ
vel pñis vel cilicio colligari, vel
proñci in sterquilinum. Quid te
rogo reconditi sanctorum cine
res offendunt, quos etiam gentes
quæ Deum ignorant, mouere o
minosum esse putant. Cur ossa cõ
temnis, quib. corpus compagina
tum fuit, domicilium inhabitan
tis gratiæ. quibus membra cohæ
serunt templum spiritus sancti
quibus olim diuina virtute coeũ
tibus, redintegratũ corpus simul
cum anima æternæ beatitudinis
particeps erit. Si animam colas,
cole & corpus diuorum, cole mē
bra, cole reliquias. Quod anima
nunc consecuta est, corpus olim
proculdubio adipiscetur, surget
enim

Contra
Vigilan.
I. Co. 6,

I. Cor. 15
Aug. de
ciui. Dei

ARNOL. VESAL.

enim, vt Paulus ait, in incorrupti
one, surget in gloria, surget in
virtute, surget spirituale. Tu de-
mortui patris relictam tibi vestē
honorificenter tractas, reueren-
ter induis & ossa diuorum sugilla-
bis? quę sane hoc magis honorari
conuenit, quod præstabiliora sunt
indumento. Anulo, quem amicus
decedens è viuus, tibi legauit, di-
gitum nõ exornas nisi chari ami-
ci imago subeat, nisi dulcium ver-
borum memineris, nisi anulū etiā
perpetuę amicitię pignus reli-
ctum exosculeris, & tu in cineres
diuorum nobiscū repositos mor-
dacem iocum confinges? Lin-
guam coinquinatam quasi ignem
deuorantem & gladium acutum
exerces? Quid enim sunt cineres
& res & ossa, nisi quędam sancto-
rum pignora in terris relicta? quę
& futuram resurrectionem nobis
promittunt, & in corporis glori-
ficationem spem nostram erigūt.

Audi

DI RELIQ. DI
Apostrophetam dicent
sunt qui erant in mo
dum eundem in quo les
noira quasi herba germ
Danielem audi testificat
ex ihs qui dormian
uitos in vitam æterna
Christum sese adieren
Abraham, Deum Isaac
cob, Deum, inquam, n
ram, sed viuentium.
renitescet, si monu
si ad vitam excitabu
frus viuentium De
ham, Isaac, & Iacob
anima, sed anima &
litorum: qui fit, vt a
pora venerari reing
æternę vitę commu
cūm reuocanda, ex ce
ce scripturę testimo
to cognoscis? Sed ver
prioris quā vt hec
asiduum peruicacio
ignouelis. Igitur

DE RELIQ. DIVO.

87

Audi Prophetam dicentem: Re- Esai. 26.
 fugent qui erant in monumentis.
 Audi eundem in alio loco: Ossa Esai. 66.
 nostra quasi herba germinabunt.
 Danielem audi testificātem, mul- Dan. 12.
 tos ex ijs qui dormiunt exurre-
 cturos in vitam æternam. Audi
 Christum sese adserentem Deum
 Abraham, Deum Isaac, Deum Ia-
 cob, Deum, inquam, non mortuo-
 rum, sed viuentium. Quod si ossa
 renitescent, si monumentis occlu-
 si ad vitam excitabuntur, si Chri-
 stus viuentium Deus sit, Abra-
 ham, Isaac, & Iacob, non ex sola
 anima, sed anima & corpore coa-
 litorum: qui sit, vt diuorum cor-
 pora venerari refugas, qui ea in
 æternæ vitæ communionem esse
 olim reuocanda, ex certissimis sa-
 cræ scripturæ testimonijs liqui-
 do cognoscis. Sed vereor ne stu-
 pidior sis quàm vt hæc intelligas,
 aut saltem peruicacior quàm vt intel-
 ligere velis. Igitur orationem
 sistam

ARNOL. VESAL.

fistram, atque te hortabor, vt post
hac linguam reformes, vt ad so-
brietatem sapias, ne forte thesa-
urizes tibi iram Dei in nouissimis
diebus.

MODVS

CONFITENDI PRO

Sacerdote, Arnol^{do} Vesa-
liensi authore.

ORNATISSI. PRVDEN-
dentissimoq; viro D. Tilmanno à
Fossa, ecclesiæ Coloniensi metro-
politanae à secretis & epistolis, in-
clyto studiorum cultori, Io-
annes Nouiomagus
S. P. D.

FAbulantur Græci, Grammati
cum quendā orasse Deos, apud
quos rerum infernarum pote-
stas

71 88
NVNCPAT.

fratres esset, vt permitterent Home-
 ri animam tantisper redire ad su-
 peros, donec quędam ab eo percõ-
 taretur: ac tandem vbi lōgis pre-
 cibus fatigasset, exorasse: sed dum
 euocasset, hoc tantum quęsisse,
 quónam loco esset natus: certant
 enim septem ciuitates Gręcię de
 patria poęte. Ridicum sanę homi-
 nem, qui pothabitis illis, quę per
 hanc occasionem maiore fructu,
 & dignitate quęri potuissent, in
 re nec necessaria nec vtili tātum
 laborauerit. Equidem Tilmanne
 humanissime iustiore venia opta-
 ri posse arbitrarer, vt Arnoldi Ve-
 saliensis viri incomparabilis ani-
 ma Deorum immortalium indul-
 gentia tantisper nobis redderetur,
 vt de libris quos moriens re-
 liquit, certiores nos faceret. Nam
 cum te & aliās sæpe insperatam
 mortem præstantissimi viri dole-
 re intellexi, tum verò maximè id
 perspexi domi tuę præsentē Ioāne
 Cæsa

ESAL.
 labor, vt post
 es, vt ad so-
 forte thesau-
 nouissimis

VS
 I PRO
 Aldo Vesalio
 cre,

PRVDEN-
 D. Tilmanno
 onensi metro
 & epistolis, in
 cultori, Jo-
 magus
 D.

, Grammat
 e Deos, apud
 marum pote-
 stas

EPISTOLA.

Cæsario, viro literis, moribus & canicie plurimum venerando, dū inter reliquas doloris tui causas esse diceres eam, quæ non magis ad tuum, quàm ad publicum dolorem studiosorum pertinet, quodd scilicet libri quos multos scripsisse dicitur, eo mortuo nusquam sunt reperti: πολύγραφος enim fuisse dicitur, & certe φιλόπονος, nec quicquam nisi summa diligentia & iudicio tractandum suscepit: cuius rei sunt testes libelli, qui passim casu quodam per familiam seruari sunt, quos ex tempore lusit, non quidem in id vt vquam ederentur, qualis ille in decalogum, quæ clarissimus vir dominus Reinardus Comes à Vuestenburch exhibuit: & hic de confessione libellus, tua diligentia ab interitu vindicatus, quæ opuscula cum præter institutum emissionis aut sui admonendi aut memorie gratia solū scripta nõ indigna

INCIPIT
 gnis que per doctores
 canoq; posteritati scri
 mura: magnus vigili
 rando, minime obliuisc
 rum librũ sunt qui p
 vident, quæq; & tibi a
 dicit opinor, quod et
 vt sit singulari modis
 magis accipere noliba
 teneo, dū nobis ad
 nicholis Aristotelica
 com Homeri vtrumq;
 dom sumpsisse verisib.
 Magna erit huius ope
 ritos expectatio, volu
 benis lingua q huc vi
 nem latine loqui volu
 reliquis nescio quo m
 vobis in lucē reuocac
 sunt. Vtinã optime Tibi
 horum thesaurum a
 petum tibi gratulari
 & calore occasione lib
 froh doctis hois virtut
 potissimãque tui mu

NVNCPAT.

gna sint, quæ per doctorū manus
 eant: ea q̄ posteritati scripsit, sum
 ma cura ac magnis vigilijs elabo
 rata esse, minime obscurū est. Ho
 rum librorū sunt qui plēa scrinia
 viderunt, quæq; & tibi aliquando
 ostensa opinor, quorū editionem
 vt erat singulari modestia prædi
 tus, præcipitare volebat. Memo
 ria teneo, dū nobis adolescentib.
 in scholis Aristotelica prælegeret
 cum Homeri vtrunq; opus vertē
 dum sumpsisse versib. hexametris
 Magna erit huius operis apud do
 ctos expectatio, volueritne Vesa
 liensis lingua q̄ huc vsq; per nemi
 nem latinē loqui voluit. Isthec cū
 reliquis nescio quo malo fato ex
 vmbri in lucē reuocari non pos
 sunt. Vtinā optime Tilmāne hunc
 librorum thesaurum aliquādo re
 pertum tibi gratulari possimus,
 & meliore occasione lōgiore epi
 stola doctifs. hoīs virtutē vehere
 possimus, itaque tui muneris erit
 qui

OLA.
 ris, moribus &
 venerando, di
 oris tui causas
 qua non magis
 publicum dolo
 pertinet, quod
 multos scripsit
 ortuo nusquam
 & enim
 erte dicitur &
 si summa diligē
 actandum sulce
 nt testes libelli
 quodam per fami
 t, quos ex tempo
 rem in id vt vu
 , qualis ille in de
 rrisimus vir do
 us Comēs à Vve
 uit: & hic de con
 tua diligentia
 icatus, que opul
 nstitutum emi
 onendi aut me
 a scripta nō inā
 gna

EPISTOLA.

qui insignem illam tuam & rarā
bibliothecam optimis quibusq;
authorib. quotidie copiosorem
reddere non cessas, vt in eo cōtu-
bernio integre Arnoldus aliquā-
do viuat. Libellus hic quem Mel-
chiori nostro dedisti imprimen-
dam de Confitando, & si perbre-
uis est, dignus tamen, & meo iudi-
cio, qui duobus superibus adijcia-
tur, etiamsi in hoc nō sit scriptus.

Deus velit vt aliquando iu-
stum opus tua sagacita-
te in lucem exeat.

Vale. Coloniae è Gymna-
sio nostro 1536.

Mense Au-
gusto.

CONFITEOR
no cogitatione
Cogni quomodo
Cogni carnis delicia
pates cum in nuq
conuoltere matrimo
cia non puella Deo et
Cogni qualiter
nos cōsequer, su
polaris, huc donis
Cogni quā rat
ingeres thesauros
interim iraudatis p
munia subditoru
Cogni etiam q
tam mihi iniuriam
realizarem? vel let
na, vel interceptis
ribus, vel adempta
ta

Secundo locutio
Cognatus sum ea q
Largo decent qua
viam.

G

COLA.
am tuam & re-
primis quibus
die copiosiores
as, vt in eo cōtra
Arnoldus aliqui
lus hic quem Me-
le dicitur im primer
endo, & si perbre-
tamen, & meo iud-
s superbus ad dicit
hoc nō sit scriptur
vt aliquando iu-
as tua sagacita-
nem exeat.
tonia ē Gymna-
stero 1536.
ense Au-
gusto.

CONFITEOR PRĪ
mō cogitatione.

90

Cogitauī quomodo scilicet ex-
plerē carnis delicias, & volu-
ptates cum inuupta virgine,
cum muliere in matrimonio deuin-
sta, cum puella Deo consecrata.

Cogitauī qualiter magnos ho-
nores cōsequerer, siue dolis & im-
posturis, siue donis & muneribus
siue precibus & ambitione.

Cogitauī quā ratione diuitias
& ingētes thesauros cumularem:
interim fraudatis pauperibus, &
emuncta subditorum substantia.

Cogitauī etiam quo pacto illa-
tam mihi iniuriam vlciscerer &
retaliarem: vel læsa proximi fa-
ma, vel interceptis bonis tempo-
ralibus, vel adempta præsentī vi-
ta.

Secundo locutione.

Loquutus sum ea quæ scurrām
magis decent quā grauem
virum.

G

Lo

MODVS CONFIT.

Locutus sum ea quibus castæ aures offendebantur, & pudicæ mentes periculosis sæpe cogitationibus implicabantur.

Locutus sum quæ & me & alios in carnis petulantiam titillationemque excitarunt.

Locutus sum quæ proximū meum sæpe in iram prouocarunt: sæpe ad inanem gloriam erexerūt: sæpe protraxerunt in odium & inuidiam: sæpe demerferunt in scandalum: & alia id genus conscientia discrimina.

Tertio operatione quintus sensuum.

Per visum & auditum, libidinis ardorem admisi.

Per gustum & tactum gulae & crapulae putorem excepi.

Per olfactum omne delicatae teneritatis viciū amplexatus sum,

Septem

AR. VI.
Ipsam peccatorum
mortalium

Superbia contemnit
Erat superiorum
nunc inferum
Ipsam, nunc aequali
cum ac memet ipsam
mouit.

Ex gula asiduis
tribus & ebrietatibus
calam.

Ex auaritia spe
pecuniae collocauit
seruierant, merce
ni.

Ex ira inuidiam
concepi, quandoque
verbis, quandoque
vindicauit.

Ex inuidia fortiter
supproximi iniquos
faciunt tactis ob
aperta comitibus &
trau.

ARNOL. VESAL.
Septem peccatorum
mortalium.

91

EX superbia contempsi & deri-
si nunc superiorem & præla-
tum, nunc inferiorem & sub-
iectum, nunc æqualem & conso-
cium, ac memetipsum extuli & cõ-
mendavi.

Ex gula assiduis commessatio-
nibus & ebrietatibus me comma-
culavi.

Ex auaritia spem in thesauris
pecuniæ collocaui, & ijs qui mihi
seruierant, mercedem non exol-
ui.

Ex ira inuidiam quam animo
concepi, quandoque amarulentis
verbis, quandoq; diris verberis-
bus vindicaui.

Ex inuidia fortunam & succes-
sus proximi iniquo animo tuli, &
famã nunc tacitis obloquijs, nunc
apertis conuicijs & próbris lace-
raui.

G 2

Ex

MODVS CONFIT.

Ex luxuria in libidinis & fornicationis opus exarssi.

Ex acedia tandem ab horarum (quas Canonicas vocant) atq; vigiliarum, & commendationum lectione sæpenumero abstinui: & ab omni opere bono penitus me retraxi.

Quarto omissione decem præceptorum.

IN præscriptis fidei & catholice Ecclesie nonnunquam hæsitavi.

Rem sordidam & vilem, quin etiam falsam, ementitamq; diuini nominis inuocato testimonio confirmaui.

Dies festos orationibus & spiritualibus operibus non honorauit.

Parententes meos, viuos quidem

ARIO L. VE
demerit, & mortu
lino
Pecatis meis, vi
glio, temporaria
tam in alio testimo
adhibeo, paratus fi

Septem fact
torum

Andorem fid
susceptum, ni
sommiorum
magis, sagis, sup
eritum doctoribu
bi.

Ordinem sacrum
ta vite, & studio
ra non decorauit.

Pecatorum meo
commisionem, purat
nem, & promptam
G

ARNOL. VESAL.

dem despexi, & mortuos sum oblitus.

Proximis meis, vitam auferre gladio, temporaria bona furto, famam falso testimoniō, uxorem adulterio, paratus fui.

Septem sacramen
torum.

Candorem fidei in baptismo susceptum, non seruauī: sed somniorum coniecturis, magis, sagis, superstitiosarumq; artium doctoribus fidem adhibui.

Ordinem sacrum, exemplo bonæ vitæ, & studio sacræ scripturæ non decorauī.

Peccatorum meorum sedulam contritionem, puram confessionem, & promptam satisfactionem

G 3   nem

MODVS CONFIT.
nem non habui: sed vt confessio-
nem distuli: ita quoque peniten-
tiam mihi iniunctam fastidienter
impleui.

**Operum misericor-
diæ.**

E Genos & pauperes cibo po-
tucq; non refeci.

Infirmos humano solatio
destitutos non visitau.

Captiuos in carcerem & vincu-
la iniuste detrusos, non redemi.

Aduenas & peregrinos aliena
ope indigentes, in hospitium nõ
excepi.

• Nudos & pannosos non vesti-
ui.

Errantes in fide, non admonui
non correxi.

Iniuriam, ex animo non remi-
si,

ANOL. VE
fi, sed iurum arg. iter
reperi.
Inimicorum perdit
temperari.
Cassio meo qua
ca. Republica. aut
to homini non prot
Aliud quandoque
pereruli, aliud m
fibi q.

ARNOL. VESAL.

93

fi, sed iterum atq; iterum tacitus
reputaui.

Inimicorum perditionē & mor-
tem expeti.

Consilio meo (quando opus e-
rat) Reipublicæ, aut etiam priua-
to homini non profui.

Aliud quandoque consilium o-
re protuli, aliud mente comple-
ctebar.

G 4 Con-

CONCLUSIO.

O B hæc igitur peccata, & que-
cunque iam mihi non occur-
runt, & quæ si occurrerent li-
bens admodum confiterer, quo-
cumq; modo à me patrata sunt, si-
ue solo, siue cum alijs, siue noctu,
siue interdiu, siue vigilanti, siue
dormienti, siue sacro, siue propa-
no loco, siue festis diebus, siue o-
perosis, siue cum quibuslibet cir-
cumstantijs, dico meam culpam,
& peto à te patre meo spiritali,
& Christi ministro salutarem pe-
nitentiam, Ideo precor glo-
riofissimam Dei geni-
tricem virginem
Mariam, &
cætera.

IND

locorum

Caput

Coniungimur D
tatem.
Dilectionis pr
& principium or
ptorum.

Caput

Ex diuina om
cipit.
Dilectionis pr
modo decalogo

Caput

Ha priora prae
pō pertinet a
uamunita
G

CLVSIO.

I N D E X

locorum.

Caput 2.

Coniungimur Deo per chari-
tatem.
Dilectionis præceptum finis
& principium omnium præcep-
torum.

Caput 3.

LEx diuina omnes virtutes præ-
cipit.
Dilectionis præceptum quo-
modo decalogo includatur.

Caput 4.

TRia priora præcepta decalo-
go pertinēt ad principem
communitatis Angelicæ

G 5 Caput.

I N D E X

Caput 5.

Solis & planetarum adorato-
res,
Ignis, & elementorum cultores.

Augurum & ariolorum consultores.

Somniorum venditores.

Temporum Calendarumq; obseruatores.

Qui vtuntur ignotis characteribus, & preculis non intellectis.

Auaritiæ sectatores.

Voluptatibus sese immergentes,

Diuinum nomen ambientes.

Caput 6.

Nomen Dei adsumitur,
Sacramentorum Ecclesiæ irrisores & euastatores.

Blasphemi.

Sanctis & diuinis insultantes.

Sacræ scripturæ falsè enarratores.

Sacram

I O C O R V

Sacramentorum
Concilium contra
Pronotidianas
res.
Iumenta & vota

Caput

Q uomodo Sab-
catur.

Offerim
Manualia opera,
tractanda.

In die festo morti-
Ocium, ludus, e-
Operum misericordie

Caput

P osteriorib. h
ordinamus

Pater quis sit
Patrem honora-

Regem & prælate-
res.

bonum derisores.
Patri & prælati

LOCORVM.

95

Sacram scripturam torquentes.
Conciliorum contemptores.
Precum quotidianarum murmuratores.
Iuramenta & vota emittentes.

Caput 7.

Quomodo Sabbatū sanctificatur.

Offerimus sacrificium.
Manualia opera, in die festo non tractanda.

In die festo mortaliter peccans.
Ocium, ludus, ebrietas festi diei.
Operū misericordię negligentes.

Caput 8.

Posteriorib. septem præceptis ordinamur ad proximum.

Pater quis fit?

Patrem honora.

Regem & prælatos non honorantes.

Senum derisores.

Patrib. & præsidib. nõ obediētes.

G 6 Mini

I N D E X

Ministeria & decimas Ecclesie & ministris eius subtrahentes.

Decimæ.

Parentem fastidians, & prælatum conuitijs lacerans.

Parentes filiorum, & domini famulorum curam non habentes.

Quid parentes filijs debeant.

Quid domini famulis debeant.

Parentum & prælatorum cura.

Caput 9

INter præcepta negatiua, primum: Non occides.

Quomodo intelligendum non occides.

Occiditur multis modis homo.

Odium, Ira, Inuidia.

Imperium, consilium, persuasio, dissimulatio in mortem hominis iniquam.

Crapula, ebrietateq; intermori- entes.

Huma-

JOCOR

Humor sanguine

den, non vt et

fuerant, sed p

Exhibebat.

Mulieres proxim

Sepe emalculant

Asperentes vindict

ordinem.

Inimem non erip

In extrema neces

tionis non feret

Caput

COrpus proximi læditur.

Quis sensus, beris.

Milles

Meretrices

Scurratores

Similes fornicari

Socii.

Captures.

Aditum

LOCORVM.

96

Humanum sanguinem profusi-
dentes, non vt officio iudicis
satisfaciant, sed priuatis odijs
& adfectibus.

Mutilantes proximum.

Seipos emasculantes.

Adpetentes vindictæ citra iuris
ordinem.

Infontem non eripiens.

In extrema necessitate constitu-
tionis non ferens opem.

Caput 10.

COrpus proximi in adulterio
læditur.

Quis sensus, Non mæcha-
beris.

Molles

Meretrices

Scortatores

Simplices fornicarij.

Sacrilegi.

Raptores.

Adulteri.

G 7 Ince

I N D E X

Incestum committentes.
Masculorum concubitores.

Caput II.

Ægyptios spoliantes Israëlites
non commiserunt furtū.
Quomodo intelligendum,
Non furtum facies.

Furtum qui committunt.

Fraudem & dolum qui commit-
tunt.

Operariorum mercedem fraudā-
tes aut distrahentes differen-
tesq̃.

Rapinam faciunt.

Iniquarum legum conditores.

Iniqui belli author.

Vectigalium onera.

Iniquitas exactionum.

Admonentur raptores, oppesso-
resq̃ pauperum.

Calumnia.

Proximum litibus fraudantes.

Vsura.

Christus vsuram prohibet.

Quid

LACOR V

Quid sit regnum
Sacramentorum Ecci-
clie.

Eccliarum ben-
dixit emptores
Quid sit fraus
debet.

Reales occupā-
tam sententiā,
tum iudum, per
aliqua sententiā et

Consilium dans ac-
tam sacrilegium
huiusmodi.

Depositum non n-
indignis conferes
Patrimonium Ecci-
tes.

Artificia aut offic-
ter fraudulentes

Caput I

Utrum testimonium
Fidei praesidium e-
rit & iusticia

LOCORVM.

97

Quid sacrilegium.
Sacramentorum Ecclesiæ diuenditores.

Ecclesiasticorum beneficiorū venditores emptoresq̃.

Quid Ecclesiæ fraudatores terre debeat.

Res alienas occupantes per iniquam sententiā, per fraudulentum ludum, per turpe lucrum.

Iniqua sententia est.

Consilium dans ad rapinam, vsuram, sacrilegium, symoniam & huiusmodi.

Depositum non reddentes.

Indignis conferentes beneficia.

Patrimonium Ecclesię decoquentes.

Artificia aut officia sua negligenter fraudulenterq̃ exequentes.

Caput 12.

Falsum testimonium.
Dare præsidium contra veritatem & iusticiam.

Acce-

I N D E X

Acceptio munerum & personarum.

Persona respicienda non est.

Detractores

Quis sit detractor.

Famosi libelli autor punitur.

Detractoribus aures præbentes.

Sufurrones.

Quid contra detractionem faciendum sit.

Mendacium.

Cur omne mendacium peccatum.

Quis sit simulator & hypocrita.

Iactator.

Ironia.

Rabulæ & stultiloqui

Murmurationes contra prælatos & magistratus

Caput 13.

Legi diuinæ cordis errata sub

dun

INCORVM.

debetur
Cur squilibus & disti
pessis prohibentur
punita carnis & alien
ren.

Tra mundum illaqueat
frangit.

Conte desiderium, omni
lentus Veneris extra
matrimonium peni
lendus.

Testimonium Christi
scientia.

Caput 14.

Concupiscentia ca
tis modis.

Testimonia de co
tia.

Concupiscentia oculi
perbia vitæ, vitium
prohibentur.

Digni cumulandis p
inabentes.

LOCORVM.

duntur.

Cur singularibus & distinctis
pceptis prohibeantur concu-
piscencia carnis & alienarum
rerum.

Tria mundum illaqueatum di-
strahunt.

Omne desiderium, omnisque con-
sensus Veneris extra legitimū
matrimonium penitus repel-
lendus.

Testimonium Christi de concupi-
scentia.

Caput 14.

Concupiscentia carnis fit mul-
tis modis.

Testimonia de concupiscen-
tia.

Concupiscentia oculorum, & su-
perbia vitæ, vltimo pcepto
prohibentur.

Diuitijs cumulandis plus æquo
incumbentes.

In

INDEX LOCOR.

In diuitijs spem habentes.
Operum misericordiae oblitus.
Ad opera misericordiae hortatur
nos scriptura vniuersa.
De eleemosyna.
Sitientem potans, & esurientem
cibans.
De hospitalitate.
Nudum vestiens.
Infirmos vilitans.
Infantes redimens.
Sepeliens mortuos.
Operum misericordiae spiritualis
negligens.
Diuitias aucupantes, pietatis co-
lore & honestatis titulo.

FINIS

EVIDEN AV
rebig summam ca
hans passionem Se
oris nostri, colla
cum autogya
pho.

EGRESSV

Portum egressus h
res. & ta dia mor
Orans procub
cuore madet.

Captus.

Ocula dat ludas. Mi
pit ensem

Petrus. Turba furit
Palla manet.

Ductus ad Anna
Pennis odit focium. Pe
cillamorat.

Multa rogat Praetor
CITRUM.

EIVSDEM AVTHO

ris Elegia summatim compre
hendens passionem Seruas
toris nostri, collata
cum autogra
pho.

EGRESSVS.

Hortum egressus habet comi-
tes, & tædia mortis.
Orans procubuit. Terra
cruore madet.

Captus.

Oscula dat Iudas. Miles ruit. Arri
pit enses

Petrus. Turba furit. Fit fuga.
Palla manet.

Ductus ad Annam.

Petrus odit socium. Petrumq; an
cilla moratur.

Multa rogat Præsul. Percutit
ora manus.

Ductus

LOCOR
habentes.
cordiæ oblitu
cordiæ hortat
a vniuersa.
ans, & esurientes

te.
ns.
ans.
mens,
tuos.
cordiæ spirituali
antes, pietatis
statis pitulo.

NIS

DE PASS. CHRISTI.

Ductus ad Caipham.

Deinde negat rursus. Mendax
stat testis. Et ardet

Præsul. Turba spuit. Concio
blanda rogat.

Ductus ad Pilatum.

Pœnitet hic Iudas. Rimatur cri-
mina Præses.

Accusant Scribæ. Friuola causa
datur.

Ductus ad Herodem.

Signa petit gaudens. Ac multa in
terrogat heros,

Illudit tacito. Conciliator a-
mor.

Reductus ad Pilatum.

Excusat Præses, festi quoque iura
recludit.

Turba cruces iterat. Verbera
dura crepant.

Murice vestitur, sertis & arundi-
ne Christus

Ecce homo monstratur. Cla-
mat apella cruces.

Clara dei soboles prætorem ter-
ret.

DE PASS. CHR

ret. Amos

Causa & pauidæ som

nurus

Expartur nebulo. Man

Ponitur vindam.

Astrium vulgi Chri

gentibus.

Eductus ad caluam

Cox humeris pendet.

ne. Etulat ordo

fermineus. Droy

rbent.

Suffusus in Gab

Cingit latro pium. S

bitur arbor.

Scinduntur vetes

te sonat.

imotoperat latro. La

parantur.

Discipulus matrem

de suam.

Solinet. Inclaman

commendat Iesus.

Disciunt rupes, & t

paten.

DE PASS. CHRISTI.

ret. Amorq

Cæsaris & pauidæ somnia dirā
nurus.Expetitur nebulo. Manibus dat
Pontius vndam.Arbitrium vulgi Chrīste beni-
gne subis.

Eductus ad caluariam.

Crux humeris pendet. Vitulus te
net. Eiulat ordoFemineus. Dīro pocula felle
rubent.

Suffixus in Gabalum.

Cingit latro piūm. Sublata inscri-
bitur arbos.Scinduntur vestes. Vah per ina-
ne sonat.Improperat latro. Latroni regna
parantur.Discipulus matrem suscipit in-
de suam.Sol stupet. Inclamans, animam
commendat Iesus.Dissiliunt rupes, & noua busta
patent.

Pecto-

DE PASS. CHRISTI.

Pectora plebs tundit. Mulierum
prospicit ordo.

Centurio laudat. Crura minu-
ta rigent.

Refixus depositusq̄.

Impavidus stupidum prætozem
accedit Ioseph,

Et mercata leui syndone mem-
bra tegit.

Centum adfert libras aloës Nico-
demus amaræ.

Clauduntur tumulo pallida mē-
bra nouo.

ΤΙΛΘ.

CHRISTU
undit. Mulier

dat. Crura min

epositusq;
pidum prætor

leui syndone men

rt libras aloës Nic

tumulo pallida t

la

IN
QUATV
LIBROS SENTI
um Petri Lombard
me longè succinè

Utrum distichis fin
fratationum materia
complectentibus: 1
Arnoldo VVe

Nunc multo qu
ctius edita, opera C
in Geldriensis.

COLONI
Petrus Horst exc
155

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

- A 1 **R**
- 2 **G**
- 3 **B**
- 4 **M**
- 5 **W**
- 6 **G**
- 7 **K**
- 8 **M**
- 9 **Y**
- 10 **C**
- 11 **B**
- 12 17 **M**
- 13 18
- 14 19

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
								

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19